

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİMDALİ
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI**

YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN SİYASİ PORTRESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Meral TOZLUYURT**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hayati HAZIR**

Ankara - 2007

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Meral TOZLUYURT'a ait "Yahya Kemal Beyatlı'nın Siyasi Portresi" adlı
Çalışma, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK
LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan: Prof. Dr. Mümtaz'er TRKNE

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)

ye: Prof. Dr. Hayati HAZIR

Akademik Unvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)

ye: Prof. Dr. Cemal KURNAZ

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Türk Edebiyatı'nın en önemli isimlerinden biri olan Yahya Kemal Beyatlı edebi kişiliğinden ayrı düşünülmesine imkan olmasa da tezin sınırlandırıldığı çerçevede siyasi portresi bağlamında ele alınacaktır.

Beyatlı Avrupa'da siyaset ve edebiyat eğitimi almış, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış sürecinde yurda dönmüş, dönemin diğer birçok Türk Aydını gibi bu yıkılışa politik/pratik çareler bulabilmek için kafa yormuştur.

Milli Mücadele döneminde İleri, Tevhid-i Efkar, Hakimiyet-i Milliye gazeteleriyle Dergah Mecmuası'nda dönemin özelliklerini ve dinamiklerini yansıtan, mücadeleye destek veren yazılar yazmıştır. Her ne kadar aktif siyasete mesafeli duruş sergilese de Milli Mücadele sonrası dönemde Avrupa'da yaşamış olmanın sağladığı Avrupa Kültürü'ne vakıflık ve yabancı dilbilgisi avantajı sayesinde murahhaslık, elçilik, mebusluk gibi mühim görevler alarak vatana hizmet etmiştir.

Bu çalışmada Yahya Kemal Beyatlı'nın fikirlerinin ve sanatçı kişiliğinin gelişimi döneminden başlayarak siyasi ve edebi kişiliğinin analizi yapılmış, son olarak da siyasal düşüncelerinin Türk Düşünce Serüvenindeki yeri ve önemi tartışılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ortaya çıkması sürecinde tez danışmanlığımı kabul ederek bana yardımcı olan değerli hocam Prof. Dr. Hayati HAZİR'a , beni çözüme yönlendiren katkılarından dolayı değerli hocam Prof. Dr. Mümtaz'er TÜRKÖNE'ye ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN HAYATI VE EDEBİYATÇI KİMLİĞİ

1.1. YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN HAYATI	10
1.1.1. Yahya Kemal'in Çocukluk ve Gençlik Dönemi	10
1.2. YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN EDEBİYATÇI KİMLİĞİ.....	15
1.3. PARİS YILLARI VE SONRASI	22
1.3.1. Paris Yıllarının Siyasal Fikriyatına Etkileri.....	25
1.3.2. Yahya Kemal Beyatlı'nın Paris'ten Dönüşü	29

İKİNCİ BÖLÜM

YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN SİYASAL PORTRESİNİN ANA ÇİZGİLERİ

2.1. YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN SİYASAL KİŞİLİĞİNDE BELİRLEYİCİ UNURLAR	37
2.1.1. Yahya Kemal ve Milliyetçilik Anlayışı.....	37
2.1.2. Yahya Kemal'in Siyasal Kimliğinde Mustafa Kemal'in Yeri	41
2.1.3. Milli Mücadele Yazıları	42
2.2. TÜRK MODERNLEŞMESİNDE YAHYA KEMALİN YERİ.....	51
2.2.1. Türk Modernleşmesi ve Muhafazakarlık	51
2.2.2. Yahya Kemal'in Türk Modernleşmesine Bakışı	56
2.3. CUMHURİYET DÖNEMİNDE YAHYA KEMAL'İN ÜSTLENDİĞİ GÖREVLER	59

2.3.1.Yahya Kemal'e Verilen Görevler (Lozan Basın Danışmanlığı ve Türkiye –Suriye Tahsis-i Hudut Heyetindeki Görevi	59
2.3.2.Yahya Kemal'in Elçilik Görevleri	60
1-Polonya Elçiliği	60
2-İspanya Elçiliği	61
3-Pakistan Elçiliği	62
2.4. İSTANBUL FETİH CEMİYETİ VE YAHYA KEMAL ENSTİTÜSÜNÜN KURULUŞU	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN SİYASAL DÜŞÜNCELERİNİN TEKAMÜLÜ

3.1. YAHYA KEMAL HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELER	67
3.1.1. Yahya Kemal Hakkındaki Düşüncelerin Tahlili	71
3.2. YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN SİYASAL DÜŞÜNCELERİNİN TAHLILI	72
3.2.1. Siyaset Düşünürü Olarak Yahya Kemal.....	72
3.2.2. Türkiye'de Muhafazakarlık ve Yahya Kemal	73
3.2.3. Kemalizm ve Yahya Kemal'in Siyasal Duruşu	75
3.2.4. Milliyetçilik ve Yahya Kemal Beyatlı	77
3.2.5. Batıcılık Olgusu Karşısında Yahya Kemal	82
3.2.6. İslamcılık İdeolojisi Açısından Yahya Kemal.....	83

SONUÇ	87
--------------------	----

KAYNAKÇA	91
-----------------------	----

EKLER

EK 1. RESİMLERLE YAHYA KEMAL BEYATLI	94
---	----

EK 2. SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM SABAHİ VE İSTANBUL İFLAH OLMAZ BİR SEVDADIR ADLI ŞİİRLER	103
---	-----

ÖZET	108
-------------------	-----

ABSTRACT	109
-----------------------	-----

GİRİŞ

Son yıllarda sosyal bilimler alanında özellikle de sosyoloji ve siyaset bilimi alanında makro düzeyde yapısal çözümlemeler yerine, mikro ölçekli ve kültür ağırlıklı yeni tartışma alanlarının yaygınlaştığı gözlemlenmektedir. Gelişme ya da modernleşme yazını da bu değişim sürecinden en fazla nasibini almış alanlardan biri olarak karşımıza çıkmakta ve kimilerince artık sonunun geldiği bir alan olarak değerlendirilmekte ve hatta artık gereksiz bir inceleme alanı olduğu bile ileri sürülmektedir.

Gelişme yazınının sonunun geldiğini düşünmeye yönelten temel iki eğilimden söz edilebilir. Bunlardan ilki 1980'li yıllardan bu yana hızlanan globalleşme ya da küreselleşme tartışmalarının ağırlık kazanması sonucu, gelişmiş-azgelişmiş ülke ayırımına dayalı çözümlemelerin anlam ve öneminin artık kalmadığı yönündeki eğilimdir. Bu alanda şimdilerde yapılan tartışmalarda, küresel dünyanın tartışma ölçeği olarak alınması gereği vurgulanmaktadır. Çünkü, dünya sistemi yaklaşımı ve globalleşme sonucu, yakın zamana kadar geçerli olarak kabul edilen ulus devlet tartışma ölçeğinin artık gelişme konusunda yeterli bir açıklama olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle de sorunun, ulusal devlet ölçeği yerine global düzeyde ele alınması gereği vurgulanmakta ve çözümler bu yönde yapılmaktadır (Erbaş:1999,9).

İkinci eğilim ise, makro ölçekli genel tartışma alanları yerine daha mikro ölçekli, kimlik, gender, çevre gibi tartışma alanlarının yaygınlaşması yönündeki eğilimdir. Bu değişimle birlikte gelişme yazını, çevreci ve feminist yaklaşımların yanı sıra özellikle de postmodernist eleştirilerine maruz kalmaktadır (Erbaş:1999,10).

Son yıllarda dünyada süren post modern söylemler ve gelişme ya da modernleşme söylemlerine rağmen, Türk sosyal bilimciler çevrelerinde modernleşme tartışmaları hala güncelliğini korumaktadır. 1960'lı yıllara kadar

yoğun bir tartışma alanı bulamayan konular, özellikle 1990'lı yıllar sonrasında, özellikle Refah Partisi iktidarı ve gelenekselci ya da siyasal İslamcı eğilimlerin sistemle uyumlu yaşayabilme arayışları muhafazakarlık tartışmalarına hız kazandırmış ve mikro ölçekli tartışmaları da (türban sorunu gibi) beraberinde getirmiştir.

Bu bağlamda Türk siyasal yaşamında muhafazakarlık düşüncesi ve temsilcileri yeni bir inceleme alanını oluşturmaktadır. Özellikle Türk modernleşmesine yönelik artılar ve eksiler değerlendirildiği ölçüde muhafazakar düşünce ve onun temsilcilerinin literatür ve sürece katkıları önemli bir inceleme alanını oluşturmaktadır.

Türk siyasal kültürünün belki de en önemli özelliklerinden birinin kutuplaşma eğilimi olduğu düşünülürse, Türk modernleşme sürecinde, modernleşmeyi savunular ya da daha net bir ifadeyle Kemalistler ve Muhafazakarlar her zaman kutuplaşma kültürü içinde ele alınmış olup, sanki birinin kazanımı diğerinin tamamen kaybıyla (zero sum game) sonuçlanır şeklinde algılanmıştır.

Oysa ki her iki olguda Türk siyasal düşünce serüvenine farklı katkılarda bulunarak Türk modernleşmesindeki yerlerini almışlardır. Bu bağlamda, Türk muhafazakarlığı konusunu tartışabilmek ve çalışmayı daha sağlam zeminde tartışabilmek için bazı temel konuların netleştirilmesi gerekmektedir. Öncelikle, muhafazakarlığa temel oluşturan, bir anlamda onun varlık nedenini sağlayan modernleşme kuramının tanımının yapılması gerekmektedir.

Üç yüzyılı aşkın süredir düşünce ve davranışlara yön veren, olduğu andan itibaren insan ve toplumsal yaşam formlarının eski sistemle olan bağını zayıflatan hatta koparan bir modernlik süreci söz konusudur.

En iddialı biçimiyle modernlik düşüncesi, insanın yaptığı ile bir olduğunun, dolayısıyla da, bilim, teknoloji ya da yönetimin daha etkili kıldığı üretimle, toplumun yasayla örgütlenmesi ve çıkarların, ama aynı zamanda da, tüm

kısıtlamalardan kurtulma isteğinin harekete geçirdiği kişisel yaşam arasında bir denklik ilişkisinin olması gerektiğinin olumlamasıdır (Touraine:2002,13).

Bilimsel bir kültürle hem düzenli, hem de özgür bireylerden oluşan toplum arasındaki bu denklik neye dayanır? Tabii ki aklın utkusuna insanın eylemiyle dünyanın düzeni arasındaki bu denkliği ancak akıl kurabilir. Pek çok dinsel düşüncede de bu denkliğin peşinde koşmuş ama vahiye dayalı tek tanrılı dinlere özgü ereklilik tarafından felce uğratılmıştır. Bilimi ve bilimin uygulamalarını harekete geçiren aklıdır; toplumsal yaşamın bireysel ya da ortak gereksinimlere uyarlanması sağlayan da, nihayet keyfiliğin ve şiddetin yerine hukuk devleti ve piyasa düzenini koyan da aklıdır (Touraine:2002,13).

Modernite, sadece kavram olarak dahi bu çalışmanın sınırlarını aşan çok boyutlu ve geniş anlamları kapsayan bir niteliğe sahiptir. Genel örneklerle tanımlanacak olursa modernitenin yapı taşları; Kapitalizm, Ulus Devlet, Aydınlanma, Sanayileşme olgularıdır. Modernite felsefesi öncelikle, Aydınlanmadan itibaren koşulsuz maddi ilerlemeye dayanmaktadır.

Aydınlanma, 18. yüzyılda Voltaire, Diderot, Boyle ya da Condorcet gibi entelektüellerinin oluşturdukları Ansiklopediciler adı verilen çevrenin Batı dünyasında yarattığı düşünce devrimidir. Aydınlanma ortaçağ hurafelerine ve fikir karanlığına karşı ortaya çıkmış ve Fransa'nın dışında İngiltere ve İskoçya'yı etki alanına aldığı gibi, Almanya'nın da düşünce sistemine nüfuz etmiştir. Aydınlanmanın sembol isimlerinden Immanuel Kant'a göre akıl; insanın en önde gelen yetisidir. İnsan doğası doğuştan iyidir ve insan birey olarak iyileşebilir, ilerleme kaydedebilir (Vergin:2003,289).

Bu bağlamda, Aydınlanma ile şekillenen modernite sürecinin en anlamlı kategorilerinden birisi "modern birey" dir. Modernite ile yaşanan dönüşümün taşıyıcısı birey olmuştur (Mahçupyan:2000,17).

Birey kavramının oluşumuyla birlikte, toplumun bireyselleşmesi üç aşamada incelenmektedir. Bağlardan kopuş boyutu, kutsallıktan çıkış boyutu, yeniden entegrasyon boyutu dur.

“Akıl” ve “Birey” gibi mikro olgulardan sisteme dönüşen modernlik, salt değişim ya da olaylar silsilesi değildir; akılcı, bilimsel ve teknolojik etkinliğin ürünlerinin yaygınlaştırılmasıdır. İşte bu nedenle modernlik toplumsal yaşamın çeşitli bölümlerinin giderek artan farklılaşmasını içermektedir. Bu bölümler ise, siyaset, ekonomi, aile yaşamı, din ve özellikle de sanattır; çünkü araçsal akılcılık belli bir etkinlik içinde işlerlik gösterir ve bunların herhangi birinin dışarıdan yani genel bir görüşle bütünleşmesini içermektedir (Touraine:2002).

Modernlik fikri, toplumun merkezindeki Tanrının yerine bilimi koymuştur. Modernlik, sıkı sıkıya akılcılaştırma fikriyle bağlantılıdır. Birinden vazgeçmek, diğerini de reddetmek anlamına gelmektedir. Tüm bu değişiklikler ışığında modernite, toplumsal bir varlık olan insanın kültürel ve teknik evriminde farklı bir aşamayı ifade etmektedir. Bu döngünün temelinde “birey” ve “akıl” ya da akılcılaştırılmış birey bulunmaktadır. Ancak, mevcut sistemin meşruluğunu sağlayan ve işlerliğini kazandıran ulus devlet olmuştur.

Fransız devrimiyle yayılan tarihsel ve sosyolojik bir kategori olarak ulus devlet, modernliğin en önemli araçlarından birini de simgelemektedir: Egemenliğin cisimleşmesi, böylece iktidar yapısında bir merkezileşme, kültürde standartlaşma, hukukta eşitleme ve ekonomide bütünleşme yaratmaya girişerek modern sistemde bireysel sadakatin meşruluk alanı da çerçevelenmiştir (Sarıbay:2000,213).

A. Giddens, ulus devletin ortaya çıkışını ve yayılmasını kapitalist dünya ekonomisinin varlığına bağlamaktadır. Giddens’a göre, tüm kapitalist devletlerin istisnasız, ulus devlet formuna sahip oluşu, kapitalizm ile ulus devlet birliğinin tesadüf olmadığını göstermektedir. On altıncı yüzyıldan başlayan bir süreç olarak kapitalizm, siyasal kurumsallaşmasını pekiştirmeye

yöneldiğinde, yani on sekizinci yüzyılda, aynı yüzyıl olgusu olan ulusu devlet iktidarının meşruluk temeli yapmıştır (Sarıbay:2000,214).

Bu noktaya kadar bilgiler ışığında modernleşme projesinin temel taşları olarak; ulus devlet ve onun kültürel, ekonomik alandaki toplumsal kurgusu, modern akılcı birey, rasyonalizm, kapitalizm olguları karşımıza çıkmaktadır.

Batı'da modernite olgusu geçmiş ile arasındaki bağı kopararak yeni bir dünya olgusu yaratmıştır. Siyasal, kültürel, toplumsal ve ekonomik alanda modernitenin gelişimi söz konusu olmuştur. Elbetteki Fransız devrimi ve modernitenin öğretilerine karşı tepki de gecikmemiştir.

Muhafazakarlık, batılı anlamıyla, Fransız devrimi sonrası, tedavüle çıkan modern bir siyasal kavram ve tutumdur. İslam toplumunda ve Hristiyan Ortaçağında, ne muhafazakarlığı gündeme getirecek, radikal bir değişim fikri ne bununla bağlantılandırılabilir bir toplumsal bir hareket ve ne de bunu bir siyasal tartışma konusu edecek bir ortam vardı (Özipek:2003).

Devrime karşı çıkanlardan en ünlüsü Edmund Burke, Fransız devriminin hemen ardından, daha devrimin yarattığı yıkımı izleme imkanı bile olmadan, inanılmaz bir öngörü ile muhtemel yıkımlardan ve her türlü olumsuzluktan söz edip, Fransız devrimini hatta sadece onu da değil, tüm devrimleri radikal toplumsal ve siyasal değişim hareketlerini ve onları besleyen fikirleri kıyasıya eleştiriliyordu .

Ama ne o, ne de fikri takipçileri, genelde modernleşmenin, kapitalizmin yükselişinin, hayatın her alanında yarattığı değişimlere, karşı değillerdi. İngiltere, sadece, Burke için değil, Fransız muhafazakarları içinde ideal, model bir ülkeydi. Değişiyordu ama içinde bulunduğu çevreyi yıkmadan, tam tersine, değişim o çerçeve içinde kök salıyordu (Özipek:2003).

İngiliz modelinin, kendiliğinden, tarihin doğal seyri içinde değiştiği iddiası da bu fikre dayanmaktadır. Aristokratların, kapitalizm yönündeki değişime ayak uydurabilmesi, Fransa'daki gibi giyotine gönderilmek bir yana, mevcut

iktidar örgütlerinin içinden dönüşmesi, sarsıntısız değişim olarak kabul edilip, tarihin doğal akışı olarak taltif edilmiştir. O halde, muhafazakarlar için sorun, iddia ettikleri gibi, değişimin yarattığı sıkıntılar ve sarsıntılar değildir.

Onlar için, sorun, hakim sınıfların altüst olması, üst tabaka hayatının sarsılması, onları yerli yerinde tutan değerlerin itibar kaybetmesi, düzenin bozulması ve bunun yarattığı kargaşadır. Muhafazakarlar, değişime karşı durmazlar, onu ciddi bir sorgulamaya tabi tutmazlar, değişimi olumlu, gerekli hatta kaçınılmaz bulurlar, ona tarihsellik, doğallık, kadersellik atfederler (Özipek:2003).

Muhafazakarlığın Batı dışı toplumlara yansıması ise Türkiye’de Cumhuriyet dönemi ile şekillenmiştir. Elbetteki Modernleşme ve muhafazakar tepkiciliğin Osmanlı’ya kadar uzanan süreçsel analizleri yapılabilir. Ancak muhafazakarlığın sistematik bir şekilde gelişimi Cumhuriyet sonrasında mümkün olabilmıştır. Türk modernleşmesi, Osmanlı’dan itibaren bir tür modernleşme projesinin adıdır ve belli bir dinamizm ve sürekliliğe sahiptir. Türkiye’de gelişme tartışmaları kimi zaman “Avrupalılaşma” kimi zaman “Batılılaşma” kimi zaman “Muasırlaşma” yada çağdaşlaşma konuları çerçevesinde ele alınarak tartışılmıştır. Bu tartışmalar Osmanlı İmparatorluğu’ndan başlayıp Cumhuriyet döneminde yeni boyutlar kazanarak çeşitli aşamalardan geçmiş ve günümüzde devam eden bir yöneliştir(Erbaş:1999,20).

Osmanlı İmparatorluğu sırasında temelde savaşçı bir toplum için en önemli özelliği teknik üstünlük sağlamak olduğundan, daha 18.yüzyıl başlarında, Batının askeri kurumlarının ve silah gücünün imparatorluğa nasıl getirilebileceği önemli bir devlet sorunu olmuştur.

Ancak Cumhuriyetin ilanı ile birlikte toplumun ve devlet yapısının hemen her alanında Kemalist inkılaplar uygulanmaya başlamıştır. Cumhuriyetin modernleşme projesi, Osmanlı mirası üzerinde modern Türkiye’yi inşa sürecine girmiştir. Türk muhafazakarlığının ayırt edici özelliği, kendi muhalif

anlayışını modernite öncesi geleneksel dini yapılara dayandırmamış olmasıdır. Kemalizm, Türk düşün hayatında yegane modernist formül olmamakla birlikte, kendi modernizm anlayışını gerçekleştirmek için devlet iktidarını kullanabilmiş tek modernist hareket olmuştur (İrem:1997,52).

Bu bilgiler ışığında Türk modernleşmesinin de muhafazakar bir duruş ve düşüncü refakatinde geliştirdiği söylenebilir. Türk modernleşmesine hakim olan paradigma yani Kemalizm kuşkusuz kendi hakkındaki bilinci itibariyle muhafazakarlığa ve kendini muhafazakar olarak algılayan konumlara karşı olmuştur.

Ancak, Türk modernleşmesi incelendiğinde, Kemalist devrimlerin etkinliği hissedilmektedir, özellikle 1940'lı yıllara kadar muhafazakar görüşler Kemalist ideolojiye karşı ciddi bir karşı çıkışta bulanamamıştır. Türk modernleşmesi aslında Batılı bir modernizmi referans almış olmasına rağmen, batı tipi bir demokrasi yada toplumsal özgürlük ve ifade alanı yaratamamış, hatta yaratmamıştır. Muhafazakar söylem de yine aynı ölçüde ve zaman içinde farklı şekillerde algılanmış ve batıdaki anlamının tersine gerici bir düşünce tarzı anlamında değerlendirilmiştir.

Hem Osmanlı İmparatorluğu hem de Cumhuriyet döneminde batılılaşma bir devlet politikası olarak ele alınmış ve modernleşme geleneğinin Osmanlı'dan devir olduğu bazı modernleşme miraslarından en önemlilerinden biri devlet modernleştirici misyonudur. Bu gelenek, Osmanlı Devleti'nin devletin bekasını ve devletin iradesini korumak iken, Meşrutiyet Cumhuriyetçiler için devletin koruması ve modernleşmenin bizzat kendisiydi. Modernleşme aslında bir toplumsal dönüşümü ifade etmesine rağmen, Türk modernleşme süreci, toplumun devletçe sıkı sıkıya denetlenmesinin ve kontrol altında tutulmasının bir aracı olarak kullanılmıştır (Çetin : 2003, 23).

Türk modernleşmesi, muhafazakarlık arasındaki ilişki Yahya Kemal Beyatlı'nın siyasi kişiliği üzerinde çalışmanın genelinde incelenecek olsa da bu noktaya kadar yapılan değerlendirmeler ışığında, Osmanlı döneminde

farklı ve sistematik bir süreci ifade ettiği söylenebilir. Ancak Osmanlı'dan alınan siyasal kültür, yani devletçi, merkezîyetçi anlayış Cumhuriyet dönemi modernleşmesini etkilemiştir.

Elbetteki Cumhuriyet dönemi muhafazakarlığı, o dönemde uygulanan politika ve anlayışlara göre şekillenmiş olmakla birlikte kendi temsilcilerini de yaratmıştır. Bu bağlamda Türk muhafazakarlığına muhafazakar tepki ya da revizyon girişiminin belki de en önemli temsilcisi Yahya Kemal Beyatlı örneğidir.

Yahya Kemal Türk muhafazakarlığı açısından gerek şiirlerinde ve diğer eserlerinde verdiği mesajlar gerekse siyasal ve sosyolojik analizleri ile Türk düşün hayatında önemli bir yere sahiptir. Kanımızca Yahya Kemal'in düşünsel ürünlerini Milli Mücadele ve Cumhuriyetin ilk yıllarında vermiş olması bir anlamda Türk modernleşme serüvenine söz konusu dönemden bakılması açısından bir şanstır.

Bu bağlamda, Yahya Kemal Beyatlı, Türk Şiiri'nin, Türk Edebiyatı'nın en önemli şairlerinden, yazarlarından birisi olarak, edebiyatçı kimliğini toplumsal ve siyasal bakış açısına yansıtarak bir düşünce serüveni ile pekiştirmiş şiirleri ile düşün dünyasının zenginliğini yansıtabilmiş bir Türk aydını olarak, Türk siyasi düşün dünyasının gelişim sürecinde önemli açılımlara yol açmıştır.

Yahya Kemal, Osmanlı Toplumu'nun yıkılış sürecine girdiği 19. yy. sonları ile 20. yy. başlarında gelişim, değişim ve dönüşümler geçiren fikri serüveni ile aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde gündeme gelen, birbirleri ile rekabete giren fikir akımlarının etkilerini izlenebileceği bir Türk aydını olarak, toplumun içine girdiği bunalımdan çıkış yolu arayışlarına ışık tutmakta; dönemi anlamaya yönelik önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Edebiyatçı kimliği ağır basan Yahya Kemal, bütün Türk aydınları gibi yaşadığı toplumun sorunlarına uzak kalmamış ; I. Dünya Savaşı ile yıkılan Osmanlı İmparatorluğu'nun bir devamı olarak gördüğü Yeni Cumhuriyet'i sahiplenerek Milli Türk kimliğini din, dil, ırk, kültür gibi farklı öğelerin oluşturduğu bir manevi bağlılık, vatan sevgisi temelinde tanımlayarak, milletin tarihinin, kimliğinin idraki yolunda edebiyatçı kimliği ve siyasal fikirleriyle önemli bir mesai harcamıştır.

Bu noktaya kadar yapılan değerlendirmeler ışığında, çalışmanın birinci bölümünde Yahya Kemal Beyatlı'nın yaşamı incelenecektir. Böylece, Yahya Kemal'in edebi ve siyasi kişiliğinde rol oynayan öznel ve nesnel koşullar tartışılmış olacaktır. Bu bölümdeki incelemeler sayesinde Yahya Kemal'in siyasal portresi daha sağlam bir zeminde tartışılmış olacaktır.

İkinci Bölüm ise, Yahya Kemal'in siyasal portresinin ana çizgilerinin belirginleştirilmesine ayrılmıştır. Siyasi kimliğini etkileyen koşullar bizzat yazarın eserleri, düşün ve siyasi hayatı örnekleriyle açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca bu bölümde, İSTANBUL FETİH CEMİYETİ ve YAHYA KEMAL ENSTİTÜSÜ incelenerek Yahya Kemal'in siyasi kimliğine ışık tutulmaya çalışılacaktır.

Üçüncü Bölümde ise, Yahya Kemal'in önceki bölümlerde değerlendirilen siyasal ve edebi kişiliği bağlamında, şair hakkında farklı düşünce adamlarının görüşlerine yer verilecektir. Ayrıca, Yahya Kemal'in Türkiye'deki farklı siyasal akımlar karşısında duruşu analiz edilecektir.

Bu bağlamda çalışmanın genelinde Yahya Kemal'in Siyasi kişiliğine ilişkin farklı görüşleri savunan eserlerden yararlanılmıştır. Üniversiteler ve çeşitli enstitülerin Yahya Kemal hakkındaki yayınları takip edilmeye çalışılmıştır. Yahya Kemal'in çok boyutlu kariyeri nedeniyle, mümkün olduğunca farklı ve mümkünse birincil kaynaklardan azami ölçüde yararlanılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. YAHYA KEMAL'İN HAYATI

1.1.1. Yahya Kemal'in Çocukluk ve Gençlik Dönemi

Yahya Kemal Beyatlı'nın çocukluk ve gençlik yılları incelerken bizzat kendisi tarafından kaleme alınan, fakat ölümünden sonra İstanbul Fetih Cemiyeti tarafından bastırılan “Çocukluğum, Gençliğim Siyasi ve Edebi Hatıralarım” aslı kitabı temel referans kaynağı olarak alınmıştır.

Yahya Kemal, 1884 yılında Üsküp'te dünyaya gelir. 1889 yılında beş yüz senelik bir vakıf olan Sultan Murat Camii'nin mihrabı arkasında Yeni Mektep'te okula başlar. Yazarın okula başlayışı tamamen örfe uygun bir tören havasındadır. Bu örfi töreni Yahya Kemal şöyle anlatıyor :

“Erkenden Muallim-i Evvel Sabri ve Muallim-i Sani Gani Efendiler bizim selamlığa geldiler. Çarşıdan bana savatlı bir divit, boyundan geçirilir sırmalı bir cüzdanlık alınmıştı. Gani efendi kalemi açtı, divitin mürekkebine batırdı bir rabbi yessir yazdı sonra üstüne şeker döktüler. Bana o yazının mürekkebini şekerli şekerli yalattılar” (Beyatlı, 1999:1).

Bu mürekkebe şeker döküp yalatma törenini daha sonraki yıllarda yazarın, edebi maharetine manevi bir katkı olarak telakki edilmiştir. Okula başlayışı sırasında çocukların ilahi söylediğini dile getiren Beyatlı'nın, bu beyanı Üsküp'te o zaman Türk ailelerin çocuklarını nasıl dindar yetiştirdiklerini açıklamada bir hayli manidardır.

Yahya Kemal, çocukluk ve gençlik yıllarını anlatan kitapta çok derin hissiyatla bağlı olduğu annesini ayrı bölüm ayırarak anlatıyor. Nakiye Hanım Leskofçalı Dilaver beyin ve Ivıanyalı Adile hanımın üç kızının en büyüğüdür. 1883 yılında Nakiye hanım Yahya Kemal'in babasıyla evlenir.

Orta boylu, kurma, güçlü bir bünyeye sahip, duygusal aynı zamanda sinirli bir kadındır. Okuma yazma bilmeyen bu kadın dinine çok bağlıdır. Beş vakit namazını kılar.

Yazar babasının ailesine çok bağlı olmadığını , alkole düşkün olduğunu, on iki yaşına kadar babasının zaman zaman aile hayatına girdiğini, her akşam içkisini kendilerinin yanında içtiğini hatırladığını anlatıyor. Beyatlı'nın babası daha sonra Selanik'e gidip gelmeye başlar.

Annesi, babasının bu gidişlerinden muzdariptir .Babası bir müddet sonra Üsküp'ten ayrılıp Selanik'te bir memuriyet alıp oraya yerleşme arzusunu dile getirir.Fakat annesi doğup büyüdüğü bu topraklardan ayrılmak istemez, üzüntüsünden hastalanıp yatağa düşer. Doktorlar gelip muayene eder ve verem hastalığına yakalandığını söyler. Daha sonra Beyatlı, annesi, kardeşi Reşat, hemşiresi Rukiye, Arap halayık refakatine verilen Ali Zaim Üsküp'ten ayrılıp Selanik'e taşınırlar. Babası Selanik adliye müfettişliğinde bir memuriyet almıştır. Gündüz işine gidip geceleri içki ve eğlence alemine dalmaktadır. Beyatlı o günleri şu cümle ile anlatıyor:

“Bende kendi heva-ü hevesimle dolaşıyorum.Küçük biraderim ise ailemizin feci vaziyetini ardak edecek yaşta değildi ” (Beyatlı:1999,6).

Annesi, babasının merhametsizliğinden ziyade çocukların bu kayıtsızlığına karşı günden güne eriyip bitiyordur. Onun bir tek meramı vardır, bir Müslüman şehri olan Üsküp'e gitmek ve konu komşunun arasında ölmektir (Beyatlı:1999,8).

Beyatlı'nın babası annesinin bu perişan haline daha fazla tahammül edemez. Annesini ve kardeşini Üsküp'e gönderir. Beyatlı Selanik idadisine gideceği için Selanik'te kalır. Babası bir müddet sonra Üsküp'e geri dönmeye karar verir. Yahya Kemal'i alarak Üsküp'e döner. Döndüklerinde annesini bedbaht bir şekilde ölüm döşeğinde bulurlar. Annesinin dünyadaki tek tesellisi Yahya Kemal'i son bir defa görmektedir.

Bir gece rüyasında annesini ölmek üzereyken gören Beyatlı dehşet içinde uyanarak annesinin yanına koşar ve gerçektende onu son nefesini verirken bulur. Annesinin ölümü Beyatlı'yı çok derin bir üzüntüyle sarsar. Bu kayıp, ruhunda onarılmaz yaralar açar. Zira annesine çok kuvvetli bağlarla bağlıdır. Babasının kendilerine karşı zayıf duygular beslemesi ve mesafeli duruşu, Yahya Kemal'i annesine daha bir düşkün hale getirmiştir.

Kitabında çocukluk yıllarını anlatırken annesi için ayrı bir bölüm yazmış, aynı hassasiyeti babası için göstermemiştir. Hatıralarında babasına hep dolaylı bir şekilde yer vermiştir. Bu kırgınlık Paris'e firarından sonra babasının gösterdiği Alakayla yumuşamış, ama asla sona ermemiştir. Yahya Kemal çocukluk hatıralarına yer verdiği kitapta bahsi geçen isimlerden bir tanesi de dadısı Fatma'dır. Çok hamarat ve fedakar olarak telakki ettiği bu kadın ailenin içinde mühim bir yer tutmuş, hanım muamelesi görmüştür. Daha sonra annesinin lalası olan soydan zeamet sahibi Ali Zaim ile evlenmiştir. Nanam diye bahsettiği dadının hiç çocuğu olmamış yetiştirdiği annesinin ilk çocuğu olduğu için Beyatlı'yı çocuğu gibi bağrına basmıştır. Beyatlı dadının çok üstün meziyetlere sahip olduğunu, sinirlenmenin, darılmanın , kin taşımanın ne demek olduğunu bilmediğini ve sevginin bir peygamber sevgisi gibi derin ve hazin olduğunu dile getiriyor. Beyatlı, Üsküp'ten ayrıldıktan sonra on üç sene dadısını görmez. Balkan harbinden sonra Rumeli'yi kaybedişimiz üzerine bu dadı büyükannesiyile birlikte İstanbul'a taşınır. Burada Beyatlı ile son bir kez daha görüşürler. Nanası 1. Dünya Savaşında Balıkesir'de ölür. Beyatlı nanasına duyduğu derin muhabbeti şu sözlerle dile getirir: "Yeryüzünde onu tanımasaydım insanlık hakkında bedbin bir fikir taşıyarak hayattan geçecektim"(Beyatlı:1999,13).

Beyatlı, çocukluk hatıralarını süsleyen isimlerden Deli Ahmet'ten Uzun Hüseyin'den ve Zeynep dadıdan bahseder.

Deli Ahmet Ağa Beyatlı'nın ailesine sağdık bir ferttir. Süttnesi Halime'nin kardeşidir. Annesi öldükten sonra uşak olarak alınır. Bu zat kara düzen saz çalar ve eski türkü söyler. Yahya Kemal'in ailesinde besleme olan Fazilet'e

gönül koyar. O zamanki taşra ahlakına bu ayıp sayıldığı için evi terk eder gider.

Uşak Hüseyin Niş muhacirlerindendir. Yahya Kemal Hüseyin'in Battal Gaziyi okuduğunu, ilk merak sardığı romanın o olduğunu ifade eder (Beyatlı:1999,17).

Zeynep Dadı Yahya Kemal doğduğu zaman aileye alınan bir Arnavut kızıdır ve Yahya onun elinde büyümüştür. Zeynep biriyle nikahlanır, evden ayrılacağını duyan Beyatlı feveranı koparır. Dadının yokluğuna alışması hayli zaman alır.

Yahya Kemal sekiz yaşına girdiği zaman Yeni Mektep'ten çıkarılıp Mektep-i Edebe verileceği haberini alır. Bu onda derin bir keder yaratır. Lakin bu mektep Yahudi mahallesinde kurulmuştur. Sekiz yaşına girmesine rağmen hala Elif-be yi sökmemiştir. Mekteb-i Edep'e ilk başladığı gün enteresan bir şekilde Gani Efendi adında bir hoca eşliğinde Elif-be yi söker. Yahya Kemal Mekteb-i Edep'e geçişini şöyle ifade eder:

“Yeni Mektebe geçişim Şarktan Avrupa'ya geçişim oldu”(Beyatlı:1999, 29).

Beyatlı çocukluk hatıralarını yazdığı yukarıda adını zikrettiğim kitabında Müslümanlık başlıklı bölümde ailesinin ve kendisinin dindarlığı hakkında bilgiler sunmaktadır. Hem ana hem de baba tarafından sofuluk geleneğine sahip olmadığını ifade eder. Anne ve baba akraba tahlukatı tarafından Ramazan, Bayram ve Kandillerden başka Müslümanlığın şartlarıyla ilgilenilmediğini, baba tarafının namaz kılmadığını, anne tarafından ise annesinin müstesna olduğunu, muntazam olmasa bile zaman zaman namaz kıldığını, akşam üstleri Yasin okuduğunu, Peygamber ve Ahret'ten bahsettiğini dile getirir. Çocukluk muhitinin türbe, cami gibi uhrevi yapılarla donatıldığını söyler. Müslümanlığa dair yazdığı bu bölümü şu sözlerle bitiriyor:

“İlk Sofuluğum 13 yaşında annemin ölümü ile başladı. İsa Bey Camii’nde annemin ruhuna hemen her akşam yasin okumaya başladı”(Beyatlı,1999:35).

Nisan 1902’ de Yahya Kemal’in eğitim hayatına devam etmesi için İstanbul’a gönderilmesine karar verilir. Üvey annesine ve babasına dargın olduğu için akrabalarından Humbaracızade Yaşar Bey’in konağında kalan Yahya Kemal için bu bir nevi zorunluluk olmuştur.

Bu İstanbul’a gönderilme projesini Yaşar Bey hazırlar. Üstü başı biraz düzeltilip büyük validesi ve babası tarafından cebine bir miktar para sıkıştırılan Yahya Kemal, ömrümde ilk defa Rumeli’yi baştan ayağa kat ederek aşk derecesinde büyük tutkularla bağlanacağı İstanbul’a gelir. Bu onun İstanbul’a ilk gelişidir. Sirkeci istasyonunda inen Yahya Kemal o anı şöyle anlatıyor:

“Daha inerken Sultan Abdülhamit usul-i idaresinin taşralılara karşı muamelesini hissettim. Yol teskerelerini muayene eden komiser ve polisler hoyrattılar. Taşralılara ecnebi muamelesi ediyorlardı (Beyatlı:1999, 68).

Daha sonra Besim Ömer Paşanın konağına gider. Besim Ömer o zamanın ünlü hakimlerinden olup, derin bir entelektüel birikime sahiptir. Aynı zamanda Tevfik Fikret’in arkadaşıdır. Kısa bir süre sonra akrabalarının vasıtasıyla, kaydedilmek üzere Galatasaray müdürü Abdurrahman Şeref Bey’in yanına gider. Aylardan nisan olduğu için Yahya Kemal okula kabul edilmez. Bir sonraki sene okula başlayabileceği söylenir. Beyatlı, bu reddi şöyle dile getiriyor:

“O günkü red muamelesi, hayatımın en mühim dönüm yeri imiş. Fakat o zaman tabi fark etmedim. Çünkü beni mektep kabul etseydi, Avrupa’ya gitmiş olmazdım”(Beyatlı:1999, 70).

Yahya Kemal 1902 kışını Sarıyer’de akrabalarının yanında geçirir. Artık on sekiz yaşındadır. O dönemin havasına kapılarak bir Paris sevdasına tutulur. Servet-i Fünun akımının çıkardığı Edebiyat-ı Cedide’nin şiirleri,

measureleri ve tercümeleri ile kafası allak bullak olur. İstanbul'da Abdülhamit'in istibdat havasından ürkmüştür. Kendi memleketini bir zindan, Avrupa'yı ise nurlu bir alem gibi telakki eder. Fransızca'dan tercüme edilmiş romanlar onu ziyadesi ile etkiler ve Avrupa aşkı artık gönlünde amansız bir şekilde yanmaktadır. Kendisini Paris'e çeken bir sebep daha vardır, o da Jön Türklüktür.

903'ün bir temmuz günü Paris'e kaçmak üzere Galata Gümrüğü'nden büyük bir endişe ve korku ile vapura biner. Zira o zamanlar Abdülhamit zapturaptı altında her yerde casuslar dolaşmaktadır. Bu casuslar amiyane tabirle Jön Türk avına çıkmıştır. Jön Türk'ler Yahya Kemal'in tabiri ile birer "mahlukat" olarak addedilirler. Fakat onun içini rahatlatan bir unsur vardır. İstanbul'dan Selanik'e giden bir çok talebe vapura biniyordur. Pasaportu Selanik'e kayıtlıdır ve oradan da Marsilya'ya ulaşır. Bu seyahatten Yahya Kemal bu kadar Bahseder.

1912 senesinde Paris'ten İstanbul'a dönme vakti gelmiştir. Yahya Kemal çok üzgündür ve bu halet-i ruhuhiyeyi şöyle dile getirir: "Quartier Latin'de son gecemin uykusunu uyuyup Ruedes Ecoles'e çıktığım vakit ayaklarımın sallandığını, başka bir cihana gireceğimi, nihayet gençlikten bu akşam ayrılacağımı hissettim"(Beyatlı:1999,88).

Paris'e derin duygularla bağlanmıştır ve ayrıcalığında dolayı çok üzgündür. 1903 senesinde Paris'e kaçarak dokuz seneyi orada geçirmeyi hayatının en iyi işi olarak telakki eder.

Altı gün süren bir yolculuktan sonra İstanbul Boğazı'na gelir. O dönemde İtalya'nın Trablus garp'ı istilasını nedeniyle Boğazlar kapalıdır.

1.2. Yahya Kemal Beyatlı'nın Edebiyatçı Kimliği

Doğu ve Batı kültürüne hakim, tarih bilgisi ve merakı çok derin, Türk Milletinin tarih boyunca oluşturduğu milli değerlere içtenlikle bağlı, Türk Edebiyatının en muteber şairlerinden biri olan Beyatlı, Türk şiirinin yabancı

etkilerden uzak, özgün bir mısra yapısına kavuşturulmasına, Türkçe söyleyişle, ahenkli ve ritmik şiire verdiği önemli Türk Edebiyat tarihinde hak ettiği yeri almıştır.

Onun için vatan anlayışı mücessemidir, yani vatan hiçbir zaman bir fikir değildir, topraktır. Onun nazarında bugünün Türkiye'si 1071 Malazgirt Savaşı'nın kazanılması ile oluşmaya başlamıştır. Milli bilincin tarihini sevmek ve yaşamakla oluşabileceği düşüncesindedir.

İrk manevi yaşantıların oluşturduğu bir sonuçtur, yoksa kan, renk ve kafa tasının biçimi değildir. Ve bunları ölçüt alarak üstünlük kurma çabası yersizdir. Türklerin İslam dinine milli özelliklerini adapte ettiklerini ve yeni değerler kattığını savunur.

Yahya Kemal Türk Dilini üç temel ilkeye sadık kalarak kullanmak gerektiği düşüncesindedir. Bu ilkeler şöyledir:

1) Şiirde günlük Türkçe'ye girmemiş Farsça, Arapça, Frenkçe kelimeleri kullanmamak

2) Frenk kelimelerini Türk'lerin onlara verdiği anlam ve ses içinde Türkçe saymak.

3) Milletin cümleye kazandırdığı mimariye şiddetle sadık kalmak ve tatlı su Türkçesi'nin Servet-i Fünun üstündeki etkisini kaldırmak (Par:2000, 18).

Beyatlı'nın şiire ve sanata bakış açısının temelini "Güncel Üstcülük" oluşturur. Bu şu demektir, ulusal kültür tarih imbiğinden geçtikten sonra oluşur. Güncele takılıp kalmamak gerekir. Onun nazarında sanatta canlı olmayan bir kültür ölmüş demektir. Bu konudaki düşüncelerini şöyle aktarır :

"Büyük harpte on cephemizin ateşinde hazır bulunmuş edebiyat meraklısı bir askerimizin elinde bir gün Çanakkale Destanımıza dair Fransızca maruf bir eserimizi gördüm. Yine bize dair, Yine Fransızca Olmak

üzere buna benzer daha kitapları vardı. Bunu görünce kalbimde acı hissettim, döktüğümüz kanın bile manzarasını Fransızca'dan seyretmeye mahkumuz dedim. Bizim harp cephemiz edebiyatımızda bir bir safhalarıyla yoktular. Demek ki çok eski harplerimiz gibi bunlar da seneler geçtikçe unutulacaklardır”(Beyatlı: 1984,148-149).

Onun savunduğu yeni Türk şiiri anlayışına göre şiiri kolektivitinin lisanında yazmak gerekir. Yani sözcükler herkesin kullandığı sözcüklerden seçilmelidir. Bu sözcükler Türk'ün hançeresine yatkın olmalıdır. Eski şairlerin, yazdıklarının halk tarafından anlaşılmasının ve benimsenememesinin sebebi bu şairlerin Türkçe sözcükleri bile Acem Dili'nin yapısına uydurarak kullanmayı ilke edinmeleridir Türkçe onun ağzında anasının ak sütü gibidir.

Şiir yazabilmek için ilhamın ve yeterli bir sebep olmadığına, söz dizimine ritme ve ahenge çok dikkat edilmesi gerektiğine ve bu meyanda şiirin bir matematiği olduğuna inanmaktadır.

Fransız sembolistlerinin saf şiir anlayışından etkilenmiştir. Bu etkilenim onda şiiri fazlalıklardan arıtma, düz yazıdan farklılaştırma çabası oluşturur. Ona göre şiirin asıl ögesi anlam değil, sözcüklerdir. Şiir sözcüklerin özel uyumundan doğar. Şiir bir bestedir. Gerçek şiir çeşitli kısımları birbirini tamamlayan bir bütündür. Biçim ve içerik bakımından bir bütün oluşturan bir söz mimarisidir. Bu öyle bir mimari olmalıdır ki herhangi bir sözü çıkarmak, değiştirmek mümkün olmasın.

Kendisini Parnesyen olarak niteleyenlere karşı çıkar. Kendisinde hissizliğin olmadığını, şahsiyetini gizleme çabasının olmadığını, bu yüzden de Parnesyen olamayacağını ifade eder (Berk: 2001,148).

Beyatlı'nın şiir yazımında bir mükemmeliyetçilik göttüğünü, bir kuyumcu titizliği ve hassasiyeti gösterdiği gözlemlenmektedir.

Öyle ki yazdığı şiiri bir türlü bitmiş görememektedir. Bir mısra üzerinde yıllarca Düşündüğü söylenir. Bu yüzden sağlığında yayınladığı tek bir şiir kitabı bile yoktur. Ölümünden sonra Yeni Mecmua, şiirlerini “Bulunmuş Sahifeler” adı altında yayınlamaya başladı . Hangi dergi bir şiirini bulduysa bir hazine bulmuş gibi sevindi ve yayınladı.

Hece ölçüsüyle yazdığı tek şiir Ok’tur. Şiirlerini hep aruz ölçüsü ile yazar. Bu titizlik mükemmeliyetçilik, Türkçe’nin ahengini yaratma çabası bir yenileşme sürecine giren Türk Şiirine yepyeni bir anlam kazandırır.

Şiirlerinde işlediği başlıca ana temalar kahramanlık ve akıncılık, ölüm, aşk, deniz ve sonsuzluk, rintlilik ve musikidir.

O bir İstanbul hayranıdır. İstanbul’a duyduğu bu derin muhabbet Türk Vatani’nin 1071 Malazgirt Savaşı’nın kazanılmasıyla kurulmaya başladığını, Rumeli’nin fethi ile tamamlandığını, Türk değerlerinin ve kültürünün bu topraklarda şekillendiğini ve bunun en önemli simgesinin İstanbul olduğu düşüncesinde yatmaktadır.

Aziz İstanbul’da yazdıkları onu engin tarih bilgisini ve İstanbul’a duyduğu muhabbeti yansıtır.

İlk şiirlerini Malumat ve İrtifa Gazetelerinde yayınlar. Sağlığında hiçbir şiir kitabı bastırılmamıştır. Ölümünden hemen sonra 7 Kasım 1959’da Yahya Kemal Enstitüsü kurulmuş şaire ait her türlü vesika ve malzeme satın alınmış, 1961 tarihinde de kitaplar enstitü tarafından bastırılmış ve yayınlanmaya başlanmıştır. Bu şiir kitaplarının ismi şunlardır:

Kendi Gökkubbemiz (1961), Eski Şiirin Rüzgarlarıyla (1962), Rubailer ve Hayam, Rubailerini Türkçe Söyleyiş (1963).

Şiirlerinde işlediği konulara örnek babında, Açık Deniz’de , Balkan Şehirlerinde geçirdiği çocukluk günlerini özleyerek kaybedilen toprakların verdiği üzüntü ile fetih günlerini anar, Atlas Okyanusu’nu seyrettiği bir gün

sonsuzluk hissine kapılır. Fakat bunun mümkün olmadığını ve acısını hiçbir kıyının dindiremeyeceğini söyler.

Yol Düşüncesinde, yaptığı bir yolculuk sırasında ölüm düşüncesi ile vatan sevgisini kaynaştırır.

Kar Musikisinde Varşova Elçiliği yaptığı sıralarda dinmek bilmeyen karın yağışını seyrederken nasıl İstanbul özlemi ile dolduğunu anlatır.

Eylül Sonunda, bir Eylül gününde yaşlandığını hatırlayarak ölümün yaklaştığını fakat, üzüleceği tek şeyin vatandan ayrılmanın olacağını işler.

Endülüs'te Raks'ta İspanyada katıldığı bir gece eğlencesinde raks eden güzel bir kadının kendisinde bıraktığı izlenimleri lirik bir şekilde dile getirir.

Beyatlı'nın nesir yazıları yine ölümünün ardından Yahya Kemal Beyatlı Enstitüsü tarafından bastırılıp yayınlanmaya başlar. Bunlar:

Aziz İstanbul(1964), Eğil Dağlar(1966), Siyasi ve Edebi Portreler(1968), Edebiyata Dair(1971), Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım(1972), Tarih Musahabeleri(1975), Mektuplar, Makaleler(1977), Pek Sevgili Babacığım(1998).

Makale, siyasi hikaye, anı, mektup türündeki bu yazılar ölümünden sonra sekiz kitapla toplanmıştır. Bir çoğu milli mücadele döneminde çeşitli gazete ve dergilerde çıkan yazıların bir kısmı Süleyman Sadi mahlası ile, bazıları da S.S ve Esrar rumuzlarıyla yayınlanmıştır.

Eğil Dağlarda Milli Mücadele döneminde Tevhid-i Efkar, Hakimiyet-i Milliye Gazeteleri'nde ve Dergah Dergisi'nde yayınlanan yazılar toplanmıştır. Bu yazılarda Türk Halkı'nın geçirdiği zor günlerde Milli Mücadeleye ve Atatürk'e verdiği destek ile insanlara büyük moral güç kazandırmıştır.

Aziz İstanbul'da İstanbul sevgisini derin tarih bilgisi ile harmanlayarak yazmıştır.

Siyasi ve Edebi Portrelerde dönemin önemli sanat ve siyaset adamlarından yirmisine yer vererek onları kendi bakış açısıyla değerlendirmiştir.

Siyasi hikayelerinde anlatılanlar Osmanlı Tarihi'nde geçmiştir.

Edebiyata Dair'de Divan Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı, vezin ve kafiye roman ve eleştiri ile özellikle de Türkçe ile ilgili görüşleri yer alır.

Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarımda çocuklukla gençlik yıllarını Paris' deki Edebi hayatını, düşüncesinde geçirdiği merhaleleri anlatır.

Tarih muhasebelerinde tarih ile ilgili değerlendirmeleri, mektuplar ve makalelerde makaleleri, anıları ve konferansları toplanmıştır.

Yahya Kemal Beyatlı'dan bazı özdeyişler:

- Cihan Vatandan ibarettir, itikadımca.
- Ölmek değildir ömrümüzün en feci işi, müşkül budur ki ölmeden evvel ölür kişi.
- Ölüm yabancı bir alemde bir gece ise bile, tahayyülümüzde vatan kalsın eski haliyle.
- Türkçe ağızımda annemin sütüdür.
- Siyasette doğru daima biraz geç söylenir.
- Şairler kendilerine layık gördükleri hürriyeti başkalarına da bağışlamayı bilmelidirler.
- Sosyal sancılarımız tutunca geçmişi suçlamak genel bir dert olur.
- Geleceğin gücü hatıralardadır.

Şairin Kendi Gök Kubbemiz adlı şiir kitabında yer alan ayrıca ekte sunulan Süleymaniye'de Bayram Sabahı şiiri şairin edebi kişiliğini ve anlam dünyasını yakından tanımak için örnek kabilinden aşağıda derinlemesine incelenmiştir.

Şair ilk bölümde bir şeker bayramı sabahında adını Kanuni Sultan Süleyman'dan alan Süleymaniye Semaindeki Süleymaniye Camiinin önündedir. İnsanlar bayram namazına gelmektedir. Gün henüz yen yeni doğmaktadır. "Tozlu zaman perdesi" aradan kalkar ve şair birdenbire ayağa kalkar , bugün ile geçmiş arasındaki bağlantıyı görür. Bu yeni manzara ne bu gün, ne dün, ne de yarındır. Bu anda artık kesintisiz bir tarih ve kültür bileşimini gözlemler. İlk bentte "dokuz asır" dan söz etmektedir.

"Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan". XI. Yüzyıldan (1071'den) XX. Yüzyıla dek geçen süreyi anlatan dokuz asır, Beyatlı için tarihsel ve kültürel sentezin oluşma sürecidir. Türk ulusunun uygarlığı, dini, kültürü bu yüzyılda oluşmuştur. Çünkü şair 1071 öncesini tarih öncesi olarak addetmektedir. Süleymaniye camiisini Anadolu ve Rumeli kültürünün bir simgesi olarak görür.

Bu coşkuyla bayram namazına gelen halk Anadolu'ya ve Rumeli'ye değişik coğrafyalardan gelen insanları simgelemektedir. Şiirin 7. dizesinde 'Gecenin bitmeye yüz tuttuğu andan beridir' gecenin bitmesi sözcüklerin manası yukarda bahsedilen tarih kültür bileşiminin (sentezinin) oluşmasından önceki dönemdir. Üçüncü bentte tarihi Süleymaniye Camii'si ile simgeleştirilmesini sürdürür. Bendin ilk 2. dizisinde ' ordu – millet ' sözcükleri ile ' Allah'a böle bir yapı adamak' karşıtlığından yola çıkarak ulusal olanla dinsel olanın özdeşliğinin altını çizer. Bölümün son dizesinde bendin özetini verir: ' Bir neferdir bu zafer mabedinin mimarları' (Süleymaniye Camiinin mimarı olan Mimar Sinan bir yeriçeridir.)

Dördüncü bentte doğrudan camiye seslenir salt nesne olan camiye anlam kazandıran kubbenin altındaki halktır. Bunlar farklı yerlerden farklı semtlerden gelmiş olmalarına rağmen 'ulu maabed' içinde dili bir, gönlü bir, imanı bir insan yığıdır onları bir araya getiren ise cami ile tekbirdir. Bundan sonraki bentlerde şair tarih boyunca bizi biz yapan olayları, evreleri yeniden yaşar. Kulaklarında Anadolu ve Rumeli'nin her yerinden atılan top sesleri o günleri yaşatır. Son bentte şair muradına ermiştir çünkü vatanın birliğine

karişmış yaşananlarla birlikte bulunan ruhları görmüş, gönlü bu bayram sabahı ışıklarla dolmuştur.

1.3. Paris Yılları ve Sonrası

1903'te Ağustos ayında Memphis Vapuru'nda bir güverte bileti alarak Paris'e firar eder. Yahya Kemal o dönemde tek bir Fransızca sözcük bile bilmemektedir ve maddi durumu pek zayıftır.

Quartiere Latin'de Ruedes Ecoles'de mütevazi bir otelde küçük bir odaya yerleşir. Bir süre sonra babası ile mektuplaşır ve babası rutin olmasa da kendisine para göndermeye başlar. Bir müddet sonra oradaki Türk topluluğuna katılır. Bu topluluğun içinde, siyasal, kişisel sebeplerle gelmiş olanlarla birlikte serüven amacıyla Paris'e gelmiş insanlar da vardır.

Paris'teki Türk topluluğu çevresinden Ahmet Rıza Bey, roman ve öykü yazarlarından Sami Paşazade Sezai, Jön Türkler'i Fransa'da destekleyen Mustafa Fazıl Paşazade, Hoca Kadri Efendi, Prens Sabahattin, Doktor Reşat, Doktor Abdullah Cevdet Bey, Abdülhak Şinasi Hisar, şair Abdülhalim Memduh gibi Jön Türk hareketinin önde gelen isimleri, Yahya Kemal'in Paris'e geldiği ilk dönemlerde etkileşim içinde girdiği kişiler olmuştur (Berk: 2001,25).

Beyatlı, Jön Türklerin bu dönemdeki toplantılarına zaman zaman katılmaktadır. Abdullah Cevdet Yahya Kemal'e zaman yitirmeden dil öğrenmesi gerektiğini söyler. Beyatlı Paris'e üç saat uzaklıkta ki Meaux Kasabasında bulunan College de Meaux Okuluna girer. Bir yılda Fransızca'yı çok hızlı bir şekilde öğrenir.

Beyatlı Paris'in sanat yaşamına özellikle tiyatroya merak sarar. Bu merakını şöyle anlatır:

“Henry Becgue’in Parisli Kadını üç gece sırasıyla görmüştük. Sanat ateşimizin ne derecede olduğu bundan anlaşılabilir. Tiyatroyu, sahne arkasından ömrünü geçiren meraklılar gibi seviyorduk”(Berk:2001,27).

1904’ de Paris’e gelerek Rue de la Sorbonne’da ekim ayında Sorbonne Üniversitesi’nin Siyasal Bilgiler Fakültesi’nin Siyaset Bölümüne kaydolar. Bu okul dönemin Fransa’sının en seçkin okullarındandır. Bu okulda başta Albert Sorel, Albert Vandale, Emile Bourgoix ve Lois Renault gibi çok ünlü öğretim üyeleri ders vermektedir. Bu eğitimcilerin içinde Yahya Kemal’i en çok etkileyen tarih bilgini Albert Sorel’dir. Albert Sorel ile okulun dışında da çeşitli toplantılarda yan yana gelir. Büyük bir hayranlıkla onu dinler. Sorel’in düzenlediği bu toplantılarda dönemin önde gelen tarihçilerinin inceleme yöntemlerini, bu alanda ki yenilikleri ve tartışma konularının ne olduğunu çok iyi öğrenir.

O sıralarda Fransa’nın en hararetli tartışma konularından biri Ulusçuluğun kaynakları, yurt toprağının önemi, ulus ve ulus kavramının oluşum sürecidir. Camile Julian’un geliştirdiği “tarih içinde Fransızlığı arama sorunsalı”nın ilkeleri Beyatlı’nın çok ilgisini çeker. Bu ilginin temelinde bu dönemde Fransız düşüncesinde ulus kavramını ırk kavramından ayrışması, bunun yerini toprak, gelenek, dil ve din gibi coğrafi ve toplumsal kavramların birleşiminin almasında yatmaktadır(Berk:2001, 26).

Beyatlı’nın tarih içinde Türklüğü arama çabalarının temelinde bu dönemde edindiği bilgi ve ilkelerin etkisinin olduğu düşünülebilir. Fransız tarihçisinin bu düşüncelerini bizim tarihimize uyarlamayı düşünür. Bizim tarihçilerimizin yanlış bir tarihçilik izlediği kanısındadır. Tarihçilik adına, olayların ve padişahların kaydını aldıkları düşüncesindedir. Oysa ona göre tarih deyince kültürün, ulusun, dilin, toplumsal yaşamın anlaşılması gerekmektedir.

Kütüphanelerde tarihle ilgili derin araştırmalar yapmaya koyulur. Osmanlı Tarihi’ni bu yeni tarih bakış açısıyla baştan okumaya başlar. Tarih araştırmasının yanında, Fransız şairlerinin kitaplarına da derin bir merak

duyar. Paris'e ilk gittiği zaman Beyatlı Osmanlıcılık görüşünü savunmaktadır. Bu görüş sayesinde Osmanlı imparatorluğunu kurtarmak düşüncesindedir. Ama ilerleyen yıllarda Fransız Milliyetçiliğine, Rum, Bulgar ve Sırp Milliyetçiliğine şahit olur. Osmanlı İmparatorluğu içinde kendi milletinin farkında olmayan, bu milliyetçiliği savunmayan yalnız Türkler'in olduğunu fark eder. Siyasal düşünceleri konusunda Beyatlı şöyle söyler :

“Bir aralık Turancı oldum, Asya Halkının Tarihi isimindeki eseri okumak beni Turancı yaptı. Türk Irkı'nın zaman ve mekan içindeki genişliği karşısında gözlerim kamaşmıştı. O sıralarda havada böyle bir şey vardı. Fakat benim Turancılığım uzun sürmedi. Baktım bunun bir sonu, bir neticesi olmayacak. Milliyetçiliği sınırlandırmak lazım. İşte o sıralarda Camile Julian'ın bir yerde tesadüf ettiğim şu cümlesi imdadıma yetişti “Fransız halkını binlerce yılda Fransız toprağı yarattı” Bizi de yaratan Anadolu ve Rumeli toprağı idi. Milliyeti zaman bakımından da tahdit etmek lazımdı. Tarih kitaplarını karıştırdıktan sonra kanaat getirdim ki bu bakımdan Malazgirt Muharebesi başlangıç olarak kabul edilebilir”(Berk:2001,33).

Daha önce değindiğimiz üzere Yahya Kemal Paris yıllarının ilk dönemlerinde Jön Türklerin siyasi toplantılarına katılmaktadır. Fakat Jön Türklerin son derece son derece dar bir perspektifleri olduğu düşüncesindedir. Ermeniler, Rumlar, Bulgarlar yeni bir ulus yaratmak çabasında iken, Jön Türk'lerin yalnızca ikinci Abdulhamit'i tahttan indirerek anayasayı yürürlüğe koyma çabalarını çok sığ bulur (Berk:2001,34).

Bu dönemde Beyatlı Türk Tarihi ile ilgili ne bulursa okumaya, değerlendirmeye başlar. Vardığı sonuç şudur: Türk ulusu, Kültürü asıl 1071'den sonra kimliğini bulmuştur. Malazgirt Savaşı ile Anadolu'ya giden Türkler göçebe kültürden kurtulmuş, Anadolu rengini taşıyan Türk Kültür ve Dilini yaratmıştır. Kültürde, yazında, dilde bir devrim yapılacaksa bu dönem sonrasının kültürünün incelenmesi, kültürde devamlılık sağlayan etkenin bulunup çıkarılması gerekmektedir (Berk:2001,35).

Bu kültürün membaı Anadolu ve Rumeli'dir. Bu kültürün imbikten geçmiş biçimi ise İstanbul'dadır. Beyatlı'nın İstanbul'a bu denli ehemmiyet vermesinin nedeni budur. İstanbul'a bu kadar hayranlığı Türk kültürünün simgesi olması düşüncesinde yatar. Bu bakış açısıyla İstanbul Türkçe'sini incelemeye, dilindeki ayıksı unsurları ayıklamaya, bütün dil bilgisi kuralları yerine İstanbul ağzını kullanmaya karar verir. Ona göre bir ulusun oluşumuna temel teşkil eden toprak birliğidir. Toprak insanlarını yoğurur ve biçimlendirir. Dil, Din, tarih gibi ulusal özellikleri yaratan unsurlar bu biçimlendirmenin hılasasıdır. Bundan ötürü Türk Ulusu'nu ortaya çıkaran etmen Anadolu ve Türk toprağının birleşimidir (Berk:2001,36).

Bu dönemlerde Osmanlı İmparatorluğunda Meşrutiyet ilan edilir. Yurtta olduğu gibi bu olay yurt dışında da yaşarlarda büyük bir sevinç uyandırır. Kendi seçtikleri insanları meclise gönderecekler, kendi kaderlerini kendileri tayin edeceklerdir. Basında sansür kalkacağından entellektüel çevre, yurda geri dönme ve mesleğini icra etme hevesine kapılır. Bütün ısrarlara rağmen Beyatlı ise dönmeyecektir.

Beyatlı'nın bu araştırmaları ve okumaları bir hayli zamanını aldığından sınavlarda başarılı olamaz ve bölüm değiştirmeye karar verir. Babasına yazdığı mektuplarda kendi şahsi yetenekleri ile doğru orantılı olan edebiyat fakültesine geçmek istediğini dile getirir ve bu düşüncesini gerçekleştirir. Fakat araştırmacı ve sosyal faaliyetlere katılımcı alışkanlıkları buradan da mezun olmasını engeller. Onun bu yapısı okulu çok yavan ve basit görmesine neden olmuştur. Yahya Kemal Paris'te dokuz yıl kalır. Paris'in kişiliğinin, şairliğinin, farklı tarih bakış açısının gelişmesine çok büyük katkıları olmuştur.

1.3.1. Paris Yıllarının Siyasal Fikriyatına Etkileri

Yahya Kemal'in Paris yılları belki hayatının en fırtınalı ama bir o kadar da (en gelgitli) perspektif oluşturma ve sonuçlar elde etme babında verimli yılları olmuştur .Adile Ayda' nın şu tespitine dikkat çekmek istiyorum.

“Yahya Kemal’i dinlerken tam kanaat getiriyordum ki Paris olmasa idi, Yahya Kemal de olmazdı. Her devirde, her alanda, fikir, moda, yenilik merkezi ve laboratuvarı olmuş olan Paris, Yahya Kemal’i gençlik yıllarında yoğurmuş, meydana getirmişti. Şairin fikir hayatına ait hemen bütün olaylar Paris’te geçmiş, sanat hayatına ait hemen bütün gelişmeler burada başlamıştır”(Ayda: 1979, 55).

Bu düşüncüyü destekler biçimde Yahya Kemal şu ifadeyi kullanmıştır.

“Birkaç zaman Paris’te oturmamış insan İngiliz de olsa Alman da olsa, allâme de olsa hakiki münevver sayılmaz”(Ayda:1979,52).

Beyatlı gerek Abdülhamit baskısından kurtulmak, gerek yaşamayı düşlediği özgürlüğü yaşamak, elverişli sanat ortamının havasını solumak adına gittiği Fransa yıllarına baktığımızda ilk aylarda parasızlıktan ve Fransızca’yı bilmemesinden kaynaklanan sıkıntılar yaşar. Babasıyla 100 Frank aylık almak üzere anlaşmasıyla rahatlar. Bir nebze de olsa rahatlayınca kendisini Jön Türklerin sohbetlerinin tam ortasında bulur, ilişki ağlarını oturtur. beraber Paris’teki bu ilk dönemlerinin başındayken, kendisini tam ortasında bulduğu, Jön Türklerle sohbetlerini geliştirmiş, ilişki ağlarını oturtmuştur. Önceleri aralarında Abdullah Cevdet, Mustafa Fazıl Paşazade, Abdülhalim Memduh’un da bulunduğu çevreyle, sonraları Salih Cemal, Kemal Mithat, Hüseyin Tosun v.s ile ilişkilerin iyiden iyiye geliştirir. Tek başına neredeyse beş parasız firar ettiği Fransa’da artık bir Jön Türk çevresi içindedir. Aynı dönemde Prens Sabahattin’le ve dostlukları ömürlerince sürecek Doktor Nihat’la tanışır.

Sözünü ettiğimiz çevre Beyatlı’nın Türkiye düzleminden uzaklaşmamasına büyük neden teşkil eder. Aynı nedenle Türkiye ile ilgili sorunsallar her daim başucu meselesi halinde olur.

Bu dönem Yahya Kemal Jön Türkler' in çıkarmakta olduğu Şurayı Ümmet gazetesine Vatan ve İhtilal mevzuunda manzumeler vermeye başlar (Tanyol: 1985,136).

Abdullah Cevdet etkisiyle College de Meaux'da öğrenime başlamış, bir yıl süreyle orada bulunmuştur. Bu dönemde Jön Türk çevresinden Türklerin arasından ayrılmıştır. Yeni bir alemini tanıma ve o aleme girme imkanı elde etmiştir. Okumaları ona bu dünyayı yakından tanıtmıştır. Orada kaldığı bir yıllık süre içinde Fransızca'yı iyi bilir şekilde öğrenmiş, buna her akşam mudavimi haline geldiği Fransız Tiyatrosu'nun önemli katkısı olmuştur.

Bu zamanın ardından Yahya Kemal Siyasal Bilgiler Okulu'nun dış siyaset bölümüne yazılmış, o dönem Fransası'nın önemli tarihçesi Albert Sorel'den dersler almaya başlamıştır. Ayrıca Uluslar Arası Hukuk bilgini Louis Renault'un derslerine katılmıştır. Sorel'in Beyatlı'ya hatırı sayılır katkısı olmuştur. Beyatlı Sorel için şu sözleri dile getirmiştir:

“Milletimizin mazi dahi ufuklarına onun münasebetlerine gözlerim açıldı” (Beyatlı: 1968,46).

Sermet Sami Uysal o dönemde girip çıktığı çevrelerden şöyle bahseder:

“Biraz da Jön Türklük hevesine kapılarak geldiği Paris'te onların siyasi içerikli ve boş yere uzayıp giden toplantılarına katılmaz ama; XX yy başında Paris'te son derece güçlü olan Sosyalizm ve Milliyetçilik gibi düşünce akımlarının çok ateşli toplantılarına katılmaktan geri durmaz”(Uysal:2004,24).

“1876'daki Kanuni Esasi'nin ihyası suretiyle kendimizi kurtaracağımızı sanıyorlar” (Banarlı:1968,43).

Bu sözleri ile Beyatlı'nın sözüne sohbetine, dostluklarına kısmen de olsa devam ettiği Jön Türklerden fikirsel anlamda uzaklaşmış olduğunu tespit ediyoruz.

Bu dönemde Yahya Kemal çok araştırmış, çok okumuş, çok dinlenmiş, çok düşünmüş ama en çok aramıştır. Zaten Yahya Kemal'i Yahya Kemal yapan fikrîsel zenginliğin belki en önemli merhalesi bu dönemde vuku bulmuştur.

Beyatlı'nın dönemiyle ilgili "Paris'te Gördüğüm Yahya Kemal" başlıklı yazısında Dr. Reşat Belgeler Beyatlı'dan şöyle bahseder:

"Yahya Kemal, Paris Siyasi İlimler Mektebi talebesindendi. O zaman o mektebin en maruf ve yüksek simaları Albert Sorel, Albert Vandal ve Louis Renan şimdi ırkı kaybolmuş meşhur müverrihler alimlerdi. Yahya Kemal bu üstatların tedrisatını çok beğenir ve onların derslerine muntazam devam ederdi. En ziyade beğendiği ve meftun olduğu hoca Albert Sorel idi. Onun derslerini asla kaçırmazdı. Avrupa Tarihi'nin tetkik ve tedris usullerini büyük hocalardan öğrendikten sonra Yahya Kemal'de milli tarihimizi aynı usullerle tetkik etmek ve öğrenmek hevesi uyandı. 1071'den sonra Türkiye topraklarında teşekkül eden milliyetimizin tevekkün taazzuu tarihini iyiden iyiye bilmek arzusu onda adeta fikir sabit haline gelmişti. Ne verimli, ne mübarek fikri sabit. Bu kuvvetli fikir ve inhimakın sevkiyledir ki Yahya Kemal, eski şiirimizi, eski mimarimizi, en güzel sanatlarımızı keşfetmeye koyuldu. Unutmamalıyız ki Türkiye'yi sırf milli görüş ile aramak o zamana göre çok mühim bir yenilikti. Nihayet iptila haline gelen bu heves, Yahya Kemal'i devamlı surette Türk Milleti'nin tahlil ve terkebine sevk ediyordu.

Almanlar XIX. Asrın başlangıcından sonra uyuşmuş Almanya'da nasıl Alman Milletini buldular da, Fransız müverrih Hyppolyte Taine'in Fransa'nın orijinallerini aramak iddiasını öne sürdükten sonra nasıl Fransız Milletini keşfettilerse, İtalyanlar Ortaçağ ve Renaissance tetkiklerinden nasıl İtalyan Milletini çıkardılarsa, Yahya Kemal de aynıyla Malazgirt'ten sonra önce Anadolu'ya yerleşen, sonra Rumeli'yi fetheden, daha sonra alıp temeddünümüze bir merkez yapan Türklüğü arıyordu. İşte bu araştırmalar ve buluşlar Yahya Kemal'in müstesna hilkatindeki harikulade kabiliyetin bir tezahürü, Yahya Kemal'in kültürel şahsiyeti idi" (Yetiş: 1998, 109).

Yahya Kemal'in Paris deneyimi, ona yaşadığı bu yabancı memlekette, memleketi için düşünme, kafa yorma imkanını da beraberinde getirmiştir. Fransa'daki gördükleri, tespitleri, okudukları, Avrupa'nın geneliyle ilgili araştırmaları, kendisine kendi memleketiyle ilgili sahip olduğu bakış açısına yönelik açılımlar sunmuş, neyi nasıl düşünmesi, nasıl ele alıp incelemesi ve bu meyanda neler yapılması gerektiğiyle ilgili sonuçlar çıkarmasına vesile olmuştur.

Bir gün Beyatlı bir mecmuada Coulange'ın hatırı sayılır profesörlerinden Julian'ın "Fransız milletini bin yılda Fransız toprağı yarattı" cümlesini okumuş, bu cümle kendisinin kafasında adeta şimşekler çaktırmış, kendisine tesiri ile ilgili daha sonra şu cümleyi dile getirmiştir:

"Bu cümle benim, milletimizin ve vatanımızın teşekkülüne dair dağınık düşüncelerimi birdenbire yeni bir istikamete sevk etti"(Banarlı:1968,46).

1.3.2. Yahya Kemal Beyatlı'nın Paris'ten Dönüşü

Bu yoğun düşünce fırtınalarıyla dolu bir biçimde dokuz yıl süreyle Fransa'da yaşayan Beyatlı, 1912 yılında İstanbul'a döner. Beyatlı Paris'ten dönüyordur ama o artık başka biridir. Yani Paris'e gelen Beyatlı ile Paris'ten dönen Beyatlı aynı kişimidir? Kendisi bu sorumuzun cevabını şöyle veriyor:

"1903'te Paris'e alafranga geldim, 1912'de memlekete alaturka döndüm" (Beyatlı: 1999,72).

Paris'in ona getirdikleriyle düşün torbasında yoğun fikir ve kültür zenginliğiyle beraber İstanbul'a döndüğü zaman İtalya Afrika'daki son toprağıımız olan Trablus garp'ı işgal etmişti.

On iki ada ve Rodos kaybedilmiştir. Aynı sebepten ötürü Boğazlar kapatılmıştır. Beyatlı'nın İstanbul'a geldiği vakitteki manzara ile kendisi İstanbul'dan Paris'e giderek karşılaştığı manzara kafasında örtüşmüştür.

Beyatlı Paris'e kaçarken kendisine bir Rum musallat olmuş ve kötü muamelesine maruz kalmıştı. Şimdi İstanbul'a döndüğünde de yine bir Rum Kamarot'un Türk Halkı'na davranış şeklini şöyle anlatıyor:

"Hacı hoca, hamal, köylü, şehirli, telaşlı bir halk benim on seneden beri görmediğim vatandaşlarım, sırtlarında heybeleri, katlanmış yatak ve yorganları, ellerinde nevale sepetleriyle vapura girdi" (Beyatlı:1999,124).

Vatandaşlar gemiye binerken Kamarot kendisini bir amiral gibi görüp, onlara bu düşüncesine göre muamele etmektedir. Bu Beyatlı'yı derinden etkiler. Birbiriyle örtüşen bu ve bu benzerlikteki olaylar, manzaralar kendisinin özünü olan bağlantısını kuvvetlendirir. Fikirlerinin "millî" bir düzlemde beyinde perçinlenmesine sebep olur.

Yahya Kemal İstanbul'a döndüğünde ilk , tesadüfen karşılaştığı Paris'ten arkadaşı Dr. Nazım Bey'in yanında Ziya Gökalp ile tanışır. Bu olayı kendisi şöyle nakleder:

"İstanbul'a döndüğüm zaman garip bir tesadüf olmak üzere, daha dostlarımı görmeden evvel Babıali Caddesi'nin kaldırımı üstünde Paris arkadaşım doktor Nazım Bey'e tesadüf ettim. Yanında şişman, değirmi yüzlü, hal ve şanı taşralı ve çocuk gibi mahcup biri vardı. Saint – Simon, en öz ve hassas bir şair olan Racine' i tarif ederken söylüyor ki Racine' in şair olduğunu belli eden hiçbir hali yokmuş. Ziya Bey de tıpkı böyleydi. Doktor Nazım Bey beni ona tanıttı. "Sana Paris'ten gelmiş eski bir Türkçü takdim edeyim konuşunuz ve anlaşıңыз dedi".

Ziya Bey pek ziyade sevindi. Çağaloğluna doğru hem yürüyor, hem konuşuyorduk. Lakin ben artık Dr. Nazım Bey'in Abdülhamit devrinde Paris'teki muhitinde tanıdığı eski müfrit (aşırı) Türkçü değildim. Hayalini Türklüğe kaptıran her Türk'ün gördüğü Turan rüyasından uyanmıştım. Irk birliği gibi ve saf menşelerimize rücu gibi ilk şedid (şiddetli) arzularımız bahsine uslanmıştım. Kendi vatanımızın o zamanki siyasi hudutları içinde bir

Türklüğe razı olmuşum. Bin yıl evvelini kablet – tarih (tarih öncesi) sayarak, bin yıldan beri kökleştiğimiz Anadolu ve Rumeli topraklarında, daha küçük mikyasta bir Türkçülüğe meyletmiştik. O vakit ki tabiri ile, bir Osmanlı Türklüğü arzu ediyordum. Ziya Bey'e benim uslanmış düşüncelerim dar ve tatsız göründü. Mamafih çok samimi bir lisanla sık sık görüşmemizi istedi. Gerek siyaset, gerek san'at telakkilerinden başka muhitimizin de farklı yüzünden ilk mülakattan sonra senelerce görüşmedik" (Berk:2001,40-41).

Beyatlı'nın İstanbul'a dönüşü zamanının ilk dönemlerinde tanıştığı ikinci bir şahsiyet Tevfik Fikret'tir. Bu tanışıklığın ardından ikili arasında iyi bir dostluk süreci başlar. Birlikte Havza isminde bir dergi çıkarmayı dahi düşünürler fakat gerçekleştiremezler.

Yahya Kemal İstanbul'a döndüğünde bir gün yine Paris'ten tanışığı olan Prens Sabahattin'i ziyarete gider. İttihatçılardan Prens Sabahattin "Şüpheli Adam" olarak görüldüğünden ötürü, Yahya Kemal ertesi gün tutuklanır. Bu tutuklanma esnasında cereyan eden bir olayı Banarlı şöyle nakleder:

"Polis müdüriyetinde bir tesadüf eseri olarak o zamanın İstanbul muhafızı Cemal Bey'le karşılaştı. Bu Cemal Bey, sonradan Suriye Kumandanı ve Bahriye Nazırı olan meşhur Cemal Paşaydı. Cemal Bey, müdüriyette genç şaire iltifatta bulundu ve dedi ki: "Biz bu inkılabı sizin gibi münevver gençler için yaptık. Bize muhazir olunuz. Yarın bu vatanı sizler idare edeceksiniz. Yahya Kemal'in o gün, Cemal Paşa'ya verdiği cevap büyük şairin bütün hayatının ve idealinin tam bir ifadesidir.

- Beyefendi!... Zatiâlinizi temin ederim ki ben vatanımı idare etmeye haris değilim. Vatanımın başına geçirilmek teklifine maruz kalsam bile bu şerefi uhdeme almaktan istinkaf ederim. Yeryüzünde yegane ihtirasım, milletimin lisanında istediğim gibi manzume vücuda getirmektir" (Banarlı: 1968,64).

Bu ve benzeri deneyimlerle ve tanışıklıklarla başlayan Beyatlı'nın İstanbul dönemi esnasında vatanın o zaman ki ufkunda çeşitli fikir zeminleri süreğen olarak hareket ediyor ve bunlarla ilgili anlayışlar büyük devinimler geçiriyordu.

O dönemlerde İstanbul Şehremini Cemil Paşa Beyatlı'yı çok beğenmektedir. Şair bu zatın önerisi ile Darül Bedayi'de müdürlük görevi yapar. Ardından bu okulda tarih ve edebiyat öğretmenliği yapar. Bu görevler Beyatlı'nın geçimini idame etmesine, aynı zamanda da bir eğitimci olarak çevresinde adını duyurmaya yardım eder.

Aynı dönemde Yakup Kadri ile tanışır. Yakup Kadri o güne değin Beyatlı'nın adını bile işitmemiştir. İki sanatçıyı birbiriyle tanıştıran kişi Karaosmanoğlu'na Beyatlı'yı büyük edebiyat üstadı olarak tanıtır. Fakat Yakup Kadri bunu bir şaka zanneder. Bir söyleşide ikinci karşılaşmalarında Beyatlı'ya söz verilince edebiyat üstadı sıfatının boşa olmadığını anlar. Yakup Kadri Beyatlı'yı şöyle anlatır :

“Türk Edebiyatı'nda, Türk Şiiri'nde yepyeni bir çığır açmak üzere idi ve bu amaca geniş zengin bir edebi kültür ile varılabileceğini düşünüyordu. Buna göre her sanat dalında olduğu gibi, şiirde de yalnız “talent” in yani kabiliyet ve istidadın kafi gelmeyeceğini bilmek gerekirdi. Nasıl ki resmin, heykeltıraşlığın ve müziğin kendilerine mahsus bir tekniği varsa, şiirinde öyle bir tekniği vardır. Bu bakımdan Yahya Kemal, şairin yaratma gücünde, içe doğma ve ilham adı verilen içe doğuşların başlıca rolü olduğuna inanmıyordu” (Berk:2001,42).

Beyatlı 1912'de yazı ve sonbaharı Büyükkada'da Yakup Kadri ile geçirmeyi düşünür. Fakat Yakup Kadri gelmez. Bundan sonra 1912'den 1922'ye kadar yazlarını Büyükkada'da geçirir.

Yahya Kemal Tevfik Fikret ile arkadaşı Şefik Esat'ın aracılığıyla Paris'ten döndükten sonra 1912'de tanışır. O dönemlerde Tevfik Fikret Aşçıyan'daki

evinde şeker hastalığı ile mücadele etmektedir. Beyatlı o sıralarda çok ünlü olan Tefik Fikret'i birkaç kez ziyaret eder.

Beyatlı Paris'e gitmeden önce sanatında onu en çok etkileyen kişinin Tefik Fikret olduğunu, Paris'e gittikten sonra onun etkisinden çıktığını ifade eder. Bir ziyaretinde Yahya Kemal'in bir iki mısrasını okuyarak kendisini pek bir beğendiğini söylemesi Beyatlı'yı çok sevindirir. Birkaç gün sonra Adnan Adıvar'dan Fikret'in kendisine şunları söylediğini öğrenir ve çok mutlu olur:

“Çok yeni olan bu şiir bir itibar ile yeni değildir. Çünkü bu şiir bizim söylemek istediğimiz, lakin vücuda getiremediğimiz şiirdir”(Berk:2001,43).

Çünkü onun şiirdeki gayesi yeninin içindeki eskimeyeni, sürekli olanı arayıp bulmaktır. Böylelikle tarihsel akış içinde şiir kesintiye uğramadan, bizim olmayana bir kez daha yeniden başlamayacaktır. Bu onun asıl anlatmak istediğidir. Anlatmak istediğinin büyük bir üstatça anlaşılması ona çok büyük onur verir. Yahya Kemal'in Tefik Fikret'i ziyareti ölümüne kadar sürer.

Yahya Kemal'in aralarında dil ve siyaset düşüncesi açısından büyük bir ayrılık olduğunu düşünmesine rağmen, Ziya Gökalp 1916'da İstanbul Darülfünun'un yönetim kuruluna onun müderris olarak görevlendirilmesini önerir ve yönetimci kabul olunur. Beyatlı bu görevi kabul eder. Darülfünun'a Medeniyet Tarihi müderrisi olarak girer. Ardından 1919'a kadar Garp Edebiyatı Tarihi, 1922'den sonra Türk Edebiyatı Tarihi dersleri okutmuştur (Berk:2001,50).

Yahya Kemal 1922 yılında Ankara'ya gider. Burada bulunduğu sürece Ankara Palas Otelinde kalır ve bu esnada Hakimiyet-i Milliye Gazetesinde baş yazarlık yapar. Aynı yılda Lozan görüşmelerinde Türk Kurulu'na danışman olarak atanır.(Lozan Heyet-i Murahhasasına Müşavir) Beyatlı hatıralarında bu görevini ve izlenimlerine pek yer vermez. Çok kısaca şöyle bahseder:

“Karaköy İstasyonu’na geldim, Karaköy’den trenle Ankara’ya gittim. Bir hafta sonra Lozan Heyet-i Murahhasasına iştirak ederek İsmet Paşa ile İstanbul’a döndüm”(Beyatlı:1999,86).

Lozan’dan döndüğünde 1923’te Urfa Millet Vekili Seçilir. Bu dönemleri şöyle anlatıyor:

“1923 Sonbaharında mebus intihali edilmişim. İstanbul’dan Bursa’ya gittim. Bir hafta kadar kaldım. Ahu Dağın ’dan bir daha geçerek Karaköy’e geldim. Oradan trenle Ankara’ya gittim. O sene üç defa İstanbul’a gidip geldim”(Beyatlı:1987).

Urfa Milletvekilliği 1926’ya kadar sürer.

1926’da Polonya’nın başkenti Varşova’ya orta elçi olarak atanır. Elçiliği sırasında memlekete bilhassa da İstanbul’a büyük özlem taşır. Bol bol okur ve şiir yazar. Bu esnada bir şiir kitabı yazma hevesine düşer. Bu hevesini şöyle anlatır:

“Bu niyete beni teşvik eden şey bilhassa eski bazı parçalarımın unutulmayışı oldu. Demek ki bir mecmua bırakırsam beni daha beş on sene yad edenler bulunacaktır”(Beyatlı: 1977,83).

Bu mektubunda Beyatlı kendisinin ve şiirlerinin beş on sene anılacağı düşüncesindedir. Yaşarken hiçbir kitap çıkarma hevesine nail olmayan şair, ölümünün ardından halen şiirlerinin büyük bir ilgi ile okunacağını ve sevenlerinin onunla ilgili bir cemiyet kurarak gönüllerinde yaşatacaklarını bilse hayli gururlanacağı düşüncesindeyim.

1929’da Portekiz’in başkenti Lizbon’a orta elçi olarak atanır. İspanya’ya gider, arası o zamanları dış işleri bakanı Tevfik Rüştü Aras ile iyi değildir. Tevfik Rüştü güven belgesini 1930 kışına kadar geciktirir. Kış sonunda Portekiz’e gider (Uysal:1959,41).

Lizbon kentini hiç beğenmez. Orayı İstanbul'un Dolap deresine benzetir.

Ardından İspanya orta elçiliği de Yahya Kemal'e verilir. Burayı Portekiz'den daha çok beğenmiştir. İspanya kralı on üçüncü Alphonse ile sıkı bir dostluk kurar. Bir gün kralın ziyafetine davet edilir. Kral onu yanına çağırır. İstanbul'a hiç gitmediğini ama dünyada en çok sevdiği şehrin İstanbul olduğunu söyler ve ondan İstanbul'u tasvir etmesini rica eder. Beyatlı bu tasviri şöyle anlatır:

“O sırada ilhamım boldu. Güzel bir eski İstanbul tasviri yaptım. Kanlıca koyunda senede üç dört defa yapılan mehtap alemlerinden, ince kayıklardan, yanık sesli hanedanlardan bahsettim bayıldı “(Uysal: 1959,43).

Tarih merakı ve bilgisi epey kuvvetli olan şair, İspanya Tarihi üzerine derinlemesine okumalar yapar. İspanyol sanatını yakından takip eder. Resim galerilerini sık sık takip eder. 1931'de General Primo dö Rivera diktatörlüğü devrili. Kral Alphonse sürgüne gönderilir ve İspanya'da Cumhuriyet ilan eldir. 1932 Martında Yahya Kemal'in Madrid elçiliğinde ki görevine son verilir. Şair bundan dolayı derin bir üzüntü duyar. Zira bir elçinin ancak Mustafa Kemal'in izni ile görevden alınabileceğini, onun gözünden düştüğünü düşünür. Uzun bir müddet yurda dönmez.

Yahya Kemal elçilikten alınıp uzun bir müddet Avrupa'da dolaştıktan sonra o dönemde Bükreş Elçiliğinde görevli Hamdullah Suphi'yi görmek üzere Cenevre'den Bükreş'e gider. Hamdullah Suphi eski dostunu görmekten çok memnundur. Onu Ankara'ya dönmesi için ikna çalışmalarına başlar. Ankara'da uzun süredir beklendiğini fazla gecikmesinin hoş olmayacağını telkin etmeye çalışır. Ankara'ya Tevfik Rüştü Aras'a telefon ederek Beyatlı'nın elçilikte olduğunu, izin verilirse onu Ankara'ya getireceğini söyler. 1933 Aralığında İstanbul'a oradan da Ankara'ya geçerler. Ankara'da Ruşen Eşref Ünaydın'ın evine sonrada cumhurbaşkanlığı köşküne giderler. Ruşen Eşref Ata'ya Yahya Kemal'in kaygılarını, uzun süre yurda dönmeyişinin nedenlerini belirtir. Ata şaşırmıştır. Ertesi gün Yahya Kemal'in

yurda dönüşünü tesis için bir toplantı düzenler. Seçimde millet vekili olması için çalışmaların yapılacağı işaretini verir (Berk: 2001,66).

1934'te Yozgat Milletvekili seçilir.Ertesi seçim döneminde Tekirdağ Milletvekili seçilir ve bu görevini 1943 yılına kadar sürdürür. Ardından İstanbul Milletvekili seçilir. Bu onu hayli sevindirmiştir, ancak 1946'da yapılan Demokrat Parti'nin katıldığı ilk demokratik genel seçimde CHP'nin kazanmasına karşın ortak listede on beşinci olduğu için Yahya Kemal seçilmez.

1947 senesinde Hindistan bağımsızlığını ilan etmiştir. Hindistan, Pakistan ve Hindistan olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu devletin bağımsızlığını tanıyan ilk ülke Türkiye'dir. Yahya Kemal başkent Karaçi'ye büyük elçi olarak atanır.Türkiye Hindistan'a ilk elçi atayan ülkelerden biridir. Beyatlı bu göreve atanışını şöyle anlatır "(...) İnönü beni kucakladı. Pakistan'a ait direktiflerini bir kağıda yazıp aldım. Ertesi gün pasaportumu yapıp harcırahımı verdiler ve böylece Pakistan'a gittim. On yahut on bir ay kaldım. Yaş haddinden emekliye sevk edildim (Uysal: 1959,86-87).

Yahya Kemal'in bu noktaya kadar olan yaşam öyküsü ve faaliyetleri bağlamında, şairin siyasi düşüncelerinin analizinin yapılmasında fayda görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN SİYASAL PORTRESİNİN ANA ÇİZGİLERİ

2.1. Yahya Kemal Beyatlı'nın Siyasi Kişiliğinde Belirleyici Unsurlar

Yahya Kemal Beyatlı çağdaşı olan birçok edebiyatçı gibi yaşadığı çağın düşünce akımları ve siyasi gelişmelerinden etkilenmiştir. Yahya Kemal'in düşünceleri ve kendisini etkileyen unsurlar, onun siyasi kişiliğini de etkilemiştir. Bu amaçla Yahya Kemal'in siyasi duruş ve kişiliğinin ana noktalarını incelemekte fayda bulunmaktadır.

2.1.1.Yahya Kemal ve Milliyetçilik Anlayışı

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, devletin çöküşten kurtulması için çeşitli fikri akımların geliştiği ve farklı kesimleri etkilediği görülmektedir. Bu bağlamda Turancılık, İslamcılık, Osmanlıcılık, Batıcılık Osmanlı'nın son yıllarındaki fikri akımlardan bazılarıdır.

Bu fikri akımlar içinde Turancılık akımı çok kısa bir süre de olsa Yahya Kemal'i de etkilemiştir. Yahya Kemal'in milliyetçilik duyguları bilinçli bir biçimde , Paris'te uyanmaya başlamıştır.19 yaşında Paris'e giden Yahya Kemal'e, oradaki Jön Türklerin Abdülhamit'e karşı oluşları, "milliyetçilik" gibi gelmiştir. Fransa'da kaldığı yıllarda, ulusçuluk akımlarını takip etme şansı yakalayan Yahya Kemal, Osmanlı içindeki, Sırp, Bulgar ve Yunan ayaklanmalarından gerekli dersleri çıkararak, Türk Milliyetçiliği anlayışına yönelmiştir (Uysal:2004,152-153).

Yahya Kemal'in Fransa deneyiminde milliyetçiliğin gerçek anlamıyla tanışmasından sonra kendisini bilinçli bir milliyetçi olarak tanımlamıştır. Ancak bu tanımlamadan önce Yahya Kemal'in kısa bir süre Turancılık akımından etkilendiği ve eserlerinde konuya değindiği bugün birçok araştırmacının hemen hemen ortak fikridir (Uysal:2004-154,Yetiş:1998, Bek:2001).

Ayrıca Yahya Kemal'in siyasi kişiliğinin yeşerdiği ve eserlerine yansıdığı dönem, diğer çağdaşları gibi, ulusçuluk akımlarının dünyada hız kazandığı yıllardır. Bu fikirlerden biri olan Osmanlıcılık, özellikle Fransızların suni itelemeleriyle "Yeni bir Millet" fikrinin zihinlerde uyanıp sönmesi gibi bir süreç geçirerek, Balkan Savaşları'nın nihayetleşmesiyle beraber yerini Türkçülüğe bırakmıştır.

Aynı dönemde yükselen Milliyetçilik akımları, döneminin Panslavizm politikalarına karşı direniş ruhu, gayri Türk unsurlarının isyanları, Türkçülük fikrini ortaya çıkartmıştır.

Yahya Kemal İttihat ve Terakkinin düşünce kurucularından olan Ziya Gökalp' in ismini 1908 de Meşrutiyet ilan edildiği sırada Doktor Ali Agah' dan duymuştur. O sırada hiçbir yazı ve şiirini okumamıştır. İstanbul'a döndüğü zaman garip bir tesadüf olarak addederek daha dostlarını görmeden Babıali Caddesi'nde Paris'ten arkadaşı Nazım Bey'e rastlar. Yanında Ziya Gökalp vardır.

Nazım Bey Beyatlı'yı Paris'ten gelmiş eski bir Türkçü olarak tanıtır. Beyatlı bu durumdan muzdariptir. Zira o artık Doktor Nazım Bey'in Abdülhamit devrinde Paris'teki muhitinde tanıdığı eski aşırı Türkçü değildir. Turan rüyasından uyanmış, ırk birliği şiddetli arzularından uslanmış, o zamanki siyasi hudutları içinde bir Türklüğe razı olmuştur. O artık Osmanlı Türklüğü'nü arzu etmektedir. Gökalp, Beyatlı'nın bu düşüncelerini sık sık ve tatsız görür ama samimi bir tavırla Beyatlı'ya sık sık görüşmek istediğini ifade eder. Bu tanışmalarından sonra aralarındaki fikir ayrılığından senelerce görüşmezler.

Daha sonraki yıllarda, Yahya Kemal İstanbul'a döndükten sonra Ziya Gökalp ile tanışmalarını çok müspet bir şekilde anlatmayacaktır. Ziya Gökalp'in müellifliğini yaptığı Turancılık akımı Yahya Kemal için tarih dışı bir temele dayalıdır. Türk Milli Kimliği'nin ırk ekseninde tanımlanmasına ve tarih

dışı bir vatan kavrayışına – sahip olduğu tarihsel bilgi birikimiyle – gerçekçi bakmayacaktır.

Yakup Kadri ile birlikte New Yunanilik fikri üzerine geçirdiği kısa bir mesaiden sonra, bu tarz yaklaşımlara karşı varolan yoğun tepkiselliği fark etmiş; kısa bir zaman içinde Osmanlı kimliğinin öne çıkacağı Türk Ocağı çevresi ile yakınlaşmıştır. Bu yakınlaşma ile birlikte Yahya Kemal ve Ziya Gökalp'in belirli fikirler çerçevesinde, başlangıçta bir araya geldiği de görülmektedir.

Ama daha önce de dile getirdiğimiz gibi tekrar vurgulamak gerekirse, Beyatlı, Ziya Gökalp'in fikirleriyle yer yer çatışan fikirlere sahiptir ve Ziya Gökalp'in penceresinden baktığı kesinlikle söylenemeyecek bir düşünce adamıdır.

Kazım Yetiş konuyla ilgili olarak şunları söyler:

“Yahya Kemal Gökalp gibi İslam öncesi değil, bilakis daha yakın dönem olan Anadolu Türklüğü üzerinde durmaktadır. Aslında Yahya Kemal'de Türkçüdür. Fakat tarihe yönelişleri farklıdır. Ziya Gökalp , Yahya Kemal'in önem verdiği Osmanlı devrini Türklük' ten sapma olarak kabul etmektedir” (Yetiş:1998,107).

Sermet Sami Uysal ise Yahya Kemal'in bu ayrı duruşunu vurgular bir biçimde şu cümleleri zikreder.

“Yahya Kemal Milliyetçiliği günümüzde daha da öne çıkan çağdaş milliyetçilik anlayışına öncülük edecek kadar sağlam temeller üzerinde kurulmuştur” (Uysal:2004,154).

Yahya Kemal'in Türklük anlayışı bizatihi kendisi tarafından söylenmiş şu sözlerle bizim için daha da netlik kazanacaktır:

“Millet başka Milliyet başkadır, bir çok insan vardır ki Türk Milleti'nden değildir. Fakat milliyeti Türk'tür” (Ünver:1980,86).

Beyatlı'nın Turancılık, milliyetçilik bağlamındaki duruşunu bize en açık bir şekilde ortaya koyan sözleri ise şunlar olmuştur:

“Türk ırkının zaman ve mekan içindeki şemâli karşısında gözlerim kamaştı. Zaten o sıralarda hava da böyle bir şey vardı. Fakat benim Turancılığım uzun sürmedi, baktım bunun bir sonu, bir neticesi olmayacak. Milliyetçiliği tahdit etmek lazım. Zaten o zamanlar Turan'a gayrimüslim Turani kavimleri de ithal ediyorlardı. Zaten Turancılık kendi ifratları yüzünden yıkılmıştır. Mehmet Emin Bey'in Macarlar'la Finler'i terennüm etmesi yüzünden bir çokları Turancılık'tan yüz çevirmişlerdir. Evet, milleti tahdit etmek ve tayin etmek lazımdı” (Ayda: 1979,44).

Yukarıdaki değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere Yahya Kemal'in milliyetçilik düşüncesinin gelişimi ve siyasi portresinin bir parçası olmasında iki unsur ön plandadır. Bunlardan ilki, Kemal'in Paris yıllarındaki deneyim ve gözlemleri, diğeri ise Osmanlı'nın son dönemlerinde, ortaya çıkan ve ülkede taraftar bulan Turancılık akımıdır.

Yahya Kemal'i Turancılar sınıflandırması içinde yerleştirememekte olsak ta kısa bir süre bu akımdan etkilenmiştir. Ancak siyasi ve edebi yaşamının sonraki yıllarında bilinçli bir milliyetçilik anlayışını benimsemiştir. Bu bağlamda Yahya Kemal'in siyasi analizindeki ana etmenlerden biri milliyetçiliktir. Yahya Kemal'in bu kimliği Cumhuriyet döneminde de etkili olmuş ve Mustafa Kemal ile olan ilişkilerinde de hissedilmiştir (Uysal:2004,Bek::2001).

2.1.2. Yahya Kemal'in Siyasal Kimliğinde Mustafa Kemal'in Yeri

Şimdiye kadar Mustafa Kemal ve Yahya Kemal ilişkileri, kopuk hatta yanlışlarla dolu değerlendirmeler ekseninde incelenmiştir. Asıl olarak Yahya Kemal'in Mustafa Kemal ile olan bağı, Anafartalar'da alınan zaferle başlatılabilir. Bilindiği üzere Yahya Kemal'in belirgin özelliklerinden biri İstanbul aşığı bir kalem olmasıdır. O nedenledir ki 1. Dünya Savaşı sonrası İstanbul'un Ruslara verileceğinden endişe eden Yahya Kemal ile Anafartalar'da kazandığı zaferle, Mustafa Kemal bir nevi farklı bir bağ oluşmuştur.

Mütareke yıllarının en kötü zamanlarında Yahya Kemal'in milli mücadeleyi destekler tavrı söz konusudur. Yahya Kemal daha sonraları yazdığı "Mustafa Kemal Paşa" başlıklı makalesinde, bu kutsal direniş'in Mustafa Kemal Paşa çevresinde sıkı sıkıya kenetlenen milletçe ve Gazi'nin imanlı silah arkadaşlarınca nasıl adım adım zafere götürüldüğünü o her zamanki renkli anlatımıyla dile getirmektedir.

Önce makalesinin başlığının altına, "Yunanlılar, bu ismi ve bu adamı, Kartaca Kadim Caton'u nasıl müebbeden hatırladıysa öyle hatırlayacaklardır" cümlesini koyduktan sonra sözlerini şöyle sürdürür, "bir milletin başına gelebilecek ne kadar felaket varsa hepsiyle haşır neşir olduğumuz bu senelerde önümüze düşüp bizi tekrar hayata çıkaran Mustafa Kemal Paşa'nın simasını ileride tahattur edecek her Türk Abdülhak Hamid'in bu mısralarındaki çerçeve içinde görecektir"(Uysal:2004,65).

Yahya Kemal ile, Mustafa Kemal'in "ilk karşılaşması" (Beyatlı'nın yazılarına ve ayrıca sohbetlerine göre), 1922 yılının Eylülünde, Bursa'da olmuştur. 8 Temmuz 1920'de, Yunanlılarca işgal edilen Bursa, düşmandan geri alınınca gazeteler, Gazinin Bursa'ya gideceğini yazar. Milli mücadeleyi var gücüyle desteklemiş olan ve Mustafa Kemal' e sonsuz bir hayranlık duyan Darülfünun Müderrisi Yahya Kemal'de, öğrencileri ile Gazi'yi ziyaret etmek ister.

Bu haber gazetelere yansıyınca da veliaht Abdülmecit Efendi, Yahya Kemal'i Bağlar Başındaki köşküne davet ederek; Gaziden iki yıl önce bir mektup aldığını; kendisin “milli direniş”e davet ettiğini fakat her şeyi Vahdettin ve İngilizler tarafından kontrol edildiğinden karşılık yazamadığını belirttikten sonra bu durumu Gazi Hazretlerine iletmesini ve kendisine kırgın olup olmadığını öğrenmesini Yahya Kemal'den ister.

Daha sonra da söz son siyasi ve askeri olaylardan açılınca; Yahya Kemal durumu hanedanın lehine görmediğini, 600 yıldan beri ilk kez Türk Orduları'nın “padişahım sen çok yaşa” diye bağırmadan savaş kazandıklarını ve son zaferin de padişahın adı anılmadan kazanıldığını ifade eder.

Yahya Kemal'in hanedana bu karşı çıkışı, ve tüm risklere rağmen Gazi'yi görmeye gitmesi bir tür destekten ziyade milli mücadelenin önde gelen fikir ve eylem adamlarında biri olduğunun göstergesidir.

Gazi ile Yahya Kemal'in aralarındaki diyalog ve samimiyet, Cumhuriyet sonrası dönemde bazı fikir ayrılıklarını da beraberinde getirmektedir. Yahya Kemal muhafazakar kimliği i Atatürk devrimleri ile bazı noktalarda fikir ayrılığı yaşamıştır. Ancak bu konuyu tartışmadan önce Yahya Kemal'in milli mücadele ve Mustafa Kemal ile ilişkisini daha da netleştirmek için milli mücadele yazılarını incelemek faydalı olacaktır.

2.1.3. Milli Mücadele Yazıları

Bu bölümde ilk olarak Yahya Kemal Beyatlı'nın Milli Mücadele yıllarında hassas dönemin dinamiklerini çok iyi yansıtan Tevhid-i Efkar, Hakimiyet-i Milliye Gazeteleriyle, Dergah Mecmuasında yazdığı yazıları incelenip değerlendirilecektir.

Yukarıda anılan dergi ve gazetelerde yazılı döneme ilişkin siyasi yazılarının toplandığı Eğil Dağlar kitabı temel referans kaynağı olacaktır.

- Siyasiler

Bu makalesinde yazar siyasilerin bizatihi kendilerine ve halkın siyasilerin marifetlerine çok anlam yüklemesinden şikayet ediyor. Siyasilerin bir devlet müreffeh olursa bunu ancak kendilerinin yapacağını, yıkılırsa da kendi marifetsizliklerinin sonucu olacağı kanısını şöyle eleştiriyor:

“Bunun içinde bu efsunlu çağrışı kendi akıllarından başkasına emanet edemezler, ancak iktidarın başında kendileri bulunmalıdır ki büyü tutsun”(Beyatlı,2002:33).

İstanbul'da keyfe keder yaşayan mülkiye sınıfının siyaset adına geleceği görmek şöyle dursun Avrupa Milletleri'nin milli ve iktisadi kaynaşmalarından bir haber olduğunu söylüyor. Eğer bu bahsettikleri marifetlere gerçekten haiz olsalardı hiç değilse Misak-i Milli ile çizilen hudutlar içerisinde mükemmel bir devlet oluşturacakları kanısındadır. Beyatlı burada Misak-i Milli'ye verdiği önemin altını bir kez daha çiziyor.

Ona göre koskoca Osmanlı İmparatorluğu'nu birbirine bağlayan düğümler artık çözülmüştür. Kaldı ki bu son, bütün imparatorlukların kaçınılmaz bir kaderidir ve doğal bir sürecin sonucudur. Bütün imparatorluğu ve kaybedilen toprakların hepsini kurtarmak imkansızdır. Milli Mücadele'nin yapılacağı alanın sınırları küçültülmeli ve bu sınırlar çok kesin olmalıdır. Bu sınır ise Atatürk ve silah arkadaşlarının çizdiği Misak-i Milli sınırlarıdır.

Yahya Kemal'in Milli Mücadele'nin nitelik ve niceliği ile ilgili görüşleri Mustafa Kemal tarafından çok beğenilmektedir. Milli Mücadele'nin lideri, Yahya Kemal'in İstiklal Harbi yıllarında yazdığı yazıları kesip saklamış ve daha sonra kendisine göstermiştir.

- Tecrübe ve Hüküm

Yunanistan'ın çok kurnaz ve sadakatsiz bir millet olduğunu söylüyor. Birinci Dünya Savaşında ilk önce Almanlar'ın yanında yer alıp savaşın güç

dengesi ve gidişatı değişince saf değiştirdiklerini dile getiriyor. Türk Milleti'nin sadakat gibi yüksek bir erdeme sahip olduğunu, sonunda kaybetmek olsa da müttefikini terk etmeyeceğini dile getiriyor (Beyatlı:1999, 36).

Türk Milleti Birinci Dünya Savaşı'nda Almanlar'la ittifak etmiş ve savaşı kaybetmiştir. Büyük topraklar kaybedilmiştir ve manzara çok hazindir. Bu çaresiz günlerde Yahya Kemal böyle bir makale yazıp hiç değilse Türk Milleti'nin sadakat gösterip çok asil davrandığını ifade ederek halka moral güç kazandırmıştır.

- Eser

Bu makalesinde, Kurtuluş Savaşına başlamadan işgal döneminde bir millet olduğunu ispat için tarihi eserlere, camilere başvuran Türkler daha önce dünyada bir örneği bulunmayan hızla Mustafa Kemal önderliğinde kenetlenip, bir millet olduğunu ispat ettiği düşüncesindedir. Fakat Mustafa Kemal'e bir kutsiyet atfetmenin bir manası olmadığını, onun Türk Milleti'nin bağımsızlık arzusunun çok iyi bir şekilde ortaya koyan, yalnızca bir timsal olduğunu anlatıyor. Bu düşüncelerini şu cümlesi çok iyi anlatıyor:

“ Bu eser bir şahsın değil bir milletindir. Mustafa Kemali bir şahıs zannederler aldaniyorlar. Mustafa Kemal İzmir'e çıktığı günden evvel bir fertti. O günden beri fert değil bir timsaldir”(Beyatlı,2002: 42).

Milli Mücadele'nin gücüne inanmayanları ve sonunun gelmeyeceğine inananları eleştiriyor. Bu inancın ve gücün küçümsenilemeyeceğini dile getiriyor. Bu hislerini şöyle aktarıyor:

- Onun sesi

Nutuk'tan bahsettiği bu makalesinde büyük önderin bu Nutku okurken her türlü ihtiras ve kibirden uzak, Kurtuluş Savaşı'na başladığı ilk gün gibi Türk Milleti'ne inançlı bir ruh halinde olduğu ifade ediyor. Atatürk'ün bu nutukta

Türk Milleti'nin cenkçi değil barışçı, maceraperest değil gerçekçi olduğunun altını çizdiğini ifade ediyor.

Yahya Kemal Milli Hareket'in milli idare ve iktisadi siyaset ile başarılı olduğunu, Londra'da da galip devletlerin itimadını kazandığını söylüyor.

- İki Yol

Londra'daki murahhasların Türk Milleti'nin macera peşinde olmadığını, savaşçı bir yapıya sahip olmadığını çok güzel ortaya koyduklarını, İzmir ve Edirne'nin mutlak olarak bizde kalması gerektiğini, aksi taktirde istikrarlı bir barış ortamının mümkün olamayacağını söylüyor.

- Yuvaya Dönüş

Sadece bir aşiretten imparatorluk çıkaran bu millet elbette bir imparatorluktan bir Türk Vatanı çıkarabilir diyor. Bağımsızlığını çok güç şartlarda geri alan bu milletin saltanat zamanındaki günlere özlem duymasının boş bir hayal olduğunu, bu hayalin tehlikeli olduğunu Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olunabileceğini, Osmanlı'nın zaten üç asırdır bir çöküş içerisinde olduğunu, bu çöküşü son bir asra atfetmenin yanlış olduğunu düşünüyor. Bu yazıya adını veren "yuvadan" Yahya Kemal'in kastı Misak-i Milli ile sınırları çizilen Anadolu'dur. Bu yazısını çok manidar şu sözlerle bitiriyor:

"Bir nesil evvelkilere, mevhum saltanat tatlı bir hayal; milliyet esasları üzerinde bir Türk Milleti acı bir hakikat görünüyor. Bu gün bizi o mevhumeye acı hayal, Türk Devleti'ne tatlı hakikat diyoruz"(Beyatlı:1999,58).

- Bir Tekzip

Yunanlılar'ın prestijlerini bir asırdır Avrupa Gazeteleri'nde kendilerini haklıymış gibi göstererek asılsız sanal haberlerle sağladıklarını, yalan haber

neşretme geleneğini aynen sürdürerek Edirne Mebusları'nın ilhaka rıza verdiklerini yazdıklarını söylüyor.

“Yunanlılar bu gün ki imparatorluklarını yüz seneden beri Avrupa Mecmuaları'na süret-i haktan görünerek yerleştirdikleri yazı sütunlarıyla Avrupa Gazeteleri'nde kimseye hissettirmeden sokuşturdukları siyasi haberlerle kurdular. Megalo Yunanistan propaganda eseridir” (Beyatlı:1999,61).

- Üç Tepe

Servet-i Fünun ve Tanzimat Dönemi Edebiyatçıları'nın dünyaya bir hayal perdesinden baktıkları, hayatı yaşadıkları güzel konaklardan ibaret olduğunu sandıklarını eleştiriyor. Fakat artık kurtuluş savaşı döneminde edebiyatçıların gerçeği görebildiklerini, güzel bir benzetmeyle “Çamlıca tepesinden gözlerini çevirip savaş cephelerine bakabildiklerini” ifade ediyor.

Gönül Kerestesiyle:

Bazı kesimlerin Türk Milletini siyasetin kurtardığı fikrini eleştiriyor ve bu kurtuluş, olsa olsa milli hareketin ürünüdür diyor. Mutlak kurtarıcı ve yıkıcı siyasettir diyen ya hepçi ya hiççi bakış açısını eleştiriyor.

Osmanlı döneminde eskiyi tamir etmeye çalışan inkılapçı politikanın yanlış olduğunu savunuyor. Eski bir bünyede yeni bir yönetim sisteminin kurulamayacağını öne sürüyor ve bu düşüncelerini şu cümleleriyle çok iyi özetliyor:

“Özleyeceğimiz şeyler eski saltanatın şanları, şerefleri, bayrakları, medeniyeti, musikisi, mimarisi, şiiirdir. Lakin şekli idaresi siyaseti değildir”(Beyatlı:1999,70).

- Asıl Siyaset

Bu makalesinde, sivil toplum örgütleri kurmanın ehemmiyetine işaret ediyor. Osmanlı Devleti'nin yönetim geleneğinde ilk adımın devletin atması gerektiğini anlayışından şikayet ediyor ve bu şikayetini şöyle ifade ediyor:

“Şimdiden sonra İstanbul Türkler'i hükümet bendesi, kapu halkı gibi yaşayamaz. Medeni bir cemaat şebekesi içerisinde, İstanbul'da altı yüz bin Türk, hatta daha fazlası, kendi yağıyla kavrularak ilelebet payidar olur”(Beyatlı:1999,79).

-Taarruz Şayiası, Vaziyet, Hatıraların Kuvveti

Bu makalelerinde Yunanlılar'ın İzmir'i işgal ettiklerinde nasıl çaresiz olduğumuzu şöyle aktarıyor:

“En basit zekalar nifakın acısını tattı. İzmir'e Yunanlılar çıktığı günlerde nasıl perişan, çaresiz, kimsesizdik. İstikbal'in kuvveti bu hatıralardadır”(Beyatlı:1999,88).

İnönü Savaşları'nı kaybeden Yunanlılar'ın bu defa siyasi arenada galibiyet elde etme çabalarını eleştiriyor. Yunanlılar'ın Trakya ve İzmir'i tahliye etmeden barış görüşmelerine başlanılmayacağını ifade ediyor.

-Neticeye Yakın

Yunanlılar'ın tarih de savaşıp malubiyet elde etmek yerine, daha basit ve sıkıntısız bir yol olan basına asılsız haberler yaymayı seçtiklerini, bu çabalarının ordularında da, donanmalarında da kuvvetli olduğunu fakat bu çabanın artık başarısız olduğunu, İnönü ve Dumlupınar'daki kaçışlarını bütün dünya gazetelerinin olduğu gibi yazdığını dile getiriyor.

- Milli Fikirler

Asırlarca hüküm sürmüş bir imparatorluk yıkıldıktan sonra bile senelerce tekrar toparlanacağına dair insanlardaki bir ümit ve fikir olabileceğini bunun normal olduğunu dile getiriyor. Üç sene süren mücadelenin ardından hala milliyet fikrinin hazmedilmediğini ifade ediyor.

“Harpten evvel büyük saltanat varken bize aykırı görünen milliyet fikirleri şimdi artık fikir değil, kaynaşan bir hayattır. O zaman bu fikirleri kabul etseydik büyük saltanat içinde bizde millet olurduk”(Beyatlı:1999,97).

Kurtuluş Savaşı'ndan önce Osmanlı İmparatorluğu hüküm sürerken, milliyet fikirlerinin imparatorluk için en büyük tehlike olduğu zannının bir yanılgı olduğunu, millet olmanın değil asıl millet olamamanın tehlikeli olduğunu düşünüyor :

“Eğer harpten evvel ve sonra bizim Tebaa-i Osmaniye diye bir kapı kulu değil, bir Türk Milleti olduğumuz, bütün medeniyet aleminde bilinmiş olsaydı, İzmir ve Trakya'ya Yunanistan el sürmezdi”(Beyatlı:1999,97).

-Misak-i Milli

Milli hareketin bütün amacının Osmanlı Sancağı'nın, Fatihin tahtının, Selimin hatırasını unutmaktan kurtarmak içindir diyor. İzmir ve Edirne'yi de kurtararak milli birliğimizi bütün dünyaya duyuracağımızı inanıyor.

Talihin bütün cilvelerine rağmen fetihten beri İstanbul'un topraklarına sinmiş padişah, gazi, evliya ruhlarının İstanbul'a sahip çıktığını, bu toprakların hala Türk ve Müslüman olarak yaşattığını dile getiriyor.

Bu sevinci çocuksu bir sevinçten daha yüksek bir idrak ile yaşamak gerektiğini, bir an bile olsun rehavete kapılmanın geriye dönülmez kötü sonuçlara yol açacağını, bu galibiyetin İzmir ve Edirne'yi geri almadıkça tamamlanamayacağını bunun için millet olarak çok sağlam bir duruş

sergilemek gerektiğini, aksi bir tavrın Müslüman bir Türk için küfür anlamına gelebileceğini altını çizerek vurguluyor.

Bu kadar kısa sürede muvaffakiyet kazanan Atatürk önderliğindeki idarenin siyasetine, idaresine itimat etmenin, sahip çıkmanın son derece önemli olduğuna, bu siyasetin doğru olup olmadığının sorgulamasının çok yanlış olduğuna, çünkü günün muhalefet günü değil, birleşme günü olması gerektiğine işaret ediyor(Beyatlı:1999,107).

-Ramazanla Beraber

Büyük bir talihsizlik sonucu İstanbul Türkler'inin Anadolu hareketine iştirak edemediklerini büyük bir üzüntü ile dile getiriyor. Bununla beraber, İstanbullular'ın hassasiyetsizlik göstererek, Rum bakkallarından alışveriş yaptıklarını, bunun Yunan Orduları'na iktisadi destek sağlamak anlamına geldiğini, bu yanılığının hemen farkına varılması gerektiğine işaret ediyor.

O günlerde Ramazan Ayı'na yaklaşıldığından Ramazan'ın birleştirici, mukaddes havasından istifade edilip yukarıda bahsedilen hakikatin idrak edenlerin etmeyenlere mahallelerde, camilerde, mescitlerde, bu gerçeği telkin etmesi gerektiğine inanıyor (Beyatlı:1999,33).

- Son Merhale

Yunanlıların doğu topraklarındaki güç çekişmelerine hakemlik yapmaya soyunduğunu, bu rolün eskiden olduğu gibi Yeni Türk Devleti'ne geçmesine gerektiğini, son birkaç senede esaretten kurtulma çabası içinde olduğundan Türkler'in bu konuda ehliyetsiz gibi lanse edildiğini ama bunun tam aksini Türk'lerin geçen iki yüzyıl senede gösterdiğini ifade ediyor.

- Son Güftü Gülar

Türk Milleti'nin Kurtuluş Savaşı için verdiği mücadelenin yalnız bağımsızlığı için değil, doğudaki sulhün idamesi içinde çok elzem olduğunu

belirtiyor. Doğudaki barışın temini için millet olarak Türk Milleti'ni ehil görüyor (Beyatlı:1999,147).

Ayrıca Yunanlılar'ın Türk Siyasetinde meydana gelen herhangi bir hareketi lehlerinde kullanmak için giriştikleri çabaları eleştiriyor. Bekir Sami Bey hükümetinin istifasını bile kendi lehlerinde kullandıkları düşüncesindedir. Türkler'in barışa yanaşmayacağı yalanını Türkler aleyhine nasıl bir propaganda aracı olarak kullandıklarını belirtiyor.

- Gördüğümüz Gibi

Milli hareketin dış siyaset istikametini milletin ruhundan aldığını, tepeden bir iki kişinin kararlarının ürünü olmadığını, bu yüzden sürekli başarılar elde ettiğini, izlenen dış siyasetin bu yönüyle yabancı devletlerce taktire şayan görüldüğünü vurguluyor.

- Yeni Türk Ruhu

Namık Kemal'i Milli Türk uyanıklığının ilk düşünürü addediyor. Namık Kemal'den öncekilerin de birer vatanperver olduklarını, fakat üzüntüleri içinde hapis olduklarını, vatanperverliği bir coşkuyla, bir ümitle işleyemediklerini ifade ediyor. Namık Kemal'in arzulu, inançlı ve şevkli bir vatanperver olduğuna, bu haliyle kalplerde vatan aşkının ateşini yaktığına inanıyor. Ardından yukarıda ifade edilen şekli ile vatanperverlik kategorisine Tevfik Fikret ve Halit Ziya Uşaklıgili de koyuyor. Bu düşüncelerini yazısında şöyle dile getiriyor:

"Milli zevke, milli hisse, milli ruha biganelikle itam edilen bu iki büyük adamın gördükleri iş henüz nafiz bir nazarla tefrik edemiyoruz. Fakat ileride Türk teceddülünü tahlil edecek olan münekkitler ve müverrihler bu iki adamı bizden çok farklı bir nazarla görecektir. Bunların ikisi de zikri geçen ötekiler gibi müspet hüviyetli ve iradelidirler"(Beyatlı:1999,249).

- İstiklal Müzesi İçin Hazırlık

Daha önceden tarihe şahitlik eden emtialara yeterince sahip çıkıp saklayamadığımızdan şikayetçidir. Bu yüzden “tarih öksüzüüz” diyor. İstiklal Harbi’ne şahitlik etmiş top, tüfek, sancak ne varsa bir an evvel toplatılıp sahip çıkılması gerektiği düşüncesindedir. Geçmişin şahidi nasıl fotoğraflarsa tarihin de tek şahidi bu emtialardır diyor. Bu emtialara bu yüzden önem veriyor.

Yukarıda incelenen yazılar 1921-1922-1924 yıllarında yazarın İleri, Tevhid-i Efkar, Hakimiyet-i Milliye Gazeteleri ile, Dergah Mecmuasında yayınlanan yazıların örnek kabilinden seçilenleridir.

Bu yazıları ile yazar, hassas dönemin nabzını çok iyi tutmuş, iyi bir edebiyatçı olmasının sağladığı güçlü bir anlatım ve etkileme gücü ile halka yüksek moral güç kazandırmıştır.

Dönemin en önde gelen şairlerinden biri olan Beyatlı, kendi his dünyasının sınırlarında hapis olmamış, siyasi meselelere de ilgi duyarak dönemin sıkıntılarına kafa yormuş, halkın ufkunu açacak yazılar yazmıştır. Cephelerde Milli Mücadele Savaşları verilirken, bu mücadelenin ehemmiyetin ve sınırlarının ne olması gerektiğini çok iyi idrak etmiş, halkın ufkunu açmış ve bu mücadelenin en büyük manevi destekçilerinden olmuştur.

2.2. Türk Modernleşmesinde Yahya Kemal’in Yeri

2.2.1. Türk Modernleşmesi ve Muhafazakarlık

Muhafazakarlık en genel anlamı ile Türk modernleşmesi içinde geleneksel olanın savunucusu ve/veya gelenek içinde hayatı anlamlandıran bir ruh hali olarak tanımlanabilir. Muhafazakarlık terimleri ile Osmanlı döneminde din ve

devlet yapılarınca tanımlanan statükoyu korumayı amaç edinmiş dinci ve batıcılık karşıtı hareketlere işaret etmektedir (İrem:1997,53).

Bu bağlamda dinci-tepkicilik ayrı bir gelenek olarak çağdaşlaşma hareketlerinin derinleşmesi ile birlikte kurulmuştur. Türk modernleşmesinin temel eksenini oluşturacak olan muhafazakarlık ve reformizm arasındaki gerilimli ilişki, 1718 Pasarofça antlaşması ertesinde yoğunlaşmaya başlamıştır. İlk olarak muhafazakar tepkicilik, eski savaş tekniklerine dayalı Osmanlı askeri sistemini Batılı teknikler kullanarak iyileştirme zorunluluğunun hissedilmesi ile ortaya çıkan yenilik taleplerinin yarattığı direnç içinde gelişmiştir (İrem:1997,53).

Osmanlı İmparatorluğu'nda "gelenekselcilik" olarak adlandırılabilir bir tür muhafazakarlığın doğuşunu kolaylaştıracak nesnel etmenlerin varlığından sözedilebilirdi. Bir kere Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihsel sürece karşı dirençli bir idari ve siyasi mekanizması vardı ve bu mekanizma uzun süre "şeyleri oldukları gibi" muhafaza etme başarısını göstermişti. Buna rağmen, bu başarıdaki muhafaza güdüsü, bir süre sonra ortadan kalkacaktı (Çiğdem:2003,13).

Batılılaşma ve/veya modernizasyon, hem Osmanlı elitinin idari istikameti olarak hem de dışsal şartların zorlamasıyla, Osmanlı toplumunun ve kurumlarının zemini ve bu zeminin dayandığı ideolojik bütünü parçalamış, yerleşik toplumsal ve siyasal öznelerin konumlarını ve güçlerini tartışmalı kılmıştı.

Burada, batı'daki örneklerinde de ortaya çıktığı üzere, dinselliğin kırılması olarak, Aydınlanma, ticari kapitalizmin etkisi, geleneksel devlet nosyonunun sönümlenişi gibi olguların farklı biçimlerde görünür hale geldiğini görüyoruz. Buna karşılık, Osmanlı modernleşmesi ne toplum ne de entelijansiya katında sürecin, gerilemesine yol açacak ölçüde ciddi bir muhalefetle yüz yüze gelmiş sayılmaz (Çiğdem:2003,17).

Osmanlı modernleşmesinin karşıt tarafları, aynı şeyi farklı adlar altında talep etmişlerdir ve Osmanlı nizamının korunması ve sürdürülmesi her zaman asli amaç olarak varlığını korumuştur. Kısaca, Osmanlı'nın patrimonyal modernizasyonu, muhafazakar kalkışmayı, baştan meşruiyet sınırlarının ötesine itmiştir. Patrimonyal modernizasyona yönelik muhafazakar tepkinin meşruiyeti sorunu Cumhuriyet devrinde de ortaya çıkacaktır ve Cumhuriyet'in bu sorunla ilgilenme biçimi, Osmanlıya büyük oranda bir benzerlik taşımaktadır(Çiğdem:2003,17).

Ahmet Helvacı'ya göre, Türkiye'de muhafazakar kavramı bazen bilerek bazen de bilmeyerek Batılı ülkelerden farklı bir şekilde anlaşılmış/kullanılmıştır. Bazen bu kavram Batı'nın tersine gericiilik ya da dincilik şeklinde birbirlerinden farklı anlamlar taşıyan olguların iç içe geçmesi gibi kavram kargaşasına neden olmuştur (Helvacı:1999,22).

Ancak Türk muhafazakarlığını Osmanlı'ya ilişkin kökenlerine rağmen, esas olarak Cumhuriyet döneminde, Türk modernleşmesi olgusuyla şekillenmiştir. Modern Türkiye, 20. yüzyılın başlarında bir milli kurtuluş süreciyle tezahür etti.1920'li yıllarda şekillenmeye başlayan Kemalist süreç bunun bir ifadesidir. Kurtuluş savaşı, sırasındaki hissiyat dünyası hayli karışıktır.

Ama belirgin bir kurum varsa, hareketin başlangıçta, toplumdaki yerleşik kültürel kodlarla uyumlu bir varoluş mücadelesi izlenimi yaratmış olmasıdır. Kemalist süreç, içerdiği milliyetçi, anti emperyalist temalar itibarıyla, Türklerin Batı karşısındaki kültürel mazlumiyetini ifade ediyordu. Bu niteliğiyle, Osmanlı'da 2. Meşrutiyet sonrası teşekkül etmiş olan, Türkçülük ve İslamcılık gibi Batı karşıtı akımların mensuplarını cezbetmekteydi(Öğün:2003,539).

Kurtuluş savaşı sonrasında, Kemalizm kendisine destek sağlayan hissiyatlarla arasında bir çelişki oluşturacak ya da doğuracak olan politik yüzünü göstermeye başlamıştır. Kemalist Cumhuriyet projesi devlete sadık ve bu sadakatini yerleşik kültürel bağlardan değil; Cumhuriyet ve onun ulusal

değerlerinden alan bir politik toplum inşa etmeye kararlıydı. Söz konusu doğrultusu, Kemalizm'in bağrından çıktığı kültürel varoluş temelli süreçlere mesafe kazanması anlamına gelmektedir (Öğün:2003,539).

Bu, aynı zamanda, ve daha önemli olarak Kemalizm'in diyalektiğine işaret eden bir gelişmedir. Bu diyalektik, kültürel alanda politik olan arasındaki gerilimin ekseninde Kemalizm'in muhtelif şekillerde okunabilmesine, dolayısıyla da kültürel yeniden üretimine işaret edebileceğini iddia edebilmektedir. Türk muhafazakarlığının tarihsel-kültürel koordinatları da bu diyalektiğin eksenlerinde konumlanmaktadır (Öğün:2003,539).

Osmanlı döneminde gerçekleşen reformlar da ifadesini bulan "ıslahat" fikrinin Cumhuriyet döneminde "inkılap" fikrine dönüşmesiyle, toplumun gelenekçi hayat tarzını, fikirlerini ve müesseselerini baştan sona değiştirme amacı güden bir devlet teorisinden doğan inkılaplar, önceki dönemde kültürel ve siyasi nitelikte olan bu değişimi, zorunlu olarak iktisadi ve sosyal alanlara da yaymıştır.

Önceki dönemin reform ve ıslahat çabalarının, Cumhuriyet döneminde "devrim"e ve devlet eliyle toplumun dönüştürülmesini öngören bir politikaya dönüşmesi, başta din olmak üzere, "geri kalmamıza neden olan" kurumların hedef alınarak onların bireysel, sosyal ve siyasi alanlardaki etkisinin ortadan kaldırılmaya çalışılması ise, siyasi ve sosyal anlamda bir kopuşu ifade ediyordu ve bu süreçte yapılanlar herhangi bir İngiliz ve Amerikan muhafazakarının dehşete düşeceği bir nitelik taşıyordu (Özipek:2003,81).

Yeni bir düzen yaratmak için, eskiyi bütünüyle reddetmeyi öngören ve kendisine bir "medeniyet değiştirme" misyonu yükleyen Cumhuriyet dönemi reformlarının bunu başarabilmek ve "inkılabı yerleştirmek" için eskiyi temsil eden herşeyi tasfiye etmeye ilişkin çabası da klasik bir muhafazakarın kesinlikle kabul edemeyeceği bir eylemi ifade etmektedir (Özipek:2003,81).

Muhafazakarlığın Türk siyasal düşünce hayatı içinde felsefi-siyasal bir dil olarak berraklaştığı en kritik dönem, radikal modernizm tasavvurunun politik uygulamalara dönüştüğü erken Cumhuriyet dönemidir. Geçmişin yıkılarak geleceğin yapılanması ve devletin topyekün bir modernleşme hareketinin örgütleyicisi olarak tanındığı modernlik düşüncesinin en belirgin uygulamalarına tanık olunan bu dönem, deyim yerindeyse Türk gelenekçi muhafazakarlığının da inşa yıllarıdır. Ulusçu, Cumhuriyetçi, Laik ve siyasal meşruiyetini halktan alan bir siyasal rejimin kurulması, sanayileşme, kentleşme ve kapitalist ekonominin gelişmesine paralel olarak ilerleyen modernlik fikri, Cumhuriyetin yeni muhafazakar üslubunun içine doğduğu siyasal ve felsefi ortama can ve şekil vermiştir (İrem:1997,53).

1930'lu ve 1940'lı yıllar boyunca bilinçli (şuurlu) muhafazakarlık, siyasal düşün hayatımızı şekillendiren Kemalist modernizm ideali ile iç içe geçerek olgunlaşmıştır. Cumhuriyetin ilk kuşak aydınları arasında gözlenen gelenekçi, muhafazakar, şahsiyetçi, ahlakçı ve kültürü, eğilimleri, felsefi-siyasal bir dile dönüştüründe yine Kemalist Devrim'in kendisidir.

Kemalist modernizm anlayışı içine doğan muhafazakar ve gelenekçi bir fikir çevresine ortak bir felsefi-siyasal dil sağlayan bilinçli muhafazakarlık, sonuçta Kemalist idealleri içselleştirip farklılaştırarak, baskın Kemalist modernizm anlayışına alternatif bir modernizm anlayışının da ilk terimlerini geliştirip olgunlaştırmıştır (İrem:1997,53).

Bu özel felsefi-siyasal dilin çözümlenmesi, hem Kemalist modernizm konusunda çatışan anlayışlarımızı zenginleştirecek hem de modernleşmenin ileri aşamasında bizzat bu süreci yönlendirmeye başlayacak olan siyasal seçkin reformizminin felsefi ve siyasal tahayyülünün sınırlarını açıklığa kavuşturacaktır (İrem:1997,53).

2.2.2. Yahya Kemal'in Türk Modernleşmesine Bakışı

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanını takiben hedefleri daha da belirginleşmeye başlayan Türk inkılabı, ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda takip ettiği çağdaşlaşma siyasetinin gereği olarak, Batı modernliğinin temel siyasal ve ekonomik yapıları olan parlamenter rejimin yerleştirilmesi, modern/milli ekonominin kurulması ve kültür alanında da sekülerleşme hareketini yaygınlaştıracak köklü bir reform siyaseti içinde gelişmiştir (İrem:2003,105).

Kemalist modernleşme siyaseti Osmanlı geçmişinden miras alınan emperyal devlet yapıların hukuki-idari yapılarına dönüştürerek millileştirmeyi amaçlamaktadır. Modernliğin siyasal ve kültürel alanlarda iki temel aktörü olan ulus-devlet ve yurttaşın içinde nefes alacağı yeni siyasal, ekonomik ve kültürel alanların yaratılması hedefi Kemalist reformların radikal sınırlarını şekillendirmiştir (İrem:2003,105).

Gerçekten de ulus devlet ve yurttaşın uçsuz bucaksız bir gelenek denizi olarak görülen eski topluluk örgütlenmesi içinde nefes alacakları ve ete kemiğe bürünecekleri yeni siyasal, kültürel ve ekonomik adacıkların yaratılması, modernlik projesinin yerleştirilmesi açısından can alıcı bir öneme sahiptir. Devletin milli-devlet, toplumunda millet olarak yeniden örgütlenmesi, Kemalist inkılapçı siyasetin soyut hukuki reformizminin hedeflediği siyasal mühendislik girişiminin ve takiben uygulamaya koyduğu kültür projesinin nihai hedefidir. Cumhuriyetçi siyasal mühendislik projesinin gerektirdiği gibi ulus olarak örgütlenmeye çalışılan modern toplum idealinin sahibi olarak ortaya çıkan aydın-bürokrasi koalisyonunun yürüttüğü inkılapçı siyasetin meşruiyetini sağlayan seküler siyaset teorisidir (İrem:2003,106).

Kemalizm sadece siyasal, ekonomik ve kültürel alanda köklü değişiklikler getirmemiş, yeni olanın korunmasını sağlayacak yeni bir siyaset tarzına da can vermiştir. Devletin milli devlet olarak örgütlenmesine paralel olarak milletin siyasal bir varlık olarak yeniden tanımlanması, toplumun tepede

tanımlanan şartlara uygun bir değişim modelinin öngördüğü tarzda yeniden bütünleştirilmesini zorunlu kılmıştır. Millet ve devleti bağlantılandıran milliyetçi-kültürcü siyasal pratikler ve söylemler, Cumhuriyetçi siyasetin Osmanlıcılık ve İslamcılık gibi Osmanlı sorunları çerçevesinde gelişmiş olan eski ideolojilerden farklı yeni bir siyasal düzlemde gelişen muhafazacı hedeflerini daha görünür bir hale sokmuştur (İrem:2003,105).

Kemalizm veya yeni reformlar, siyasal yapıyı da etkilemiştir. Cumhuriyet, kendisini tanımlayan Altı ok'tan birinin "inkılapçılık" olmasını uygun görmüştür. (bunu yapan, CHP idi; ama sonra Ok'ları Anayasa'ya da koymakla Cumhuriyetin kendisiyle özdeşleştirmiş oldu) dolayısıyla, Cumhuriyetin "Muhafazakar" olduğunu söylemek kolay değildir (Belge:2003,98).

Nitekim, Osmanlı batılılaşması ile kıyaslandığında, Cumhuriyet'te yapılanlar hem çok daha yaygın, hem de daha radikaldir. "Alfabe değişikliği" gibi Osmanlı çağında yalnızca tartışılmış bazı değişimler, Cumhuriyette somut program haline getirilerek gerçekleştirilmiştir (Belge:2003,98).

Cumhuriyet yenilikçiliğinin Osmanlı'dan belki en belirgin farkı , yalnız "yeni " yi kurmaya çalışmakla yetinmesi "eski " ve " işe yaramaz " olarak değerlendirdiklerini de ortadan kaldırmayı programın önemli bir parçası haline getirmesidir. Cumhuriyet yenilikçiliğinin "radikalizmi " daha çok burada göze çarpmaktadır. Bu yaklaşımın sonucunda , bir tür muhafazakarlık , toplumda fiili yasak olmuştur ki , dünyada bunun benzeri yalnız komünizmi kurmaya kararlı toplumlarda görülmüştür.Resmen yasaklamak elbette mümkün olmazdı ; ama resmi ve yarı resmi yasaklar birikimi, muhafazakarlığı eni konu yasak hale getirmiştir. Bunun sonuçları ise günümüze kadar uzanmaktadır (Belge: 2003, 98).

Osmanlı – Türk düşüncesinde, bazı tarihi nedenlerle derinlemesine yer ettiği daha öncede belirtilen muhafazakarlık, aslında Cumhuriyet döneminde de hükmünü icra etmekten geri kalmıştır. Cumhuriyetin "laiklik" üstüne

vurgusu, kısmen kararlı bir biçimde benimsenen milliyetçiliğin bir gereğiydi. İslami ideoloji, bir bağlılık olarak toplumu millet ve Türklük dışında değerlere bağlıyordu. Radikal batılılaştırmacı anlayış da, kendi istediği hedeflere varmakta, en büyük ayak bağıının dini muhafazakarlık olduğu kanısındaydı. Ama bunların ötesinde, yeni rejimin ve rejimi temsil edenlerin, 600 yıllık bir teokratik imparatorluğun yerine geçmiş olmakla içine girdikleri bir meşruiyet sorunları vardı ki, bu da hilafetin lağvı dolayısıyla İslam konusuyla iç içeydi (Belge:2003, 99).

Cumhuriyet'in "laikliği" Batı'daki gibi dinle devletin ayrılması değil, dinin devlet denetimine alınması anlamına gelir. Böylece, dini merkeze olan bir muhafazakarlık, "Cumhuriyet'e karşı", düşman bir ideoloji olarak görüldü ve siyaset alanında bir platform kurulmasına izin verilmedi. Buna karşılık, "muhalif" bir renk taşıyan her siyasi hareket, yanında muhafazakar kesimlerin desteğini buldu. Serbest fırka deneyimi bunun erken örneklerinden biridir (Belge: 2003,99).

Yukarıda değerlendirilen bilgiler ışığında Cumhuriyet sonrasında Kemalizm ile yeniden biçimlendirilen Türk modernleşmesi farklı görüş ve düşünceleri de beraberinde getirmiştir. Bunlardan en önemlisi modernleşme ve Kemalist devrimlere karşı muhafazakar duruştur. Muhafazakar cephe içinde ise, Yahya Kemal Beyatlı, Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi isimler bulunmaktadır. Ancak bu noktada belirtilmesi gerekir ki Yahya Kemal Beyatlı örneğinde de görüleceği üzere, bu düşünürler Cumhuriyet ideolojisi ya da rejimi ile temelde bir sorunu olmayan ancak, modernleşmeyi Türk gelenek ve dini sembolleri ile de anımsayan şahsiyetlerdir.

Gerek o dönemde gerekse daha sonraları Yahya Kemal'i, Atatürk "devrim"lerine toptan karşıymış gibi gösterme çabasında olanlar hep bulunmuştur. Oysa Yahya Kemal, bu devrimlerden birkaçını daha o devrimler yaşanmadan benimsemiştir. Tıpkı şapka kılık-kıyafet devriminde olduğu gibi (Uysal:2004,87).

Buna karşılık Yahya Kemal, kimi devrimleri; ya zamanından “erken” yapıldığı ya ön hazırlık” yapılmadan, aceleye getirilerek uygulamaya geçildiği ya da tekkelerde olduğu gibi içlerinde ıslah edilebilecekler bulunurken toptan kapatıldığı için bazı eleştirilerde bulunur. Ve böylece de Mustafa Kemal ile fikir ayrılığına düşer.

Yahya Kemal Hilafetin kaldırılması, Şeriye ve Evkaf Vekaletinin Kaldırılması ve Tevhidi Tedrisat Kanunundaki devrimlerde milletvekili sıfatı ile imzası bulunurken, Tekke ve zaviyelerin kaldırılması konusunda bu kurumların ıslah edilmesi gerekçesiyle muhalif tarafta yer almıştır. Yine Mustafa Kemal’in, 1925’li yıllarda Yahya Kemal’in “bizim öz müziğimiz” şeklinde tanımladığı “Alaturka”yı yasaklaması şairin eleştirdiği tutumlardan biri olmuştur (Uysal:2004,90).

2.3. CUMHURİYET DÖNEMİNDE YAHYA KEMAL’İN ÜSTLENDİĞİ GÖREVLER

2.3.1. Yahya Kemal’e Verilen Görevler (Lozan Basın Danışmanlığı ve Türkiye Suriye Tahsis-i Husus Heyetindeki Görevi)

1922 yılında kısa bir süre içinde olsa Ankara’ya giden Yahya Kemal, yine aynı yıl “Lozan Heyet-i Murahhasası’na Müşavir” olarak atanmıştır. Mustafa Kemal yalnız milli mücadeleyi desteklediği için değil, “diplomasi” alanında gerçekçi, sağlam görüşlerini artık yakından bildiği Yahya Kemal’i, Lozan görüşmeleri için zengin kültürü ve çok iyi bildiği Fransızca’sı içinde, basın danışmanı olarak atamıştır (Uysal:2004,80,Bek:1998,58).

Ancak Yahya Kemal hakkında yazılan birçok çalışmada ortak kanı olarak, Kemal’in Lozan’da yaşanan siyasi gelişmeler ya da konuşmalar hakkında yazmadığı daha çok Avrupa kentleri ve Türk heyeti ile yaptığı çalışmalar hakkında bilgi verdiği anlatılmaktadır. Türk Tarihi’nin en önemli olaylarından biri olan Lozan hakkındaki siyasi görüşleri yetersiz kalan Beyatlı, daha çok

hatıraları bağlamında süreci ele almıştır (Bek:1998,58, Beyatlı:1999).

Ancak Yahya Kemal'in Lozan gibi Türkiye'nin kuruluş belgesinin hazırlanması sürecinde yer alması bile, Beyatlı'nın görev ve süreçteki önem ve ağırlığının ispatı bakımından önemlidir.

Yahya Kemal'in Meclis Kürsüsünden yapmış olduğu güneydoğu sınırlarımızla ilgili sorunları dile getiren, son derece gerçekçi ve coşkulu konuşmasını son derece dikkatle izleyen Mustafa Kemal Paşa,1925 yılında Fransızlar'la yapılan "Türkiye Suriye arasındaki sınırların düzeltilmesi" görüşmelerine delege olarak gönderir. Bu süreç aslında Yahya Kemal için ileriki görevleri konusunda Mustafa Kemal tarafından yapılan bir sınamadır. Yahya Kemal'in görüşmelerdeki başarılı tavrı, onu 1926 Polonya büyük elçiliği görevine getirir.

2.3.2. Yahya Kemal'in Elçilik Görevleri

1- Polonya Elçiliği

Mustafa Kemal yalnızca milli mücadele boyunca yazmış olduğu ateşli yazılarından dolayı değil, Urfa'dan mebus seçtiği Yahya Kemal'i ilişkilerimize önem verdiği Polonya'ya büyükelçi olarak ataması da önemli bir gelişme olmuştur.

Başlangıçta dışişleri ile ilgisi olmayan Yahya Kemal'in "elçi" olarak atanması yadırgansa da Cumhuriyet'in ilk yıllarında deneyimli dışişleri mensubu bulmak oldukça zordu. Ayrıca belirtmek gerekir ki, 20. yüzyıl ilk çeyreği içinde başka edebiyatçılarda "diplomat" olarak görevlendirilmişlerdir. Tanzimat döneminde Paris büyükelçiliğine katip olarak atanan Abdülhak Hamid, Brüksel elçiliğine kadar yükselmiştir (Uysal:2004,93).

1926 yılında Varşova'ya elçi olarak atanan Yahya Kemal, 3 yıl boyunca elçilik görevini üstlenmiştir. Yahya Kemal, Polonya'daki elçiliği sırasında görevini iyi yapabilmiş midir? Bu soruya Ankara'ya göndermiş olduğu

raporlara bakarak evet diyebiliriz. Emekli büyükelçilerden Fehmi Nuza'nın da belirttiği gibi Yahya Kemal, 33 ay boyunca sürdürdüğü görevini "hüsn-i itina" ile yerine getirmiş "bakanlığı aydınlatmakta kusur etmemiştir".

2- İspanya Elçiliği

14 mart 1929 yılında Varşova'daki görevi sona eren Yahya Kemal hemen aynı gün Madrit'e elçi olarak atanmıştır. Kemal'in elçilik görevi aynı zamanda Harf Devriminin yapıldığı döneme rastlamaktadır. Daha Varşova'daki görevi sırasında, Çankaya sofralarında, artık araları açılmış olan eski tanıdıkları tarafından, Mustafa Kemal'in çok önem verdiği "harf" devrimine karşıymış gibi gösterilmiştir.

Yahya Kemal'in Türkiye'ye ziyaretinde hem bu durumu düzeltmek hem de Mustafa Kemal'in görüşlerini dinlemek için ziyareti sırasında bu konu da açılmıştır. Yahya Kemal de bu fırsattan istifade ederek, devrime karşı olmadığını fakat böyle bıçakla kesilir gibi çok zengin geçmiş kültürümüzle "ilgi"nin kesilmesini içine sindirmediğini ve bu devrimin yavaş yavaş, kademeli olarak yapılması yönündeki görüşlerini Mustafa Kemal'e aktarmıştır (Uysal:2004,105).

Mustafa Kemal ile en azından harf devriminin oluş biçimiyle fikir ayrılığına düşen Yahya Kemal bir süre sonra Madrit Elçiliği'nden ayrılır, ya da ayrılmak zorunda bırakılır. İspanyadaki elçilik binasının yeri ve çalışanların ücretleri konusunda dışişlerinden sürekli devam eden istekleri, bakanlık ile arasında soğuk rüzgarlar esmesine yol açar.

Bunun yanına Ankara'daki bürokrasi ile bazı konularda fikir ayrılığı yaşayan hatta polemiklere giren Yahya Kemal, İspanya elçiliği döneminde, görevinde oldukça yıpranır ve bakanlık tarafından elçilikten çekilir. Bu durum Yahya Kemal'in merkez ile fikir ayrılığı yaşadığı ya da onun muhafazakar olarak tanımlanan kimliğine bağlansa da süreç tamamen o dönemki iç çekişmelerin sonucu niteliğindedir (Uysal:2004,86-105).

3- Pakistan Elçiliği

1932 martında Yahya Kemal'in Madrid elçiliğindeki görevine son verilir. Şair buna çok üzülür, çünkü bir elçinin ancak Gazi'nin izni ile görevden alınabileceğine inanmaktadır. Atatürk'ün gözünden düştüğünü, düşünerek aylarca ülkeye dönmeyen Yahya Kemal, yıl sonuna doğru ülkeye geri döner.

1934 yılında ise Yahya Kemal yeniden milletvekili seçilmiştir. Ve 1943 yılına kadar milletvekilliği görevini sürdürür. Yahya Kemal 1943 yılı seçimlerinde İstanbul milletvekili olarak listelere girer ancak 15. sırada olduğu için milletvekili seçilemez.

Aslında Yahya Kemal'in eylemli siyasetten hoşlanmadığı daha çok siyaset üzerinde düşünmekten hoşlandığı söylenebilir. 1947 yılına gelindiğinde ise, İngiltere'den bağımsızlığını ilan eden Hindistan ve Pakistan iki ayrı devlet olarak kurulur. Ve Yahya Kemal, İlk Pakistan elçimiz olarak atanır (Berk:1998,70).

1947 yılında ise 63 yaşında yaş haddinden emekli olan Yahya Kemal, İstanbul'a döndükten sonra, 1939'dan beri Park otelin 75 numaralı odasına yerleşir ve ölümüne dek bu odada yaşamını sürdürür.

Elbetteki kendisi hakkında yazarların sık sık dile getirdikleri, evsiz, ailesiz, sürekli gezmeye ve çevresindekilerin kendisini sürekli dinlemesine alışmış olan şair, önceleri oldukça sıkılır; ancak Paris dönüşü genişleyen dost ve hayran kitlesi sayesinde şiir ve hayran kitlesi ile avunan şair, emeklilik yaşamını sürdürmeye başlar (Berk:1998,71).

2.4. İstanbul Fetih Cemiyeti ve Yahya Kemal Enstitüsü'nün Kuruluşu

İstanbul Fetih Cemiyeti, 28.07.1950 tarih ve 3/11614 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Kamu yararına çalışan bir dernek olarak kurulmuştur. Kurulduğu sırada derneğin fahri başkanı İstanbul Vali ve Belediye Reysidir. Kurucuları arasında o tarihteki sanat, ilim, kültür, basın, bürokrasi ve iş

dünyasından yüz otuz kadar önemli isim vardır.

Kuruluş sırasındaki adı İstanbul'un 500. ve Müteakip Fetih Yıllarını Kutlama Derneğidir. İsmi daha sonraları İstanbul Fethi Derneği ve daha da sonra İstanbul Fetih Cemiyeti olarak değiştirilmiştir.

Derneğin gayesi, önce her yıl 29 Mayıs'ta yapılan İstanbul'un Fetih Kutlamalarına katılmak, eski eser ve abidelerimizin korunması ve restorasyonu, tarihimiz ve coğrafyamız ve tercihen İstanbul, İstanbul kültürü, Fatih Sultan Mehmet ve İstanbul'un fethiyle ilgili araştırmalar yapmak ve yapılanlara destek olmak ve bunların sonuçlarını yayınlamak ve bu hususta yurt içi ve yurt dışında bulunan kuruluşlarla işbirliği yapmaktır. Ayrıca müsamereler, konferans ve ilmi toplantılar da çalışma sahası içindedir.

Bu meydana 29 Mayıs 1953'deki 500. Fetih yılı kutlamalarını Devlet ve hükümet çapında organize etmiştir. Bu çalışmalar sırasında hâlâ önemini koruyan çeşitli araştırma eserleri ve kartpostallar bastırılmış bronz ve altından Fatih rozet ve madalyonları yaptırmış ve İstanbul'un çeşitli yerlerine ve Uluabat Köyü'ne açıklayıcı mermer kitabeler koydurmuştur.

Dernek kuruluşundan itibaren çeşitli binalarda ikamet ettikten sonra 1961'de bugün de içinde bulunduğu Bayezid, Çarşıkapı'daki Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi'ne taşınmıştır.

Kurulduğu tarihten itibaren tüzüğünde bulunan gayelere uygun olarak her yıl 29 Mayıs'ta İstanbul Valiliği, 1.Ordu ve İstanbul Belediyesi'nin işbirliği ile gerçekleştirilen İstanbul'un Fetih kutlamalarına bir temsilcisinin konuşması ile katılmaktadır. Aynı günde veya haftada çeşitli konferans, sempozyum, konser ve sergiler tertip etmektedir.

Derneğin diğer önemli faaliyeti alanı ise, 500. Yıl kutlamalarının devamı olarak yaptığı veya yaptırdığı veya desteklediği ilmi araştırma ve buna bağlı yayınlarıdır. Kuruluşundan beri Fatih, fetih ve İstanbul ve Türk tarihi ve sanatı

ve mimarisi, edebiyat ve hatıra alanında yüzün üzerinde birçoğu kaynak niteliğinde çok önemli eserler vermiştir.

İstanbul Fetih Cemiyeti 1950 yılında İstanbul'un Fethinin 500. Kutlamaları Derneği adı altında, müteşekkil kamuya yararlı bir dernek olarak kurulmuştur. Yahya Kemal Beyatlı derneğin kuruluşuna öncülük ederek Türk Siyasi Düşün Yaşamın' da muhafazakar bir kimlik olarak algılanmasına doğrudan tesir etmiştir.

Yahya Kemal'in de üyeleri arasında bulunduğu İstanbul Fetih Cemiyeti'nin gayesi, her yıl 29 Mayıs'ta yapılan İstanbul'un fethi kutlamalarına katılmakla sembolleştirilen Osmanlı mirasına sahip çıkmak, Osmanlı İmparatorluğu'nun kurduğu büyük medeniyetin timsali olarak algılanan İstanbul'un kültürü, tarih ile ilgili araştırmalar, yayınlar yoluyla Osmanlı – Türk tarih ve kültür geleneklerinin yaşatılmasına çalışmak olarak belirginleşmektedir. Türkiye'de Osmanlı Tarih ve Kültürü'ne ilginin başlamasına ve Osmanlılık fikrinin muhafazakarlık açısından önemli bir söylem haline gelmesinde çok büyük rolü olan İstanbul Fetih Cemiyeti , Yahya Kemal Beyatlı'nın özel önem verdiği İstanbul'u tıpkı Yahya Kemal gibi sembolleştirmiştir.

Yahya Kemal'in katkılarıyla kurulan İstanbul Fetih Cemiyeti bünyesinde 1954 yılında İstanbul Enstitüsü oluşturulmuştur. 1959 yılında yazar vefat ettiğinde cemiyet onun düşünsel edebi mirasına sahip çıkmak için Yahya Kemal Enstitüsü ve Yahya Kemal Müzesi kurmuştur. Böylelikle Beyatlı'nın geliştirdiği tarih ve milliyetçilik anlayışıyla Osmanlı mirası Cemiyet çatısı altında harmanlanmıştır.

Yahya Kemal Enstitüsü, Nihat Sami Banarlı'nın İstanbul Fetih Cemiyeti toplantısında teklifi üzerine Cemiyet' in başkanı Ekrem Hakkı Ayverdi , Yahya Kemal'in kardeşi Reşat Beyatlı yine Beyatlı'nın yakın dostları Nihat Reşad Belger, Abdülhak Şinasi Hisar ve Ahmet Hamdi Tampınar gibi üyelerle kurulmuş, başkanlığına da Nihat Sami Banarlı getirilmiştir.

İstanbul şâiri Yahya Kemal'in 1 Kasım 1958 tarihinde vefatı üzerine, İstanbul Fetih Cemiyeti'nin 7.11.1959 günkü toplantısında Nihad Sami Banarlı'nın teklifiyle bir Yahya Kemal Enstitüsü kurulmasına karar verilir. Enstitü, Yahya Kemal'in hayatı, şahsiyeti, fikirleri, sanatı, eser ve tesirleri üzerinde çalışmalar yapacak, bir Yahya Kemal monografisi hazırlayacak, Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası neşredecektir. Yahya Kemal'in sağlığında kitap hâlinde hiçbir eseri yayımlanmamıştır.

Yahya Kemal Enstitüsü, Beyatlı'nın kitap haline gelmemiş şiirlerini yazılarını, el yazması mektuplarını toplayarak bir külliyat haline getirmiş , yazarın Türkçü ve İslamcı çevrelerce tanınmasını, Türkçü geleneğin milliyetçilik anlayışının araştırılıp geliştirilmesinde en fazla yararlanılan isimlerin arasında yer almasını sağlamıştır.

Yahya Kemal'in Cumhuriyetin ilanı ve Atatürk'ün ölümüne dek açık bir muhalif tavır takınmadığı yeni Cumhuriyet rejim ile uyuşmayan tarih, din, dil ve musiki anlayışlarını öne çıkararak, Türkçülüğün muhafazakarlıkla eklemlendiği 60'lı yıllarda önemli bir esin kaynağı haline gelmesi yolunda, konferanslar, toplantılar ve yayım faaliyetleriyle muhafazakar – milliyetçi fikriyata önemli bir fikir hazinesi sunmuştur.

Kısacası, Enstitü yaşadığı dönemde siyasal portresini yeni devletin kuruluşu sürecinde baskın bir biçimde öne çıkarmayarak, Türk milletinin yeni hayat hamlesi olarak gördüğü milli mücadelede Atatürk'ü destekleyerek Türk milliyetçiliği davasını sahiplenen Yahya Kemal'in ölümünden sonra şairin duygu, düşünce dünyasının bütün yönleriyle anlaşılmasında, daha da ötesinde Yahya Kemal'in siyasal bir figür haline gelmesinde önemli roller oynamıştır.

İstanbul Enstitüsü, İstanbul Fetih Cemiyeti'nin alt bünyesinde faaliyet gösteren iki enstitüden birisidir. İstanbul Fethi Derneği İdare Heyeti 1952'de enstitüyü kurmaya karar vermiştir. Bu kararda, 500. yıldönümü hazırlıklarının etkili olduğunu söylemeliyiz. 1953 yazında Enstitünün nizamnamesi

hazırlanır. "Edebiyat ve Şarkiyat, Tarih, Müspet İlimler, Moral İlimler, Şehircilik ve Mimarî, Güzel Sanatlar olmak üzere yedi şubeden müteşekkil Enstitünün maksat ve gayesi; İstanbul'u tarih, ilim ve sanat bakımından tetkik etmek, araştırma ve çalışmalarının neticelerini muhtelif vasıtalarla neşretmek, bu hususta çalışan diğer ilim ve sanat müesseseleri ve teşekkülleriyle iş birliği yapmak, bu mevzularda hazırlanacak eserler için talimatnamesi gereğince mükâfatlar tesis etmek şeklinde tespit olunmuştur. 14 Nisan 1954 Çarşamba günü saat 17.00'de İstanbul ve Ankara Üniversiteleri ile Teknik Üniversite ve ilim âlemine mensup zevatın iştiraki ile yapılan içtimada gizli rey ile her şubeye beşer aza intihap olunarak bu tarihten itibaren Enstitü kurulmuş oldu" (İstanbul Fethi Derneğinin Faaliyet ve Mesaisi,18) .

Enstitü müdürlüğünü derneğin de başkanı olan Ekrem Hakkı Ayverdi yapmıştır. Enstitü, İstanbul Enstitüsü Mecmuası adlı bir de dergi çıkarmıştır. Ayrıca dernek İstanbul'a, İstanbul'un fethine, fethin yerli ve yabancı şahitlerinin eserlerine, İstanbul'un asırlar içerisindeki günlük hayatına dair olan kitaplarını İstanbul Enstitüsü'nün yayını olarak neşretmiştir

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN SİYASİ PORTRESİNİN TEKAMÜLÜ

3.1. Yahya Kemal Beyatlı Hakkında Düşünceler

Mehmet Kaplan

Yahya Kemal'in Michelet'in 'Fransız toprağı bin senede Fransız milletini yaratı'. Sözünün kendisini derin uykulardan uyandırdığını sık sık ifade ettiğini, şairin Paris'ten döndüğü zaman memlekette büyük bir Turancılık cereyanının olduğunu, Ziya Gökalp'le arasında çok büyük fikri ihtilaf olduğunu, Gökalp'in milli tarih başlangıcı olarak Orta Asya tarihini aldığını , Yahya Kemal'in ise 1071 Malazgirt savaşını esas aldığını ifade ediyor (Yetiş: 1998,432).

Mehmet Faruk GÜRTUNA

Vatan mefhumunun Beyatlı için toprak anlamına geldiğini, bu toprağın cetlerin mezarı olduğunu Beyatlı'nın bu cetlerin mücerret bir mefhum için ölmediğini , mücessem bir mefhum için ise asırlarca, milyonlarca insanın ölebileceğini düşündüğünü dile getiriyor.

Nihat Reşat BELGER

Hürriyet, Alafrangalık ve Genç Türklük tesiri altında kalan Beyatlı'nın 1903'te İstanbul'dan Paris'e firar ettiğini, Jön Türkler'in kendi aralarındaki siyasi toplantılara ve münakaşalara pek katılmadığını, daha ziyade Fransız edebi muhitiyle temas içinde olduğunu, o zamanki edebi ve fikri hareketleri takip ettiğini ifade ediyor. O dönemde Paris'te Siyasi İlimler Mektebi talebesi Beyatlı'nın Albert Sorel , Albert Vandal ve Louis Renon'un derslerini çok sıkı takip ettiğini , özellikle Albert Sorel'e ayrı bir muhabbet duyduğunu, onun engin Avrupa Tarihi bilgilerinden çok istifade ettiğini dile getiriyor. Belger, 1071'den sonra Türkiye topraklarında teşekkül eden milletimizin tarihini

bilmek arzusunun Beyatlı'da sabit bir fikir haline geldiğini, bu şevkle eski şiirimizi, eski mimarimizi, sanatlarımızı keşfetmeye koyulduğunu söylüyor ve Beyatlı'nın tarih ile ilgili düşüncelerini bize şu sözleri ile anlatıyor:

“Unutmamalıyız ki Türkiye'yi sırf milli bir görüşle aramak o zamana göre çok mühim bir yenilikti. Çünkü ondan evvel bizde tarih yalnız saltanat ve siyaset bakımından tatbik edilmekteydi. Nihayet, iptila haline gelen bu heves Yahya Kemal'i devamlı suretle Türk Milleti'nin tahliye ve terkiğine sevk ediyordu” (Yetiş: 1998,547).

Hilmi Ziya ÜLKEN

Ülkene göre Beyatlı'nın vatan ve millet anlayışı çok açıktı . Gökalp'e büyük değer veriyordu ama Turancılık görüşünden tamamen ayrılıyordu. Milletin tarihi ile 'ırk'ın tarihini birbirinden ayırmak gerekiyordu. Daha kendisini tanımadan Ülken , 1918'den beri bu mevzuda , Yahya Kemal Beyatlı ile aynı düşüncede olduğunu söylüyor.

Selami İzzet SEDES

Yahya Kemal' in kimseye söylemeden ıssız yollardan camiye gittiğini , 'Anne Millet'e ezan sesi dinlemek kaydı ile gidilebileceğine inandığını yazıyor. Milletin onun gönlünde sadece Müslümanlık olmadığını , aynı zamanda Türklük de olduğunu ifade ediyor.

Doğan RUŞENAY

Türkçülük akımının doğmak üzere olduğu fakat henüz filizlenmediği dönemlerde Yahya Kemal'in şiirlerini yayınlamaya başladığını , en mühim çağdaşlarının Ahmet Haşim , Mehmet Akif , Halide Edip , Fazıl Ahmet , Yakup Kadri ve Abdullah Cevdet olduğunu söylüyor. Servet-i Fünun Edebiyatı ile hiçbir ortak yönü olmadığını , aynı şekilde Fecr-i Aticilerle de pek anlaşımadığının altını çiziyor. Edebiyatı-ı Cediceci'lerin artık şarklı zevkin tamamen öldüğünü düşündüklerini , Yahya Kemal'in ise sağlam bir

batı kültürü almasına rağmen doğuya hayranlığının esaslı bir şekilde kök saldığını düşünüyor.

Ruşenay , Beyatlı'yı Mehmet Akif ve Ahmet Haşim ile kıyaslıyor. Mehmet Akif'in eski sanatın temsilcisi , dini dünya görüşünün sembolü olduğunu, yüzünün tamamen eskiye dönük olduğunu ; Haşim'de sanatına temel teşkil edecek dini bir bakış açısının olmadığını , Haşim'in batılı şiir sanatının ilk siması olduğunu, doğu kültürünün üzerinde çok az etkisi olduğunu düşünüyor. Yahya Kemal'in ise ' Kökü mazide olan atiyim' derken Türk şiir geleneğine çok sadık olduğunu , ama bu sadakati modern kültürün bakış acısı ile harmanlayarak sanatını icra ettiğini belirtiyor.

Haşim ile Beyatlı arasındaki en önemli farkın Haşim'in maziden hiçbir şey almamış olduğudur diyor. Yahya Kemal'in bütün orijinalliğinin altında geçmişe rağmen yeni olabilme yeteneğinin yattığına inanıyor. Ve bu düşüncelerin şu cümlelerle aktarıyor: "İtiraf etmeliyim o bir insana bir Türk'e söylediklerini söyleyemez. Bizim, üstadı büyük şairimiz addedişimizde ruhumuzun derin köklerinden gelen bir şey vardır. Muhteşem mazi yani , yeni bir şair anlayışının kalıpları içinde en şaheser ifadesini onun nazmı ile buldu" (Yetiş:2000,179).

Necip Fazıl KISAKÜREK

Beyatlı'nın diplomasız esersiz biri olarak, basamakların tek tek çıkarıldığı üniversitede birden bir profesör olduğunu , ders verdiği kürsünün kendisine hediye edildiğini, meclis tutanaklarında herhangi bir önemli devlet meselesine laf ettiğine rastlanmadığını düşünür.

Mine URGAN

'Mehlika Sultan' gibi bir iki şiiri ve bazı güzel dizeleri bir yana konulursa , Yahya Kemal'in geleneksel şiir kalıplarının dışına çıkamadığı kanısındadır.

Avni Dökmeç'in çıkardığı kaynak dersinin 1950 yılında yaptığı bir

soruşturmada döneminin önde gelen yazarlarına Yahya Kemal'in Türk devriminin şairi olabilir mi? sorusu sorulmuştur.

Bu soruya :

Suat TAŞER

Özü bakımından yeni bir dünya görüşü yeni bir insan anlayışı anlamına gelen Türk Devrimi'nin onun şiirlerinde bir nebze olsun yer almadığından , bu devriminin şairin duyuş ve ilham kaynaklarında yankısını bulmadığından , toplum hayatında ilerletici ve kalkındırıcı sanat anlayışında daima uzak kaldığından kökü mazide olan atiyim demesine rağmen , mazinin bir adım dahi ilerisine geçemediğinden Beyatlı'nın Türk Devrimi'nin şairi olamayacağı yanıtını verir .

Atilla İLHAN

Bir şairin ya etikle kemiğiyle kolları ve yüreğiyle bir devrimi yaratan fırtınanın içinde bizzat yaşayarak, ya da kalemi eline bir süngü gibi alarak savaşımların şarkısını söyleyerek devrim şairi olabileceğini, Yahya Kemal'in milli mücadeleye kadar olan meselelere hiç eline sürmediğini, milli kurtuluş harbine vatandaş olarak da sanatçı olarak da seyirci kaldığını, bu yüzden de devrim şairi olamayacağı yanıtını verir (Berk:2001,115).

Melih Cevdet ANDAY

Yahya Kemal'in devrim şairi olmak istemediğini, bu yüzden de bu soruya konu olamayacağı yanıtını verir. Ayrıca onu devrim şairi yapmak isteyenler şiiri ve devrimi sevmemekle suçlar.

Selahattin BATU

Yahya Kemal'in sosyal inkılapların şairi olmadığını, ama Türk Şiiri'nin inkılapçısı olduğunu düşünür. O günkü şiir anlayışının ve sanat aratılışlarının üzerinde çok büyük etkisinin olduğunu ifade eder.

3.1.1. Yahya Kemal Hakkındaki Düşüncelerin Tahlili

Yahya Kemal hakkında yazılanlar incelendiğinde ilk göze çarpan nokta onun siyasal kimliği ya da bürokraside aldığı görevlerden ziyade, şairlik yani sanatkarlığının gücüdür. Yahya Kemal'in İstanbul'a olan aşkı, İstanbul tasvirleri ve şiirlerindeki betimleyici ve mecazi güç birçok yazarın paylaştığı ortak fikirdir.

Birçok görüşe göre Beyatlı, Osmanlının son dönemine tanıklık etmiş, Cumhuriyetin kuruluşu ve milli mücadele döneminde aydın kimliği ile de öne çıkmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren ise sürdürdüğü elçilik görevleri ile yine bir çok kişi tarafından, çok yönlü kişiliği ile öne çıktığı vurgulanmıştır.

Yahya Kemal'in şiire olan katkısı kendisi hakkında yorum yapanlar için ortak fikir iken, Cumhuriyet devrimleri hakkındaki görüşleri ve duruşu konusunda fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Kimi görüşler, Mustafa Kemal ile farklı görüşlerde olmalarını kabul etse de onun milli mücadele yazıları ve yeni devletin farklı kademelerinde görev yaparak aslında, cumhuriyet devriminin kazanımlarından olduğunu savunmaktadırlar.

Buna karşıt görüşler ise, Yahya Kemal'in devrimlere karşı takındığı bazı tutumları örnek göstererek, muhafazakar kimliğini ön plana çıkarmaktadırlar. Yahya Kemal'in Türkiye'deki muhafazakar duruşun simgelerinden olduğu konusu bu görüşlerin odak noktasıdır.

Bazı görüşler ise Yahya Kemal'in sanatçı ve siyasi kimliğinden ziyade onun kişilik özelliklerinden hareket ederek, bazı yorumlarda bulunurlar. Bu görüşlere göre Yahya Kemal'in kibri, alınganlığı ve sanatına ilişkin diğer sanatçılara mesafeli yaklaşımı belirgindir. Ayrıca Yahya Kemal'in askerlik yapmaması ve savaşa katılmamasını eleştirenler, cumhuriyetçi yanına eleştirel yaklaşmaktadırlar.

Tüm bu farklı görüşlere rağmen Yahya Kemal'in siyasal düşüncelerini değerlendirmek konuya yaklaşımımızı daha da netleştirecektir.

3.2. Yahya Kemal Beyatlı'nın Siyasal Düşüncelerinin Tahlili

3.2.1. Siyaset Düşünürü Olarak Yahya Kemal

Yahya Kemal Beyatlı'nın ilk gençlik yıllarından itibaren siyasal düşünceleri, yaşadığı dönemin koşullarına paralel olarak sürekli bir gelişim değişim seyri izlemiştir. Tarihsel sürecin ve içinde yaşadığı çevrelerin tesiriyle belirli bir süreç sonunda olgunlaştırdığı siyasal fikirleri, belirli bir ideolojiyle düşünürü özdeşleştirmeyi engelleyen yazıları, şiirleri bir fikri akımın temsilciliği biçiminde nitelendirilemez.

Yahya Kemal Beyatlı belirli bir fikri sabiteye sahip olmaktan ziyade, yaşadığı toplumun içine girdiği bunalım döneminin bütün özelliklerini, sıkıntılarını ve sancılarını edebiyatçı kimliği ile yansıtmış bir şair-düşünür olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün yaşamını, sürekli düşünme, araştırma ve sorgulama süreci içinde geçirmiş olan Yahya Kemal, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına tanıklık etmiş diğer bütün Türk aydınları gibi siyasal sorunlara yönelik önemli bir fikri mesai harcamıştır.

Cumhuriyet öncesi dönemde doğrudan siyasal yaşam içine katılmayan Yahya Kemal, aslen siyasete çok sıcak bakmamış; ancak imparatorluğun parçalanma sürecine girmesi, büyük toprak kayıplarıyla sonuçlanan isyanlar ve savaşlarla çalkalanan ülkenin içine düştüğü buhran karşısında kalemiyle bir fikrîsel üretim sürecine dahil olarak, siyasal konularda bugün Türkiye'de hatırı sayılır bir muhafazakar, milliyetçi fikri birikime büyük katkılar yapmıştır.

Yahya Kemal Beyatlı, Osmanlı toplumunun içine girdiği derin bunalım yıllarında, dönemin bütün olumsuzluklarını yoğun biçimde hissetmiş; imparatorluğun hazin yıkılışına çözüm arayışları olarak gündeme gelen fikir

akımlarını yakından izlemiş; zaman zaman yazdığı yazılarla desteklemiş; asıl olarak da kişisel bir duruş geliştirerek, yaşadığı coğrafyada millet arayışına girmiş, eskinin yıkılışı karşısında yeni bir köken, kimlik arayışının sonucunda Türk Milletini, Türklüğü ve Anadolu'yu esas alan bir milliyetçilik fikrine ulaşmıştır.

Paris dönemi tecrübeleri Beyatlı'ya Avrupa ve Osmanlı düşünce iklimleri arasındaki farklılıkları kavrama becerisi kazandırmıştır. Yazar bu avantajla dönemine nesnel bir bakış açısıyla yaklaşmış, tarihsel gerçekler çerçevesinde somut fikirler geliştirmiştir.

Yahya Kemal Beyatlı'nın siyasi portresi resmedilirken, siyasette aktif rol almayan, yaşadığı dönemin sorunlarına siyaset üstü bakabilen, toplumun kültürel sosyal krize girdiği siyasal çöküş yıllarında devletine sahip çıkma arayışına giren, şahsına münhasır tahdidi bir millet kavrayışı geliştiren çizgilere rastlarız.

Yahya Kemal Beyatlı yaşadığı dönem boyunca siyasal açıdan, belirli bir konum belirlemekten ziyade, Türk Milleti'nin varoluş kaynaklarına yönelmiş; "Türklük Davası" olarak adlandırdığı Türk milletinin var kalma mücadelesine, edebiyatçı bir Türk aydını olarak katılmıştır. Siyasal yazıları, belirli bir siyasal ideolojinin doktrininden ziyade, millet ve vatan meseleleri ışığında yazılmıştır. Dönemin bütün aydınları tarafından Osmanlı'nın içine girdiği bunalım dönemine yönelik geliştirilen farklı bakış açıları içinde, Yahya Kemal politik-siyasal bir kimlik olarak karşımıza çıkmaz.

3.2.2. Türkiye'de Muhafazakarlık ve Yahya Kemal

Yukarıda genel olarak tartışılmaya çalışılan muhafazakarlık ve Yahya Kemal üzerinden Türk muhafazakarlığı, bütünüyle ciddi bir çalışmanın konusu olmamakla beraber, günümüze kadar gelen süreçte çok açık etkileri olan olgulardır. Bu yüzden, Türkiye'de muhafazakarlığın gelişimi üzerine

yapılacak analizler ve değerlendirmeler açısından Yahya Kemal'in siyasi kişiliği ve görüşleri önemli bir başvurun kaynağı niteliğindedir.

Türkiye'de muhafazakarlığın önde gelen simalarından biri olarak, düşün yaşamımızda çok önemli bir belirleyiciliğe sahip olan Yahya Kemal Beyatlı, milli birlik ve beraberlik vurgusu ağır basan milliyetçi yazıları yazmıştır.

Yahya Kemal, Türk Milliyetçiliği'nin, coğrafi terimlerle tanımlanan ırkçı olmayan bir vatan anlayışına ulaşmasında büyük katkıları olan milliyetçi, vatanperver bir Türk aydınıdır.

Yahya Kemal Beyatlı, manevi terimlerle tanımladığı bir milli kimlik, kültür ve tarih anlayışı ekseninde Türk milliyetçiliğinin biçimlenmesinde ve Cumhuriyet dönemi sonrasında gelişen sağ siyasal fikriyata önemli bir fikir zenginliği sağlamış; milliyetçilik ideolojisinin ırkçılıktan uzak, ulusal sınırlar içinde, birlik ve beraberliği esas alan dil, din, gelenek, tarih anlayışı temelinde algılanan muhafazakâr siyasal söylemin temel çerçevesini oluşturan bir düşüncenin gelişiminin başlatıcılarından birisi olmuştur.

Türklük ve İslamcılık ideolojilerinin 1071 Malazgirt Zaferiyle vatan haline gelmeye başlayan Anadolu toprakları üzerinde sentezi fikrini geliştiren Yahya Kemal Beyatlı, Türk düşün geleneğinde sentez arayışları çabalarının ilk müelliflerinden biri olarak görülebilir.

Müslüman Türk milleti tahayyülünün oluşumunda, büyük katkıları olan Yahya Kemal Beyatlı, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık ideolojileri ekseninde bölünen Osmanlı-Türk aydınlarına mesafeli bir tutum takınmış; Türk Milli kimliğini Müslümanlık ve Türklüğün bir tezhibi olarak konumlandırarak, aşırı fikri yönelimlerin siyasal ve toplumsal tehlikelerini vurgulamıştır. Yaşadığı dönemde farklı fikir çevrelerinden Yahya Kemal'i ayıran en belirgin nokta, tarihe, millete bakışının birleştirici, dayanışmacı ve bütüncül yaklaşımı olmuştur. Batıcılık ideolojisi, İslamcılık ve Türkçülük ideolojileri esas olmakla beraber, sürüp giden fikirsel mücadelelerin, birbirini dışlayıcılığı, Yahya

Kemal'in en çok üzerinde durduğu nokta olmuş; Batı karşıtlığı biçiminde beliren anti-batıcı yaklaşımları ise yaşadığı dönemi, şartları, dünyayı anlamayan sığ bakış açıları olarak değerlendirilmiştir.

3.2.3. Kemalizm ve Yahya Kemal'in Siyasal Duruşu

Türkiye'de 1930'lu yıllar, diğer zamanlara göre, farklı bir yapının kültürünü içermesiyle hala incelenmeye değer birçok konuyu barındırmaktadır. Bir devletin, bir ulusun kendisini yeniden ve "farklı olmaya çalışan" bir yöntemle kurgulamaya ve var etmeye yönelik çabaların yoğunlaştığı bu yıllar, ekonomik anlamda belirli bir içeriğe sahip politikalarıyla ve kültür alanındaki "tek sesli gözükmeye çalışan" söylemleriyle, üstyapıda bağdaşık bir görüntü sergileyerek, savaşlar ve değişimler geçirmiş bir toplumun artık yolunu belirginleştirdiği izlenimini vermektedir (Yıldırımaz:2003,9).

Bu tek sesliliğin analizini yapmaya başladığımızda, Yahya Kemal, hem bu tek sesliliğin oluşturulmasında gösterdiği katkı ve hem de bunu takiben de bazı yeniliklere muhalif duruş sergilemesiyle, kültür tarihi alanında önemli bir konuma sahiptir. Gerek Beyatlı'yı, incelerken gerekse Türk muhafazakarlığının süreçlerini açıklamaya çalışırken muhafazakar kimliklerin, Türk devrimine karşı geliştirdikleri tepki yada yaklaşım önem taşımaktadır.

"Devrime" karşı veya yandaş tavırlar geliştirme biçimlerinin, söz konusu edilen dönemlerin kendine özgü iklimlerinden etkilendiğini söyleyebiliriz. Bu çerçevede denilebilir ki, birbirinden farklı politik hareket imkanını sağlayan, çok sesliliğin meşru olduğu 1940'lı yılların sonundan itibaren gelişen dönemin ve 1980'lerden içinde bulunduğumuz yıllara kadar süren dönemin, kendine özgü kimlikleri vardır. Muhafazakarlık, bu dönemlerin her birinde kendini değiştirmiş, ilerleyen modernizmin gerektirdiği politik kurallara uygun biçimde kendi eylem alanını belirlemiştir (Yıldırımaz:2003,9).

Yahya Kemal'de bu anlayış yada kimlik tarzının öncülerindendir. Yenilikleri reddetmeyen ve hatta bizzat uygulayan şair aynı zamanda

dönüşümün yanında milli değer ve geleneklerin önemini de vurgulamıştır. Ayrıca Yahya Kemal bu görüşlerini belirtirken mebusluktan, elçiliğe kadar yeni Cumhuriyetin farklı kademelerinde görevler almış ve Mustafa Kemal ile görüş alış verişinde bulunma imkanını yaşamıştır.

Tarihsel olarak, Kemalizm ve muhafazakarlık arasındaki ilişki incelendiğinde, Türk muhafazakarları kesin bir şekilde Kemalizm ile çatışmaya girmekten kaçınmıştır. Daha çok onun içinde yer almayı tercih etmiştir. Bunun sebebi asıl olarak, muhafazakarlığın, genel tavırlarından birisi olan, mevcut siyasal sistemle eklemlenerek onun yolunu belirlemeye çalışmasından kaynaklanmaktadır. Kemalizm'in içeriğini belirlerken ortaya çıkan durum bağlamında, Cumhuriyet dönemine damgasını vuran tek ve kapsayıcı bir Kemalist projeden ziyade, birbirleri ile çatışan ve yarışan Kemalizm'lerin varlığından söz edilebilir (Yıldırım.2003,9).

Gerçekten de 1930'ların tek sesli gibi gözükken şartlarında birbirine alternatif olabilecek fakat hepsi de tamamen "Kemalizm" adı ile kuşatılmış düşünce sistemlerinin tümünün gelişen "devrim" şartlarını kendi ölçütleriyle yorumlayan "Kemalizmler" olduğunu söyleyebiliriz.

Ahmet Okay, Türkiye' de gerçekçi edebiyatın geçirdiği evreleri de incelediği eserinde,1925-40 yılları arasındaki düşünsel alanın ve aydınların ideolojik olarak kontrol altında tutulmasından bahseder (Okay:1986,338) .

Bu kontrol yukarıda da bahsedildiği gibi Kemalizm sınırları içinde kalmak olarak özetlenebilir. Bu "çoğunlukla" şiddete dayalı bir düzenleme değildir. Çünkü, Okay'ın sözleriyle "rejim yaşayabilmek için ve bunu sağlayabilmek için şiddete dayalı baskı uygulamasından elden geldiğince kaçınıyordu.Aynı şekilde, bu olay, aydınların açık siyaset olanağından yoksun bulunmaları dolayısıyla, kültür alnına yönelmelerine yol açıyordu".

Gerçekten de 1930'lu yıllarda devlet organları dışında yayımlanan politik içerikli dergi sayısı yok denecek kadar az ve kısa ömürlü olmuştur. Daha

sonra karşımıza, edebiyatçı kimlikleriyle beraber,bazen daha baskın bir biçimde, politik kimlikleriyle çıkacak olan aydınların çoğu, bu dönemde edebiyat ve kültür merkezli dergiler çıkarmıştır. Bütün bu dergilerin ortak özelliği ise, hiç birinin sadece edebi ve kültürel konular içermiyor olmasıdır. Farklı sesler ve gidişatı farklı yöne çekmek isteyen kimseler bu dergilerde toplanarak, kendilerini,açık olan tek alanda, edebiyat ve kültür, alanında gerçekleştirmek çabasıındaydılar (Yıldırımaz:2003,18).

Daha sonra muhalif hale gelecek olan kişilerin birlik oluşturması ilk defa bu dergiler yoluyla olmuştur. Bu dergilerde Ahmet Oktay'ın ilgisini çektiği diğer bir noktada, daha sonra birbirinden farklı ideolojik yaklaşımlarla ortaya çıkacak olan insanların,bu dönemde"zorunlu" bir birlikteliği olduğudur.

3.2.4. Milliyetçilik ve Yahya Kemal Beyatlı

Sahip olduğu tarih bilgisinin derinliği ve Fransa deneyimi, Yahya Kemal'in tarihsel ve toplumsal gerçekliğe sahip çıkan, gerçekçi ve soğukkanlı bir tavır geliştirmesinde büyük rol oynamıştır. İmparatorluğun çöküş döneminde politik, pratik kaygılardan ziyade, kendi toplumunun tarihine, geçmişine nesnel bir bakış açısı ile siyasal, toplumsal sorunların aşılabileceğine inanmıştır. Taklit noktalarına varan batıya hayranlığa da , geçmişe sıkı sıkıya bağlı, bugünü değerlendirmeye olanak tanımayan gerici bir gelenekçiliğe büyük bir kuşku duyan düşünür, geçmiş ve gelecek arasında yaşadığı dönemin tarihsel gerçekleri ışığında sağlam bir köprü kurmak çabasına girişmiştir. Bu bağlamda, Yahya Kemal, gerici reaksiyoner muhafazakarlık anlayışlarına da, ırkı milletin asli unsuru olarak sabitleyen, belirsiz ve tarih dışı bir vatan kavrayışı ekseninde tanımlayan ırkçı-turancı milliyetçilik anlayışlarının da karşısında olmuş; milli, manevi değerlerini bilen, geçmişin ışığında geleceğini arayan şuurlu bir Türk Milliyetçisi olarak kabul edilmelidir. Batıyı batı yapan değerlerin kültür, tarih ve geçmişe sahip çıkan bir değerler sistemi olduğunun idrakiyle, batıya karşı Türk Toplumunda oluşan hayranlık, Yahya Kemal tarafından olumsuzlanır.

Türklüğün 1071 yılından itibaren yurdu haline getirdiği Anadolu, Yahya Kemal için asıl vatanıdır. Türklüğün kurduğu en büyük devletlerden biri olarak Osmanlı İmparatorluğu, devlet ve millet anlayışıyla hem İslam'ın hem de Türklüğün en güzel sentezini oluşturmuş köklü bir medeniyettir.

Osmanlı Tarihi ile Cumhuriyetin kuruluşu arasında bir kopuş ilişkisi olarak kurulan Türklüğü Yahya Kemal, bir devam olarak görür. Türklüğün tarihsel koşulların bir sonucu olarak, sürekli değişim içinde devamlılığı olarak gördüğü Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, Türk milletinin yeni hayat hamlesini temsil eder. Türk milletinin, millet olma şuurunun gelişiminin doruk noktası, milli mücadele yıllarıdır. Yahya Kemal için, Osmanlı saltanatının yıkılışı, tarihsel değişim gerçekliğinden ayrı düşünülmez. Dünya tarihinin geldiği yeni bir kırılma noktasında ulusal milliyetçilik temelinde örgütlenen Türklüğün, uluslar arası mücadelelerle Anadolu toprağına sahip çıkışı, Yahya Kemal için aynı zamanda düne sahip çıkışını da ifade eder. Ancak bu dün yani mazi, millet olmanın şuru yani Türklüğe sahip çıkış anlamında bir dündür. Yahya Kemal için esas olan, dünden bugüne Türklüğün tarih sahnesinde ordu-millet anlayışı temelinde varoluşudur. Belirli bir tarihsel dönem Yahya Kemal için hiçbir zaman altın çağ, geri dönülmesi gereken bir mazi olmamıştır. Türklüğün şanlı mazisi, Yahya Kemal için Türklük şuurunun vücut bulduğu bir tarihsel süreçtir.

Yahya Kemal düşüncesinde bugüne ışık tutacak, bugünde geleceğini arayacak olan Türk Milleti'nin kendini bilen şuru olarak dün, yüceltilir. Bu bağlamda, Turancılık, İslamcılık ekseninde savunulan görüşler, Türk Milleti'nin tarihsel gerçekleriyle örtüşmeyen birer fikir akımı olarak ele alınır. Yahya Kemal için vatan, hiçbir zaman bir nazariye olmamıştır. Kendi deyimiyle, toprak, cetlerin mezarları, Müslüman Türk'ün kurduğu camilerin yerleridir. Vatan ne fikri bir kurmaca ne de ümmetçiliğin sonucu olarak esas alınmayan bir dini cemaat olmuştur. Yahya Kemal, Türk milletinin tarih boyunca yarattığı ve yaşattığı milli ve dini değerlere içtenlikle bağlı bir düşünür olarak, millet anlayışını vatan sevgisiyle yaşadığı coğrafyayı

kucaklayan insanların üzerine oturtur. Kan, renk, gibi ırkçı terimlerle bir millet anlayışının tehlikelerine, üstünlük arayışlarına karşı çıkmıştır. Manevi, kültürel terimlerle tanımlayan Türklük, İslam dinini kendi milli hasletleriyle yoğurarak, Müslüman Türklüğün en iyi sentezini oluşturmuştur.

Dolayısıyla Türklüğü İslamiyet’le yoğuran milli bir Türk tezhibine ulaşan Yahya Kemal, farklı fikir akımları üzerinde harcadığı mesai sonrasında, Türk’lerin kendine özgü yorumlarıyla algıladığı Müslümanlığın milli kimliğin kurucu unsurlarından biri olarak, manevi dünyamızın kuruluşundaki belirleyiciliğini vurgulamış; İslam Dinini ve Türklüğü, birbirini güçlendiren harmoni olarak millet temeline oturtmuş, buradan da Müslüman Türk kimliğine ulaşmıştır.

Fransa’da yaşadığı yıllarda Yahya Kemal Beyatlı, kendi geçmişinin gerçekliğini kavramaya başlayarak, Osmanlı toplumunun özgüllüğünü, Türk m, Milleti’nin ırkçı olmayan yüksek Türk şuurunun tahdidinin gerekliliğini, milleti millet yapan unsurların önemini fark etmiştir. Balkan Savaşları sonunda Türkçülük akımının Osmanlıcılık akımı karşısındaki fikirsel mücadeleleri ile birlikte, tarih ve millete dair Türkçü vurguları ağır basan Türk Ocağı çevresinden farklı bir milliyet ve vatan fikrini olgunlaştırmıştır.

Türklüğe ve Türk Tarihine dair geliştirdiği özgül bakış açısı, dönemin siyasal sorunlarına pratik cevaplar üretmeye dönük politik kimlik arayışları olarak nitelenebilecek bir özellik taşımaz. Yahya Kemal, yaşadığı dönemin koşullarını, dönün tarihini, Avrupa medeniyetini anlamaya çalışan, Türklüğe ve Türk Tarihi’ne ilişkin bütünlüklü cevaplar verme çabasında olan bir düşünür olarak, tarihin önemini kavramış ve milli kimliğin unsurlarını güçlü bir tarih anlayışından tespit etmeye çalışmıştır.

Yahya Kemal’in düşüncesinin ayırt edici yönü, geçmişe sahip çıkan bir bakış açısından dünde en mükemmel haliyle vücut bulmuş, bir medeniyet inşa etmiş Türklüğe, dünya siyasal sürecinde yeni bir hamle, yeni bir diriliş kazandırma arayışına girmesidir. “Tarih ortasında Türklüğü aramak” fikriyle

Türkiye Tarihini 1071 yılından başlatan Yahya Kemal, bu tarihten sonra yeni bir coğrafyada filizlenen milli hayatı esas almış; vatani yaşanılan toprakla özdeşmiştir.

Süreklilik halinde, 1071 yılından beri vücut bulmuş bütün oluşumları Türk sayan Yahya Kemal, Balkan Savaşları sonrasında Anadolu'yu vatan olarak görmüş; Anadolu coğrafyasında Türklüğün devamlılığı için yeni bir hayat hamlesinin vücuda gelmesi yolunda çalışmıştır. Yahya Kemal'in Irkçılıktan uzak Türkçülük anlayışının özü, kültürel terimlerle tanımlanan bir Türk Milliyetçiliği'ne dayanmaktadır.

Millet şuuruna sahip olan herkesi Türk olarak kabul eden şair, birleştirici, bütünleştirici bir milliyetçilik anlayışını olgunlaştırmıştır.

Yahya Kemal Beyatlı'nın siyasal düşüncelerini, hiç kuşkusuz, yaşamın erken dönemlerinden itibaren farkına vardığı tarihi gerçekliğin önemi, büyük ölçüde biçimlendirmiştir. Milliyetçilik ideolojisinin dünya siyasetinde kazandığı hakimiyetin uluslararası büyük bir rekabeti yoğunlaştırdığı yıllarda yaşamış olan düşünür, hiç kuşkusuz kendi dönemi içinde tarihin önemini kavrayan önder insanlardan birisi olmuştur.

Yahya Kemal'in siyasal bakış açısının biçimlenmesinde çok büyük bir yeri olan tarih, vatan millet anlayışı, kendi dönemi aydınlarından özgül, gerçekçi bir temele oturan tutarlı ve bütünsel bir bakış açısı üretmesine olanak sağlayarak , Yahya Kemal'e bugün sahip olduğu özgül yeri vermiştir.

Geçmişten geleceğe uzanan bir milli değerler bütünü olarak tarih Yahya Kemal için, yaşadığı topraklar üzerinde millet tarafından süreç içerisinde oluşturulmuş duygu, düşünce, gelenek, din, tarih, dil gibi öğelerin bütünü olarak medeniyet bir senteze karşılık gelmektedir.

Yahya Kemal, geçmişin önemi çok iyi kavramış bir düşünür olarak, 1071 Malazgirt Zaferi'nden 1923 yılına dek Türklüğün 900 yıllık mazisini geleceğin aynası olarak görmüş; Cumhuriyet'in kuruluşu ile Türklüğün başlattığı yeni

hayat hamlesinin geçmişin ışığında biçimlenmesi gerektiğini, milleti millet yapan “bizlik” şuurunun devamlılığını, cumhuriyetin geleceği açısından temel almıştır.

Anadolu, Yahya Kemal için, Türkiye Türk’lerinin tarihinin başlangıcı olarak 1071 yılından bugüne dek tek gerçek vatan olarak kalmış, tarihi de süreç içinde Anadolu’yu biz yapan bir akış içinde algılamıştır. Turancı fikirleri nazari olarak gören Yahya Kemal, hakiki Türkçülük olarak nitelediği Türk Milliyetçiliği’ni 1071 yılından başlatarak vatan-millet-toprak ekseninde hayali olmayan bir milliyetçilik anlayışına ulaşmıştır. Milleti millet yapan tarihi, ilerlemenin olmazsa olmazı olarak gören Yahya Kemal geçmişe karşı tutucu bir bağlılıktan uzak, srekliplik içinde kopuşları gerçekçi bir biçimde kabullenmiş bir düşünür olmuş; Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılışını soğuk kanlılıkla kabllenebilmiştir. Önceleri hükümet karşıtı olarak algıladığı Jn Türk hareketinin Türk Milleti’nden kopukluğu, milletler gerçeğini sezemeyişi karşısında Rumların, Bulgarların Abdülhamit’i değil, Türk Milleti’ni yıkıma götürdüğünü anlamış ve millet bilinci geliştirmeye yönelik bir çabaya yönelerek Türk Milleti gerçekliğine ulaşmıştır.

Yahya Kemal’in millet anlayışi, coğrafi sınırları olan bir toprak parçası üzerinde sürdürülen bir yazgı ortaklığı üzerinden temellenir. Muğlak ve müphem olarak gördüğü Turancılık, Yahya Kemal için Türklüğün şuurlu bir kavranışi olmaktan öte bir hayaldir. Yahya Kemal, bir dönem tesirinde kalmış olsa da daha sonrasında Türkçülüğün İmparatorluğun kş yıllarında politik pratik kaygılardan doğmuş bir çözüm arayışi olduğunu kavramış, mevcut sorunların çözümüne gerçekçi bir yanıt üretmekten ziyade, ırk yönü ağır basan Türkçülük akımının milletin zararına bir akım olduğuna kanaat getirmiştir. Yahya Kemal’in dşncesi açısından ırk milliyetçilik anlayışi, tarihsel temelden yoksundur. Büyük Osmanlı İmparatorluğu tek milletten teşekkül bir toplum olarak döneminin en güçlü İmparatorluğu haline gelmemiştir. Irk milliyetçilik ideolojisi, topluma büyük zararı olmuş, tarih dışı zayıf bir arayıştır.

Türklük bilincinin yerleşmesine büyük katkıları olsa da Yahya Kemal tarafından benimsenmeyen ırkçı Turancı fikir akımları, tarihin sınavından geçmemiştir.

3.2.5. Batıcılık Olgusu Karşısında Yahya Kemal'in Duruşu

Yahya Kemal, tarihsel gerçekliğe yüzünü döner ve milleti millet yapan unsurları somut tarihsel gerçeklik içinde arar. Yaşadığı dönemin fikir çevreleriyle özellikle de Ziya Gökalp tarafından çerçevesi çizilen Türkçülük ideolojisinden uzaklaşan Yahya Kemal, Osmanlı Devleti'nin Bulgar, Arnavut milliyetçiliklerinin hız kazandığı bir dönemde milliyetçilik anlayışını olgunlaştırır. Batıcılık, Tanzimat'tan beri sosyal yaşama dair fikirler, meseleler çerçevesinde özellikle edebi eserlerde kendini gösteren bir üçüncü çözüm arayışı olarak Yahya Kemal'e taklidi bir girişim olarak görünür.

Yaşadığı Avrupa yıllarında, Batıyı yakından tanıma fırsatı bulan Yahya Kemal'in batıcılıkla ilişkisi de vatan, millet ve milliyetçilik gibi kaynağı Fransız devriminde olan kavramların bir millileştirmeye tabi tutularak kurulabilir. Batıdan gelen ve yoğun tartışmalara yol açan vatan kavramı millet fikirleri etrafında yoğunlaşan Yahya Kemal'de millet olma şuuruna varmış bir medeniyetin sentezi olarak benimsenmiş; Balkanlarda ve Avrupa'da millet olma yolunda girilen mücadelelerin ehemmiyetini erken dönemde fark ederek kendi yaşadığı toplumun realiteleri üzerinden bir milli vatan, Türk milleti şuuruna ulaşmıştır. Yahya Kemal için Batı, Kendi tarihsel tecrübelerinin sonunda millet olmanın idrakine varmış, kimliğini tarihinden ve kültüründen kopmaksızın kurmuş bir medeniyet olarak, tarihsel geçmişim üzerinde yükselen bir üstünlüktür.

Yahya Kemal bu bağlamda Batıcılık akımını taklidi bulmuş, Avrupa'nın kendine has kültür ve tarihin Avrupa'yı Avrupa yapan temel gerçeklik olarak algılamadığını düşünmüştür. Batıcılığa bir kurtuluş fikri olarak bağlanmayı büyük bir yanılgı olarak gören Yahya Kemal, batıyı reddetmeyen ancak batıda yükselen milliyetçilik akımının ardında yatan düşünsel temelleri

anlamaya yönelik araştırmacı bir bakış açısı üretmiştir. Batıcılık, Yahya Kemal için Osmanlı toplumunun içine düştüğü çıkmazı derinleştirebilecek yanlış bir batı algısının ürünüdür. Yahya Kemal batıcılık akımı karşısında Osmanlı devlet sistemini, tarihini araştırmaya yönelir. Batıcı düşünceye körü körüne bağlanmanın yanlışlığını sık sık dile getirmiş olan düşünür, kendi kültürünün batı kültürü ve medeniyeti kadar zengin ve köklü olduğunu vurgulayarak doğu-batı karşıtlığı olarak biçimlenen bir siyasal bakış açısından da uzak durmuştur. Tam tersine Yahya Kemal için batı, kendi milli kimliğinin idrakine varmasına yardım eden önemli bir role sahip olmuştur.

Dolayısıyla Yahya Kemal Beyatlı, Türk Siyasal düşününde ulusal terimlerle tanımlanan çağdaş bir milliyetçilik anlayışının Cumhuriyet öncesinde kurucularından birisi olarak görülebilmektedir. Cumhuriyet Türkiye'si bu bağlamda, yeniden doğmak, eski varlığı ile alakayı kesmeden, ona yeni bir hayatın aşılması olarak benimsenmiştir.

Yahya Kemal için batıya yüz çevirip maziye saplanan, eski dünyayı tek gerçekçilik olarak tutucu bir biçimde sahipleneler eskide kalmaya mahkûmdurlar. Yahya Kemal, yeni kurulan cumhuriyeti, saltanatın sona erişini, yeni dünyanın Türklüğe dair birer realitesi olarak görmüştür. Kendi kimliğini, tarihin, kültürünü unutturacak derecede batı hayranlığının tesirinde kalmaktan kendini uzak tutan Yahya Kemal, batıcılık meselesine dair tutarlı bir yanıt üretebilmiştir.

3.2.6. İslamcılık İdeolojisi Açısından Yahya Kemal

Geçmişini bir İslam-Türk tarihi olarak kurgulayan Yahya Kemal için dinin sahip olduğu önem, İslamcılık ideolojisinde belirginleştiği biçimiyle milleti millet yapan ana kurucu eksen olarak algılanmakta, din bir iman ve inanç meselesi olarak, millileştirilmiş bir din anlayışı biçiminde ortaya çıkmaktadır. Daha sonraki yıllarda Türk muhafazakarlığı açısından belirleyici olan sentez girişimlerinin başlangıcı olarak görülebilecek Türk-İslam Sentezi söylemi biçiminde bir söyleme ulaşan Yahya Kemal, Türkçülük ideolojisi gibi

İslamcılık akımına da mesafeli olmuştur. Türk milletinin Müslümanlığını, milli kimliğin asli kurucu öğelerinden biri olarak gözden uzak tutulması gerektiğini vurgulamıştır.

Dolayısıyla Yahya Kemal'de din mefhumu, vatan ve millet mefhumlarından ayrı düşünölemeyecek bir önemde ölümlüne dek korunmuş , milli değerlerin yanında manevi değerlerin bugün için de korunması anlamında gelenek ve dine bağılılığını açık açık vurgulanmış; dini milletin ayrılmaz bir parçası olarak tanımlanırken, dine yönelik fikirleri toplumsal, kültürel kimlik çerçevesinde öne çıkarılmıştır.

Düzen dışı, devlet karşıtı dini bir anlayış karşısında millet tanımını dini değerler ekseninde biçimlendiren Yahya Kemal'in dine yönelik yaklaşımı sağ siyasal yaklaşımlar için hakim hale gelen söylem biçimiyle bugün hala güncelliğini korumaktadır.

Türk Milleti'nin tekamölünde, ordu, millet anlayışı ile birlikte Türklüğü ayakta tutan iman gücü olarak Müslümanlığın manevi değerler manzumesinin modernleşme ve değişimden uzak yorumları Yahya Kemal için, cehalet, irticaya amil bir tehlike olarak Türklük şuurunu zayıflatan bir gericilik anlayışının kaynağı olarak görölmüştür.

Türklerin anlam dünyasını oluşturan manevi değerler sisteminin yapı taşlarının başında gelen Müslümanlık, Yahya Kemal için Türk Milleti'nin ruhudur. Ancak bu ruh, kültürden, tarihten ve toplumdan değerler sisteminden ayrı bir bütönlük teşkil etmez.

Yahya Kemal ulusu ve kültürü oluşturan öğelerden birisi olarak gördüğü Müslümanlığın ehemmiyetini siyasi yazılarında, şiirlerinde vurgulamış olsa da ulusu oluşturan en temel öge olarak toprak birliği ve toprak üzerinde yaşayan insanları esas almıştır. Yahya Kemal'in tarihsel bakış açısının temelinde yer alan kültürel bir süreklilik çerçevesinde Türk Ulusu, Kültürü 1071 yılından sonra biçimlenmeye başlamış; Türk milli kültürünün Anadolu ve Rumeli'de

yaşayan bütün insanlar tarafından biçimlendirildiğini ifade ederek, Türk milli kültürünün kaynağını tarihsel süreç içinde aramış; hayali bir köken arayışı içine girmemiştir.

Dolayısıyla Yahya Kemal'de esas alınan eksen, Anadolu Selçuklu ve devamında kurulan Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına dek tarihsel süreç içinde ortaya çıkan Müslüman-Türk terkididir. Türklerin kendi Müslümanlık anlayışlarının verdiği iman gücüyle sağlamlaşan Türk Milliyetçiliği yeni bir inkişaf evresine girmiştir. Yahya Kemal, Osmanlı Devleti'nin yıkılış sürecinin sonlarında, bütün mesaisini söz konusu millileşme, milli bir kültür temelinde oluşturduğu Türk milliyetçiliği fikrini geliştirme yolunda geçirmiştir.

Yahya Kemal Beyatlı'nın din meselesi ile ilgili görüşleri vatan ve millet anlayışından ayrı bir biçimde düşünülemez. Manevi boyutta Türklüğü güçlendiren Müslümanlık, Türklüğün tarihsel süreçte eklemlediği kimliğin ve kültürün en temel kurucu öğelerinden biridir. Müslüman Türklüğün bir tezhip olarak birbirinden ayrılmayacak bir bütünlükle milli kimliğin kültürel temellerini belirleyen ana eksenlerden birisidir.

Yahya Kemal din meselesine dogmatik bir biçimde yaşamının hiçbir biçiminde yaklaşmamıştır. Milli manevi terimlerle tanımlanan kültürel ahlaki değerler sistemimizin belirleyicisi olarak Müslümanlık, Yahya Kemal için vicdani bir mesele, bir iman gücü olarak algılanmaktadır. Siyasal-sosyal sistemin manevi dayanaklarından birisi olan din, bireysel ve toplumsal yaşamın yapıcı gerçeklerinden birisi olarak Türklüğü besleyen en büyük hazinelerinden biri olarak görülür. Kurtuluş savaşı yalnız maddi değil manevi bir gücün yani iman gücünün keskinliğiyle kazanılmıştır. Yahya Kemal'e göre Osmanlı İmparatorluğu'nun bir cihan hakimiyetine dönüşmesinde sahip olunan iman gücü, Türklüğün manevi boyutunu oluşturan din, en belirgin öğe olarak karşımıza çıkar.

“Bir milliyetçi tarihe değil, milliyetinin tarihinde meftundur.” (Beyatlı, 1975: 1). Diyerek, tarihsel bakış açısını milletin ve ırkın tarihi olarak ikiye ayırarak

kurmuş olan Yahya Kemal, tarihi kendi kullandığı tabirle “mefhume” olmaktan çıkartarak, gerçekçi ve reel tarihe atıfla oluşturduğu milliyetçilik anlayışlarına yakın bir ulusallık düşüncesine sahip olarak eski gelenekle yeni Türk geleneğini uzlaştırmaktadır. Milleti, millet halinde bir arada tutan Müslümanlığı, modern çağda bir inanç ve iman gücü olarak yeniden kuran Yahya Kemal:

“Zaman mazi, hal ve istikbal diye üçe taksim edilirse de bu çok itibari bir taksimdir. Sabit olan şey üçe taksim edilebilir; lakin daima yürüyen bir şey üçe taksim edilemez. Hal dediğimiz şey, yarından sonra mazi olacaktır” (Beyatlı, 1964: 64) .Diyerek modern bir zaman kavrayışı geliştirmiş; “Hakikatte mazi, hal ve istikbal yoktur, Ortada bir ‘imtidad’ (süreklilik) vardır” diyerek modern tarihsel bakış açısının Türkiye’de öncülerinden biri olmuş; Türk Milliyetçiliği’nin modern bir yorumu olarak değerlendirilebilecek bir Türk aydınının öncülüğünü yapmıştır.

SONUÇ

Yahya Kemal Beyatlı, bugün Türk muhafazakarlığının kurucu simalarından algılanan Türk Edebiyatı'nın en önemli şairlerinden biri olarak, Türkiye'de muhafazakar, milliyetçi sağ siyasal akımlara pek çok açıdan büyük bir tesir yapmış milli şairimizdir. Çocukluk yıllarından itibaren şuurlu bir düşünce çabasını ölümüne dek sürdürmüş olan Türk Edebiyatı'nda büyük ağırlığa sahip toplumsal ve siyasal açıdan içinde yaşadığı ülkenin, toprakların sorunlarını edebiyatçı yönüyle ele alarak toplumcu milliyetçi bir vatan şairi olarak milli edebiyatımızın kuruluşunda büyük katkılar yapmıştır.

Daha çok edebiyatçı kimliği ile tanınmış toplumsal, siyasal meselelere uzak kalmamış Beyatlı , pek çok eleştiri almış bir o kadar da yüceltilmiş bir şair/düşünür olarak bu tezde siyasal açıdan değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Osmanlı'nın son döneminde siyasal ve sosyal sorunlara bir çözüm arayışı olarak politik pratik kaygıların ağır basmasıyla gelişen İslamcılık Türkçülük ve Batıcılık İdeolojilerin fikirsel mücadelelerinin yaşandığı bir ortamda ülkesine dönen Beyatlı Fransız İhtilali ile hızlanan , Osmanlı İmparatorluğu'nda büyük toprak kayıplarıyla sonuçlanan milliyetçilik hareketlerinin en hararetli zamanlarında Türkçülük ideolojisinin merkezi olan Türk Ocağı ile yakın bir ilişkiye girmiş , Türklük, millet kavramlarına bir hayli kafa yormuştur. Ülkesine döndüğü zaman yakından tanıma fırsatı bulduğu Avrupa Kültürü ve Milliyetçiliğini Türk Kültürü ve Milliyetçiliği ile kıyaslamış , ırkçı olmayan bir Türkçülük anlayışı ekseninde milli, manevi değerlerine bağlı, Müslümanlığın milletin kurucusu unsurlarından biri olarak formüle edildiği, coğrafi bir vatan kavrayışına ulaşmıştır.

İttihat ve Terakki Partisi'nin tek parti haline geldiği Babali sonrasında Osmanlı fikirlerin iflasıyla birlikte devletin yöneldiği Türkçü politikalara mesafeli bir tutum geliştiren Yahya Kemal, Osmanlı İmparatorluğu'nun Anadolu coğrafyası esasında kurduğu büyük imparatorluğun Türklüğün

ulaştığı en mükemmel medeniyet derecesi sayıp, Türk tarih anlayışını merkeze alarak, 1071 Malazgirt Meydan Muharebesiyle başlattığı Türkiye Türklüğü'nün devamlılığını, geçmişine sahip çıkan yeni bir hayat hamlesinin inşasında görmüştür.

Bu bağlamda, Türklük ve İslamiyet arasında kurulan bir sentez olarak Müslüman Türk kimliği temelinde bir millet olma şuuru yolunda çalışmaya yönelerek, pek çok şiir, makale yazmış; siyasete karşı duyduğu kuşkulu tavra rağmen politik yazılarla bir mücadele ruhunun oluşması yolunda çaba sarf etmiştir. Türk'lerin, tarihsel süreç içinde vücuda getirdiği medeniyetin zenginliğini, İslam'ın Türklüğün var oluşunda oynadığı önemli rolü vurgulamış olan büyük şair İstanbul'la özdeşleştirdiği "Yüce ve Büyük Türk Milleti" kavrayışını şiirlerinde ve makalelerinde yaşatmış; Türk Milleti'nin tarihten o güne dek getirdiği medeniyetin büyüklüğü ve zenginliğine sahip çıkacak şuurlu bir milletin yeniden doğuşu olarak gördüğü milli mücadeleyi yazılarıyla sonuna kadar desteklemiştir.

Yahya Kemal Beyatlı, esas olarak siyasal bir ideolojinin doktrinerliği biçiminde karşımıza politik bir düşünür olarak çıkmaz. Siyasal düşünceleri, ilk gençlik yıllarından milli mücadele dönemine kadar belirli bir gelişim, değişim ve olgunlaşma seyri izlemiş olup, belirli bir siyasal kimliğe oturtulabilecek bir düşünür değildir. Ancak, düşün yaşamı boyunca geliştirdiği siyasal fikirlerinin , milliyetçi muhafazakar bir çerçeve içine oturduğunu, özellikle de ölümünden sonra muhafazakar bir figür haline geldiğini söyleyebiliriz.

Yahya Kemal Beyatlı'nın milletin tarihini, ırkın tarihinden ayıran coğrafi temellerle tanımladığı vatan kavrayışının taşıdığı anlam, düşünürü döneminin Turancı, Türkçü siyasal fikirlerinden ayırır. Müslümanlığı milli varlığının kurucu öğelerinde biri halinde bir iman ve inanç meselesi olarak, siyasal fikirlerinin merkezi haline getirmeyen maneviyatçı yönü ağır basan din anlayışını da İslamcılık fikriyatının dışına çıkarır.

Yahya Kemal'de asıl olan vatan ve millet anlayışı, Türk Tarihi'ni Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Türkiye'si ile birlikte süreklilik içinde bir Türklük davası olarak algılaması onun milliyetçilik düşünce ekseninin ana damarı haline getirmektedir.

Yahya Kemal Beyatlı, gelenek ve din konusunda batı ile kurduğu rabita ile değişimin kaçınılmaz olduğunun farkında olan yüksek bir tarih bilinci ile Türk Tarihi'ni belirli bir dönemde sabitlemez. Dünyada yaşanan siyasal gelişmelerin dikkatli bir izleyicisi olan Yahya Kemal 19.yy. sonlarında milliyetçilik ideolojisini, milli, manevi değerlerle tanımladığı bir Milli Türk Kimliği ekseninde Balkan Savaşları koşullarında yorumlayarak, Balkan Savaşları sonrasında Batılı bir Osmanlı aydını olarak geldiği vatani için gerçekçi bir milliyetçiliğin tasarımında önemli fikirsel katkılar yapmıştır.

Geleneğin kültürel bir süreklilik olduğuna işaret eden Beyatlı, saklamak, aynen muhafaza etmekten ziyade , özünü modern zamanlarda yeniden üretmek gerektiğine inanmıştır. Aynı zamanda geleneği Türk Milleti'nin yeni inkılaplar üretebilmesinin kaynağı olarak ele almıştır.

Türkiye'de milliyetçilik ideolojisinin ayrışma sürecinde ortaya çıkan Türkiye Milliyetçiliği'nin fikri müelliflerinin başında Yahya Kemal gelmektedir. Tarihe karşı geliştirdiği, sınırlı, somut ve reel bir değişim içinde süreklilik anlayışı, onu Selçuklu Osmanlı İmparatorluğu ile meydana gelmiş kültürel bileşimi esas almaya yönelmiştir.

Cumhuriyet dönemi sonrasında Kemalist Milliyetçilik anlayışı ve devrimleri karşısında muhalif bir tarz açıkça benimsememiş olan Yahya Kemal, Kurtuluş Savaşı öncesindeki politik tavrını yani siyasete aktif olarak katılmaktan ziyade kendi kişisel konumunu belirginleştiren birleştirici ve yapıcı rolünü sürdürmüştür.

Milli Mücadeleyi bir ulusal kurtuluş savaşımı olarak kalemiyle destekleyen şair, sağ siyasal ideolojilerinin söylemlerinin kuruluşunda

belirginleşen vatan ve millet anlayışını yerleşmesine önemli katkılar yapmıştır. Cumhuriyet'in kurumsallaşma sürecinde zaman zaman dile getirdiği eleştiriler, muhafazakarlığın gelişim seyrinde pek çok düşünüre ilham kaynağı olmuştur.

Yahya Kemal'in cumhuriyetin kurucu kadrolarının esas aldığı ulus-devlet projesi ekseninde ilerlemeyi kopuşla mümkün kılan modernist yaklaşımlarına alternatif olarak, devamlılığa, mazinin kıymetine vurgusuyla gelenekçi modernleşme söyleminin hakim kodu olan değişme, yenileşme anlayışı, hala önemini sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

AYDA, Adile, Yahya Kemal Beyatlı'nın Fikir ve Şiir Dünyası, Hisar Ankara, 1979

BANARLI, Nihat Sami, Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası, Sayı2, İstanbul, 1968

BELGE, Murat , “Muhafazakarlık Üzerine”, Türkiye’de Siyasal Düşünce: Muhafazakarlık, İletişim Yay, İstanbul,2003

BERK, Kemal, Yahya Kemal Beyatlı “Yaşamı ve Yapıtlarını Okuma Kılavuzu”, Tarih ve Özne, İstanbul, 2001

BEYATLI, Yahya Kemal, Aziz İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005

BEYATLI, Yahya Kemal, Çocukluğum, Gençliğim Siyasi ve Edebi Hatıralarım, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1999

BEYATLI, Yahya Kemal, Edebiyata Dair, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1984

BEYATLI, Yahya Kemal, Eğil Dağlar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005

BEYATLI, Yahya Kemal, Kendi Gök Kubbemiz, Yapı Kredi Yayınları İstanbul, 2003

BEYATLI, Yahya Kemal, Mektuplar Makaleler, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1977

BORA, Tanıl- GÜLTEKİN, “Murat Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce,” Cilt 5 Muhafazakarlık, İletişim, İstanbul, 2005

ÇAĞLAR, Behçet Kemal, Hayat Tarih Mecmuası, Sayı 2 İstanbul, 1968

ÇETİN, Halis, “Gelenek ve Değişim Arasında Türk Modernleşmesi”, Doğu Batı:Modernliğin Gölgesinde Gelenek, Yıl:7, Sayı:25, Doğu Batı Yay, İstanbul, 2004 Kasım, Aralık, Ocak

ÇİĞDEM, Ahmet, “Muhafazakarlık Üzerine”, Toplum ve Bilim: Türk Muhafazakarlığı, Sayı:74, Birikim Yay, İstanbul,1997

ERBAŞ, Hayriye,”Gelişme Yazını ve Geleceği”, Doğu Batı: Türk Toplumu ve Gelişme Teorisi, Yıl:2, Sayı:8, Doğu Batı Yay, 1999 Ağustos, Eylül, Ekim

HELVACI, Ahmet, “Türk Siyasetinde Özensiz Kullanılan Bir Kavram: Muhafazakarlığı” Düşünen Siyaset: Sağ Siyaset, Yıl:1, Say:9, Esin Sanat ve Felsefe Yay, İstanbul,1999 Ekim

İREM, C. Nazım,”Kemalist modernizm ve Türk gelenekçi-muhafazakarlığının kökenleri Toplum ve Bilim, 74, 1997 Güz

OKTAY, Ahmet, Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları, Bilim/Felsefe/Sanat Yayınları,1986

ÖĞÜN, Seyfi Süleyman, “Türk Muhafazakarlığının Kültürel Ve Politik Kökenleri”, Türkiye’de Siyasal Düşünce: Muhafazakarlık, İletişim Yay, İstanbul,2003

ÖZİPEK, Bekir Berat, “Muhafazakarlık, Devrim ve Türkiye”, Türkiye’de Siyasal Düşünce: Muhafazakarlık, İletişim Yay, İstanbul,2003

MAHÇUPYAN, Etyen, Modern Bireyin ve Bölünmüş Aklın Bin yılı”, Doğu-Batı: Bin yılın Muhasebesi, Yıl:3, Sayı:10, Doğu-Batı Yay, İstanbul, 2000

PAR, Arif Hikmet, Yahya Kemal, Serhat Yayınları, İstanbul, 2000

SARIBAY, Ali Yaşar, Küreselleşme, Post Modern uluslaşma ve İslam”, Global ve Yerel Eksende Türkiye, Alfa Yay, İstanbul,2000

TANPINAR, Ahmet Hamdi, Yahya Kemal, Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti Yayını, İstanbul, 1962

TANYOL, Cahit, Türk Edebiyatında Yahya Kemal, Remzi Yayınları, İstanbul, 1985

TOURAİNE, Alain, Modernliğin Eleştirisi, YKY, İstanbul, 2002

UYSAL, Sermet Sami, Her Yönüyle Yahya Kemal, Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 2004

UYSAL, Sermet Sami, Yahya Kemal'le Sohbet, Kitap Yayınları, İstanbul, 1953

ÜNVER, Süheyl, Yahya Kemal'in Dünyası, Tercüman Tarih ve Kültür Yayınları, İstanbul, 1980

VERGİN, Nur, Siyasetin Sosyolojisi, Bağlam Yay, İstanbul, 2003

YETİŞ, Kazım, Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası, Sayı 4, İstanbul, 2001

YETİŞ, Kazım, Yahya Kemal Hayatı, Cilt I, I, İstanbul, 1998

YETİŞ, Kazım, Yahya Kemal İçin Yazılanlar Cilt I, II, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1998

YILDIRMAZ, Sinan, "Muhafazakarlık, Türk Muhafazakarlığı ve Peyami Safa Üzerine", Journal of Historical Studies, 2003

Ek 1

Resimlerle Yahya Kemal Beyatlı

T. C.

30205

NÜFUS HÜVİYET CÜZDANI

1923 * B

No. 51

İstisna cüzdanı olan iki sayfadır.

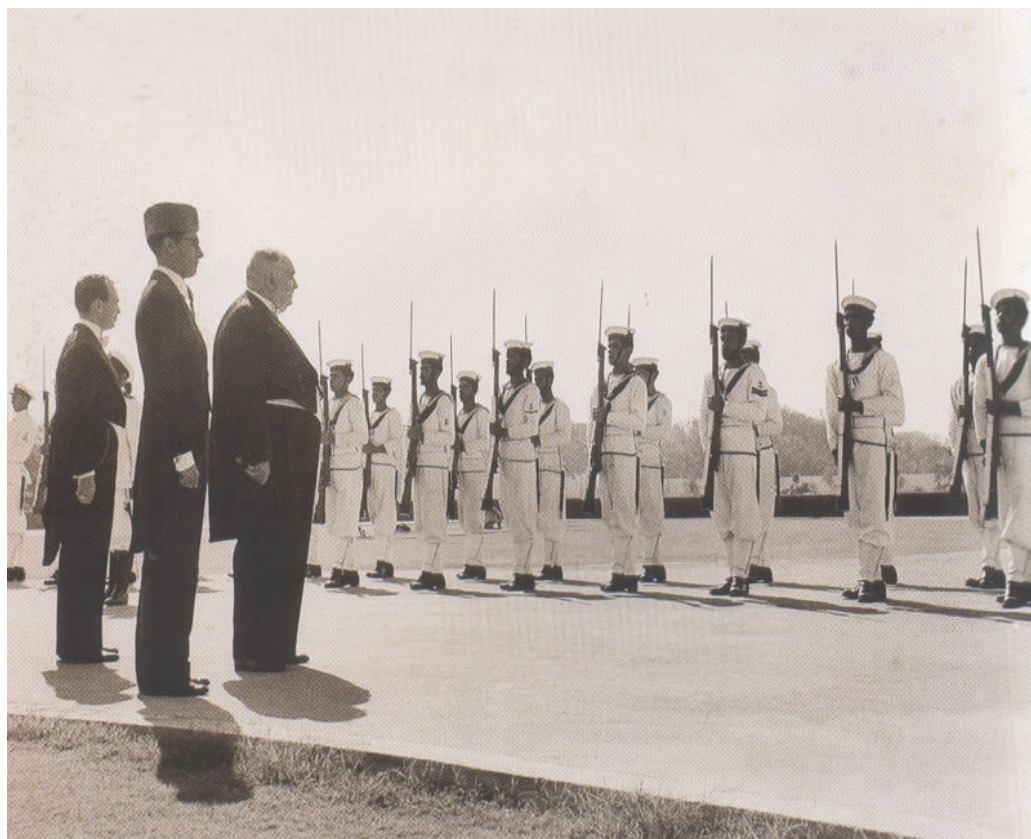
Aile ismi, yani lâkap ve şöhreti	Beyatlı
Adı	Yahya Kemal
Babasının adı	İbrahim Naci
Anasının adı	Nakiye
Doğum yeri	İsküpe
Doğum tarihi	1900 14 Eylül

EK-2**SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM SABAHİ**

Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede
Bir mehabetli sabah oldu Süleymaniye'de
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan.
Gecenin bitmeğe yüz tuttuğu andan beridir,
Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir.
Bir geliş var!.. Ne mübarek, ne garib alem bu!..
Hava boydan boya binlerce hayaletle dolu...
Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;
O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.
Bu sukûnette karıştıkca karanlıkla ışık
Yürüyor, durmadan, insan ve hayalet karışık;
Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya,
Giriyor, birbiri ardınca, ilahi yapıya.
Tanrının mabedi her bir tarafından doluyor,
Bu saatlerde Süleymaniye tarih oluyor.
Ordu-milletlerin en çok döğüşen, en sarıp

Adamış sevdiği Allah'ına bir böyle yapı.
 En güzel mabedi olsun diye en son dinin
 Budur öz şekli hayal ettiği mimarının.
 Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi,
 Seçmiş İstanbul'un ufkunda bu kudsî tepeyi;
 Taşımış harcını gazileri, serdarıyla,
 Taşı yenmiş nice bin işçisi, mimarıyla.
 Hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne,
 Uhrevî bir kapı açmış buradan gökyüzüne,
 Taa ki geçsin ezeli rahmete ruh orduları..
 Bir neferdir bu zafer mabedinin mimarı.
 Ulu mabed! Seni ancak bu sabah anlıyorum;
 Ben de bir varisin olmakla bugün mağrurum;
 Bir zaman hendeseden abide zannettimdi;
 Kubben altında bu cumhura bakarken şimdi,
 Senelerden beri ru'yada görüp özlediğim
 Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.
 Dili bir, gönlü bir, imanı bir insan yığını
 Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
 Büyük Allah'ı anarken bir ağızdan herkes
 Nice bin dalgalı Tekbir oluyor tek bir ses;
 Yükselen bir nakaratın büyüyen velvelesi,
 Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi!

Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri
 Dinliyor vecd ile tekrar alınan Tekbir'i
 Ne kadar saf idi siması bu mu'min neferin!
 Kimdi? Banisi mi, mimarı mı ulvi eserin?
 Taa Malazgirt ovasından yürüyen Türkoğlu
 Bu nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu,
 Yüzü dünyada yiğit yüzlerinin en güzeli,
 Çok büyük bir iş görmekle yorulmuş belli;
 Hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz
 Her zaman varlığımız, hem kanımız hem etimiz;
 Vatanın hem yaşıyan varisi hem sahibi o,
 Görünür halka bu günlerde teselli gibi o,
 Hem bu toprakta bugün, bizde kalan her yerde,
 Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde.
 Karşı dağlarda tutuşmus gibi gül bahçeleri,
 Koyu bir kırmızılık gökten ayırmakta yeri.
 Gökte top sesleri var, belli, derinden derine;
 Belki yüzlerce şehir sesleniyor birbirine.
 Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
 Üsküdar'dan mı? Hisar'dan mı? Kavaklar'dan mı?
 Bursa'dan, Konya'dan, İzmir'den, uzaktan uzağa,
 Çarpıyor birbiri ardınca o dağdan bu dağa;
 Şimdi her merhaleden, taa Beyazıd'dan, Van'dan,

Aynı top sesleri birbir geliyor her yandan.
Ne kadar duygulu, engin ve mübarek bu seher!
Kadın erkek ve çocuk, gönlü dolanlar, yer yer,
Dinliyor hepsi büyük hatıralar rüzgarını,
Çaldıran topları ardınca Mohaç toplarını.
Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor?
Mutlaka her biri bir başka zaferden geliyor:
Kosva'dan, Niğbolu'dan, Varna'dan, İstanbul'dan..
Anıyor her biri bir vak'ayı heybetle bu an;
Belgrad'dan mı? Budin, Eğri ve Uyvar'dan mı?
Son hudutlarda yücelmiş sıra-dağlardan mı?
Deniz ufkunda bu top sesleri nereden geliyor?
Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!..
Adalar'dan mı? Tunus'dan mı, Cezayir'den mi?
Hür ufuklarda donanmış iki yüz pare gemi
Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;
O mübarek gemiler hangi seherden geliyor?
Ulu mabedde karışım vatanın birliğine.
Çok sükür Tanrıya, gördüm, bu saatlerde yine
Yaşıyanlarla beraber bulunan ervahı.
Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.

‘Sade bir semtini sevmek bir ömür değer’ diyen Beyatlı’ya, yazdığım
‘İstanbul İflah Olmaz Bir Sevdadır ‘ adlı şiirimle şöyle sesleniyorum:

İstanbul İflah Olmaz Bir Sevdadır

İstanbul Beyoğlu’nda cilveli bir kızdır arz-ı endam eder,
Galata’da bıçkın bir delikanlıdır nara çeker,
Eminönü’nde telaşlıdır çabuk gider,
Kanlıca’da yorgundur sukut eder,
Çamlıca’da dört başı mağrurdur dudak büker,
Haliç’te durulmuştur itaat eder,
Eyüp’te sabırlıdır tespih çeker,
Sultan Ahmet’te saltanattır hükmeder,
Sarıyer’de sonsuzluktur akar gider,
İstanbul, İstanbul ,İstanbul
İstanbul iflah olmaz bir sevdadır mest eder.

ÖZET

Bu çalışma, üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm, üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, Yahya Kemal'in hayatı anlatılmaktadır. İkinci kısımda, Yahya Kemal'in edebiyatçı kişiliği ele alınmıştır. Üçüncü kısımda, Paris Yılları ve sonrası anlatılmaktadır.

İkinci bölüm, dört kısımdan ayrılmıştır. İlk kısımda siyasal kişiliğinde belirleyici unsurlar; Yahya Kemal'in milliyetçilik anlayışı, siyasal kimliğinde Mustafa Kemal'in yeri ve Milli Mücadele yazıları bağlamında ele alınmıştır. İkinci kısımda Türk Modernleşmesi temelinde Yahya Kemal'in Türk Modernleşmesine Bakışı tartışılmaktadır. Üçüncü kısımda Yahya Kemal'in Cumhuriyet döneminde üstlendiği görevler; Yahya Kemal'e verilen görevler ve Yahya Kemal'in elçilik görevleri çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Dördüncü kısımda ise İstanbul Fetih Cemiyeti ve Yahya Kemal Enstitüsü'nün kuruluşu anlatılmaktadır.

Üçüncü bölüm iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda adını duyurmuş yazar ve şairlerin Beyatlı hakkındaki düşünceleri ve bu düşüncelerin analizine yer verilmiştir. İkinci kısımda Muhafazakarlık, Kemalizm, Milliyetçilik, Batıcılık, İslamcılık bakış açılarıyla Yahya Kemal'in siyasal düşünceleri tahlil edilmeye çalışılmış, sonuç kısmı da eklenerek tez tamamlanmıştır.

Ekteki Yahya Kemal'in resimleri teze görsellik katması açısından ; şiirler ise edebi kişiliğinden ayrı düşünölemeyecek şairin lirik olarak anımsanmaya çalışılması açısından önemlidir.

ABSTRACT

This study consists of three parts.

The first part consists of three sections. The first section tells about the life of Yahya Kemal. In the second section, the literary character of Yahya Kemal is treated. The third section tells about his years in Paris and the time after.

The second part is divided into four sections. In the first section, the determining factors in his political character, Yahya Kemal's understanding of nationalism, the place of Mustafa Kemal in his political identification and his writings in the National War are handled. In the second section, Yahya Kemal's view to the Turkish Modernisation in the Turkish Modernisation essence is discussed. In the third section, the roles, Yahya Kemal took in the Republic Period are tried to be analyzed in the limitation of the roles, given to Yahya Kemal and the embassy roles of Yahya Kemal. The fourth section tells about the Conquest Association of Istanbul and the foundation of the Yahya Kemal Institution.

The third part consists of two sections. In the first section, the minds of the well-known authors and poets about Beyatlı and the analysis of this minds take place. In the second section, Yahya Kemal's political thoughts in the point of view of Conservatism, Kemalism, Nationalism, Westernism, Islamism are analyzed, the thesis was also completed by adding the result section.

The pictures/photographs of Yahya Kemal in attachment are important to try to remember in the point of view of adding visuality to the thesis; the poems are important to remember the poet cannot be mentioned separately from his literary personality lyrically.